Glasilo delavcev v vzgoji
in izobraževanju
in znanosti Slovenije,
20. novembra 1989
– št. 17 – letnik XL

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- ŠOLA IN POLITIČNI PLURALIZEM, str. 2
- UNIVERZA IŠČE REKTORJA, str. 2
- ŠOLSTVO V POLITIČNIH DOKUMENTIH, str. 3
- DOST MAMO SANJSKIH GRADOV, str. 5
- PREPUSTI SE, ZAUPAJ INTUICIJI, PRISLUHNI..., str. 6
- ISKRENOST VEČ KOT OCENA, str. 7

METOD RESMAN

Država, šolstvo, šola

Že spomladi, ob stavkovnih gibanjih in zahtevah učiteljev in drugih delavcev v šolstvu, se je vedelo, da nekaterih težav ne bo mogoče rešiti preprosto z delnimi in situacijsko porojenimi ukrepi, ki naj bi reševali le v okviru obstoječega in kritiziranega načina upravljanja in vodenja šolstva in šolske politike. Jasno je bilo, da bo treba poseči po korenitejših ukrepih tudi zato, ker so učitelji kar pogosto izražali nezaupanje do upravnih delavcev in administracije v sistemu samoupravljanja. S koncesijami v zdajšnjem sistemu organizacije upravljanja in vodenja šolstva in šol, ki je po svojih načelih sicer dovolj demokratičen, v praksi pa se izkazuje kot nedemokratičen, zdajšnjega stanja ni (bilo) mogoče več reševati, ohranjati in opravičevati.

Koreniti posegi v šolstvo in šolski sistem v našem primeru pomenijo, da se na novo opredeljujejo razmerja med splošnimi (skupnimi) in posebnimi (posamičnimi) interesi; med državnim in družbenim; med politiko in stroko; med upravo in samoupravo. Od teh razmerij je kasneje odvisno vprašanje organizacije upravljanja in vodenja v šolstvu in šolah, sistem svetovalnega, razvojnega in nadzornega dela, vloga in položaj ravnateljev, učiteljev, učencev, šolskih svetovalnih delavcev, staršev in drugih.

Ena prvih in najpomembnejših novosti (in kot kaže tudi kvalitet) se obeta z določnejšo opredelitvijo pristojnosti in odgovornosti države za šolstvo (vzgojo in izobraževanje; pri tem ne gre za prenovo takšne države in njenega delovanja, kakršne smo bili vajeni v naši povojni zgodovini.

Pri iskanju nove vloge države bi morali izhajati iz kritike njene zdajšnje vloge in položaja ter upoštevati izkušnje pri opredeljevanju njene vloge v demokratičnih in decentraliziranih šolskih sistemih v svetu.

V preteklosti smo pod geslom večje demokratičnosti (podružbljanja) šolstva in šol vpeljali delegatski sistem upravljanja povsod, kjer je bilo potrebno ali pa ne, v bistvu pa je bila to le skrajna stopnja decentralizacije. Namesto da bi sistem tudi demokratizirali, da bi odpravili v bistvu (eno)partijsko državo in vpeljali pluralizem, je decentralizacija rodila le nove strukture birokracije od občine do republike. Zato se je sistem izrodil in navsezadnje izkazal kot nedemokratičen.

Pretirana decentralizacija je pokazala, kako težko se je po sistemu samoupravnega sporazumevanja dogovarjati o skupnih (slovenskih) problemih v šolstvu, kako težko je prestopati občinske in regionalne meje ter premagovati lokalistične težnje.

Da bi šolstvo (šolski sistem in posamezne šole) v tako umetno in nasilno ustvarjenih razmerah lahko sploh delovalo, da ne bi bilo že od vsega začetka blokirano, so resnično vlogo pri upravljanju in vodenju prevzemali drugi centri moči, in sicer tisti, ki jih poznamo iz prejšnjih obdobij: partija z državno upravo, razne formalne in neformalne »koordinacije«, posamezne avtoritativne osebnosti. Taka dvojnost in nekohezivnost sistema je rodila in vzdrževala tudi v šolstvu nekatere nesmisle, in nanje so učitelji pogosto opozarjali.

Namesto razglašene svobodne menjave dela na področju financiranja vseh stopenj šolstva v takem sistemu prevladuje v bistvu prisilna menjava. Decentralizirali in »demokratizirali« smo (na pol) le pravico do financiranja, ne pa (v resnici) tudi drugih pristojnosti in odgovornosti. Pristojnost nadzora nad šolstvom je še zmeraj ostala v rokah države in njene uprave, čeprav sama v šolsko blagajno ne prispeva ničesar. Tudi v okoljih, kjer s svojimi prispevki ne morejo zbrati dovolj denarja niti za zagotovljeni program, primanjkljaja ne poravna država iz proračuna, temveč se poravnava s sistemom solidarnosti.

Dejstvo, da je financiranje programa neposredna pravica, dolžnost in odgovornost »uporabnikov«, program in nadzor nad njim pa v resnici v drugih (državnih) rokah, je svojevrsten paradoks, anahronizem, ki ga ne poznajo niti v vzhodnih niti v zahodnih šolskih sistemih.

Dvojnost in nekohezivnost, razglašena demokratičnost in resnično stanje na drugi strani, ki so rodile stiske v šolah, se vidi tudi v razmerju med zagotovljenim programom in prispevno stopnjo, namenjeno za šolstvo. Na eni strani vnaprej določena prispevna stopnja in na drugi strani predpisan zagotovljen program postavlja učitelja in šole v položaj, da morajo za določena sredstva uresničiti določen program, ne glede na to, ali je zanj dovolj denarja ali ne.

Financiranje šolskega vzgojno-izobraževalnega dela po enem samem merilu, to je po oddelku, v katerem se skrije (prikrije) vse, kar vanj spada in kar ne, je tudi bolj birokratska ali celo politična poteza (skladna s prej opisano prisilno menjavo) kot pa strokovno premišljen in utemeljen ukrep. Samoupravna pravica samostojnega razpolaganja z dohodkom, nediferencirana sredstva za osebne dohodke in materialne stroške ter mimo ekonomskih izračunov določena vrednost (cena) oddelka, so eden od vzrokov razprtij med učitelji in šolami. Ker je vrednost programa v ceni oddelka zmeraj podcenjena, se mora (se najlaže) ob takem načinu financiranja primanjkljaj neprenehoma poravnavati z zniževanimi osebnimi dohodki in/ali z zniževanjem standarda tehnične in kadrovske opremljenosti ter z naraščanjem neposrednih stroškov staršev celo za zagotovljeni program. V takih razmerah vsaka šola zase išče najustreznejše izhode, iščejo se luknje v zakonih in stranske poti, sistem vodi v anarhijo. V takih razmerah in ob takšnem sistemu financiranja, bolje živiš, če manj delaš, sistem motivira nedelo; ne more pa se razvijati kakovost šolskega dela.

Da bi si šolska politika povrnila zaupanje učiteljev in da bi učitelji svojo pozornost usmerili od skrbi za socialno varnost v kakovost šolskega dela, bi bilo treba posebej in enotno opredeliti merila za oblikovanje osebnega dohodka učiteljev in po strokovno utemeljeni poti opredeliti tudi standarde in normative šolskega dela. Posebej (ločeno od osebnega dohodka) bi morali oblikovati merila za izračunavanje materialnih stroškov vzgojno-izobraževalnega dela in procesa, pri tem pa bi morali, kot je to v svetu najpogostejše, računati vsaj s tremi merili, po katerih se stroški šolskega vzgajanja in izobraževanja v resnici spreminjajo, to je na šolo, na oddelek (skupino) in na učenca.

Načelo tržnega gospodarjenja z zakonom ponudbe in povpraševanja, ki smo ga hoteli uveljavljati za vsako ceno in povsod, je na primeru šolstva pokazalo, da tega načela v vzgoji in izobraževanju ni mogoče brez škode uveljavljati tako kot na področjih materialne proizvodnje. Tudi v državah, kjer je v resnici razvito tržno gospodarstvo in se tudi bolj dosledno upošteva zakon ponudbe in povpraševanja, delo šol, zlasti osnovnih, ni nikoli v celoti odvisno od teh zakonov. Ker je šola tudi širši, in ne le zasebni interes, se vzdržuje, četudi njene naložbe neposredno ne prinašajo dobička.

Logika, ki ji sledijo v državah s tržno razvitim gospodarstvom, kjer spoštujejo zakon ponudbe in povpraševanja, je v tem, da država zmeraj bolj ali manj (glede na gospodarsko stanje in višino državnih skladov) financira šolstvo z denarjem iz proračuna. S tem denarjem daje za javno šolstvo več kot 50 odstotkov, da bi si tako zagotovila odločilen vpliv na šolstvo ter s tem tudi uveljavljanje splošnih družbenih interesov. Le pod takimi pogoji se obdrži tudi pravica do opredeljevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev, vsebin ter pravica do nadzora nad šolskim delom. Da bi se zagotovil vpliv in nadzor tudi nad zasebnim šolstvom, država pogosto z določenim delom financira tudi to.

V razmerah tržnega gospodarjenja s proračunskim poseganjem države v šolstvo pa se ne dogaja, da bi država v celoti (razen v izjemnih primerih posebnega šolstva) financirala šolstvo tako, kot se to dogaja v vzhodnoevropskih šolskih sistemih. Država ima odločilno vlogo, ki je potrebna za ohranjanje sistema šolanja, nima pa monopolnega položaja nad vsem in vsakim v tem sistemu. V decentraliziranih in resnično demokratiziranih šolskih razmerah je bil zmeraj neki manevrski prostor za vpeljevanje lokalnih posebnosti v šolski program in pobud pri uresničevanju teh programov. Starši, predstavniki gospodarskih, verskih in drugih skupnosti sodelujejo pri načrtovanju in tudi financiranju določenega odstotka šolskega programa, zato se lahko istovrstne šole po vsebini, izvedbi in kakovosti tudi razlikujejo med seboj, vendar ne toliko, da bi se rušil postavljeni šolski sistem.

To torej pomeni, da ni rečeno, da je vsaka centralizacija (tudi na ravni države) nedemokratična. Ob tem se je treba vprašati, kaj je predmet centralizacije in na kateri ravni je ta centralizacija izpeljana in kako so se bistvene odločitve izoblikovale.

Tedaj ko država s svojo zakonodajo (in z denarjem) posega v šolstvo, se na celotnem državnem (nacionalnem) območju lahko resnično zagotavljajo enotnejše možnosti za delo šol, učiteljev in učencev. Čim večji je delež države, tem bolj se izenačujejo možnosti za šolanje in se uresničuje pravica vseh do enakih možnosti za izobraževanje. Državno poseganje v šolstvo zagotavlja torej uveljavljanje načela enake pravice do šolanja za vse državljane, vpeljevanje lokalnih posebnosti ter neposredno sodelovanje občanov pri sestavljanju in financiranju programov vzgojno-izobraževalnega dela pa še določeno (večjo, drugačno) kakovost.

Potem ko se enopartijski sistem umika političnemu poluralizmu, ko ideološki monolitizem preneha postajati vezivo celotnega družbenega in šolskega sistema ter se uveljavlja pravna država, mora šolstvo in šolski sistem dobiti nove temelje za delo in razvoj. V takih razmerah, ko država in njena administracija delujeta kot razmeroma samostojna, od dnevne politike neodvisna sila, se mora vedno bolj opirati na neke svoje, politično in ideološko čim manj obremenjena merila, ki jih lahko najde edinole, če se nasloni na strokovna spoznanja. Država zato pod svojim okriljem združuje tudi številne strokovnjake v raziskovalnih inštitutih, ki so glavni viri njenih odločitev. Take državne inštitute najdemo v vzhodnih in v zahodnih sistemih.

Zaradi krize v organizaciji šolstva je seveda v krizi organizacija upravljanja in vodenja posamezne šole in njenega vzgojno-izobraževalnega dela.

Ko popušča ideološko vezivo, se nekonsistentnost našega šolskega sistema izkazuje tudi ob delu posamezne šole. In spet je videti formalizem delovanja legitimne organizacije in posameznih organov ter premoč neformalnih skupin in posameznikov, ki po svoje vodijo šolo. Tudi ob vprašanjih organizacije upravljanja in vodenja šolskega vzgojno-izobraževalnega dela prihaja na površje problem razmerja med politiko in stroko.

Glava belolasega starca z brado, 1887

V tej številki objavljamo slike z razstave Ferda Vesela, ki bo odprta od 9.novembra do 21. januarja v ljubljanski Narodni galeriji.
V skupini realistov je Ferdo Vesel slikar z največ motivi in izrazi. Slovenski realisti in impresionisti so bili sodobniki generacije fin de siècla, za katerega se je Vesel po čustveni naravnanosti odločil. Lirično doživljanje človeka in narave, ki ga je delil z Rihardom Jakopičem, ga je kljub slikarskim različnostim približalo umetnikom predvojnega časa. Zanj kot za večnega individualista velja misel Maxa Liebermanna, da vsak slikar ustvari s svojo tehniko svojo umetnost. Z različnimi načini polaganja barv in z zadržanim tonskim koloritom je na svoji dolgi umetniški poti ustvarjal razpoloženjsko slikarstvo in vedno zvest predmetu oblikoval njegov zunanji videz v sozvočju z notranjim doživetjem.
(Polonca Vrhunc, iz kataloga ob razstavi)

dogodki
novosti

Univerza išče rektorja

Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani nima sreče pri izbiri svojega rektorja. Dveletni mandat se je dozdajšnjemu rektorju po pravilih iztekel z začetkom letošnjega študijskega leta, to je s 1. oktobrom. Novega rektorja bi moral univerzitetni svet imenovati že letos junija. Zdaj je november, univerza pa je še zmeraj brez rektorja: staremu je potekel mandat in je posle izročil, začasni zdajšnji vršilec dolžnosti rektorja (eden izmed prorektorjev) je odstopil s tega položaja, postopek za izvolitev novega rektorja se je pa zamotal in še ni končan.

Celotno zadevo so nepopisno zapletli. Lahko bi rekli, da na nečeden način, ki človeku, ki kaj da na svoje ime, nemara izniči željo, da bi v takih okoliščinah kandidiral oziroma pristajal na kandidaturo za rektorja. Nemara kaže ob tem spomniti, da že leta nazaj položaj rektorja ni bil zavidanja vreden. Niti visokošolski učitelji niti fakultete niso imeli vpliva na njegov izbor, ki je potekal v zaprtih krogih bolj ali manj političnih dejavnikov na univerzi, predvsem pa najbrž zunaj nje. Niti za sodelovanje v izboru, ki ni bil javen, niti za kandidiranje očitno ni bilo – v takih razmerah – posebnega zanimanja. Drugače si je težko predstavljati to, da se je dveletni mandat nekajkrat podaljševal nekaterim še v drugi mandat. V letih 1975 do 1985 so univerzo zastopali samo trije rektorji, vsak izmed njih več kot po eno celo mandatno obdobje. V tem času je bila zunanja vloga univerze pri celotnem izboru rektorja bolj ali manj v tem, da je njen univerzitetni svet rektorja imenoval, in to na predlog Socialistične zveze Slovenije.

Z letom 1987 pa so se te stvari zelo spremenile. Študentje so izsilili, da so kandidature postale javne, da je vsak kandidat predložil svoj program ter ga javno predstavil. Ta študentska zahteva je bila na univerzi z odobravanjem sprejeta, v javnosti pozdravljena kot velika novost in je zelo odmevala v jugoslovanskem družbenem življenju.

Na ljubljanski univerzi, kjer so se spočele te demokratčne novosti, so leta 1987 prvič po dolgih letih spet izvolili rektorja, volilni postopek so izvedli na demokratičen način, ki so ga morali za to priliko šele iznajti in sestaviti. Zakon je določal, da svet univerze rektorja imenuje, in to na predlog SZDL; v to proceduro so vstavili volitve, ki so jih po obvezni javni predstavitvi rektorskih programov opravili na univerzitetnem svetu, tam izvoljenega kandidata za rektorja pa je potem kot uradnega kandidata formalno predložila Socialistična zveza univerzitetnemu svetu, da ga je še formalno imenoval za rektorja. V zadnjem času je Socialistična zveza dokočno opustila še to svojo predlagateljsko vlogo in je univerzitetni svet res izvedel volitve in imenovanje hkrati.

Pojavile pa so se drugačne težave. Letos spomladi si je univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani skušala ustvariti avtonomen položaj tudi s tem, da bi imena za prihodnjega rektorja lahko predložile le članice univerze, se pravi fakultete, višje šole in akademije, ne pa več tudi politične organizacije, kot so ZK, SZDL, sindikati, ZSMS na univerzi. S pravilnikom, ki so ga sprejeli, so določili, da je imena za rektorskega kandidata mogoče izbirati zgolj med učitelji z nazivom redni profesor, logično samo med rednimi profesorji, ki so redno zaposleni na kateri izmed šol – članic ljubljanske univerze. Ta pravilnik, sprejet na univerzitetnem svetu Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani letos marca, je bil sporen ves čas: kot predlagatelji kandidatov so se ob prvi priložnosti pojavljali ne samo iz vrst visokošolskih organizacij, med kandidati niso bili samo učitelji z nazivom redni profesor in ne samo ljudje, ki so redno zaposleni na kateri izmed visokošolskih organizacij, članic ljubljanske univerze. Zadeve so se zapletale, enkrat so bili nezadovoljni študentje in so svoj protest izražali pri volitvah bodisi z odsotnostjo bodisi z vzdržanim glasom, drugič pa so svoje nezadovoljstvo udejanjali visokošolski učitelji in to spretno skrili v prepire o formalnih proceduralnih vprašanjih.

Izid zapletanja je zdaj tak, da rektor junija letos ni bil izvoljen, da so propadle ponovljene volitve letos septembra, da je bil sprožen nov kandidacijski postopek, da se je tudi tu neznansko zapletlo tudi že pri prvi razpravi na univerzitetnem svetu ob odločanju, katere izmed evidentiranih bo univerzitetni svet sploh predložil kot kandidate na volitve. Zdaj ni bilo več sporno samo to, ali je visokošolski učitelj z nazivom izredni profesor lahko med kandidati, ampak je prišla na dan še pravna razlaga, da je sam pravilnik o postopku za kandidiranje in imenovanje rektorja neveljaven, ker da je v nasprotju z njemu nadrejenimi akti. Puščice z očitki so križarile levo, desno, gor, dol, naprej, nazaj. V. d. rektorja je imel vsega dovolj in je rekel, da nepreklicno odstopa, eden izmed uporabnikov je opomnil, da so dogajanja sramotna za zbor učiteljev in študentov in tovariško svetoval, naj se zamislijo. Za nameček se je poleti spremenila še zakonodaja in dala univerzi drugačne možnosti za avtonomni izbor rektorja, ki pa jih univerza še ni vnesla v svoje akte.

Skratka, univerza išče svojega rektorja še kar naprej. Eni imenujejo to sramota, drugi agonija, tretji normalna stvar. Res je, da se je na univerzi končalo obdobje zunanjega političnega vpliva in da se je začela doba nove avtonomije univerze, res pa je tudi, da formalnopravno univerza še ni očiščena usedlin preteklosti in da še nima novih pravnih aktov. V tem je ta hip nebogljena, da bolj ne more biti: novi principi in stara pravila, načela skrita v prikritih igricah. Lahko da tudi nečednih, kdo bi vedel. Zgubljanje ugleda častitljive ustanove. Vprašanje je, če je učitelju in znanstveniku s svetovnim imenom ta trenutek še v čast, da se njegovo ime pojavlja in zlorablja v takih prepirih. Oziroma: vprašanje je, kaj storiti, da se kandidatom za rektorja ene starejših univerz v Evropi zaščiti ugled in priznanje, ki ga imajo.

JANKO SVETINA

Zasebni vrtci in šole na Poljskem

V Varšavi so z letošnjim septembrom na pobudo Družbenega posvetnega združenja in z dovoljenjem družbeno-političnega komiteja Ministrskega sveta Poljske začeli delovati zasebni vrtci in poskusno tudi zasebni splošnoizobraževalni liceji. Za novo obliko zasebnega varstva in izobraževanja je treba odšteti 30 tisoč zlotov, na mesec, to je polovica tamkajšnjega povprečnega osebnega dohodka. Poljski učitelji prejmejo na mesec približno sto tisoč zlotov.

Šola in politični pluralizem

Šola naj ne rabi ideološki ali politični indoktrinaciji. V svojem delu je lahko zavezana le dosežkom znanosti ter humanističnim, kulturnim in civilizacijskim vrednotam.

(Iz programskega gradiva za 11. kongres ZK Slovenije)

V naših družbenih razmerah postaja politični pluralizem stvarnost, zato je treba na novo opredeliti tudi razmerje med šolo in politiko ter mesto in vlogo šole ter učitelja v demokratični družbi. Za nami je dolgo obdobje političnega monizma. Tako kot v drugih deželah realnega socializma je imela pri vseh temeljnih odločitvah glavno besedo partija (Zveza komunistov). Ta je na področju vzgoje in izobraževanja krojila reforme, določala temeljne vzgojne smorte in učitelju zapovedovala ne le, kako naj dela, ampak tudi kako naj misli. Partijski monopol nad tem področjem je preganjal drugače misleče, mišljenjski pluralizem pa je bil proglašen za hudo krivoverstvo.

Če pa natančneje razčlenimo preteklost, lahko ugotovimo, da so se navedene značilnosti političnega monopolizma nad šolo v nekaterih obdobjih izražale v bolj zaostreni, v drugih pa v blažjih oblikah. Ponekod so jih učitelji bolj občutili, drugje manj – veliko je bilo odvisno od posameznih vodstvenih osebnosti, pa tudi od samih učiteljev. Pedagoškemu čutu in zdravi pameti večine pedagoških delavcev se moramo zahvaliti, da je šola šla kolikor toliko samostojno skozi posamezne ideološke »hajke« in je v njej dozoreval duh novega obdobja, značilen za našo politično pomlad. Poleg uradne politike in pedagogike se je razvijala k sreči tudi alternativna, znotraj nje pa novi pogledi na družbene odnose, na razmerja med šolo in politiko, pa tudi na družbeno vlogo vzgoje in izobraževanja.

Ta duh novega časa se je polno izrazil tudi na kolokviju Šola in politični pluralizem, ki ga je pripravila 9. novembra tl. v Ljubljani Sekcija za vzgojo in izobraževanje Marksističnega centra CK ZK Slovenije. V razpravi in s pisnimi prispevki je sodeloval dovolj širok in strokovno pristojen krog udeležencev – pedagogov, filozofov, sociologov in drugih pedgoških in družbenih delavcev – primeren za začetno razpravo o tako zahtevnih vprašanjih, ki jih ni mogoče poglobljeno obdelati na enem samem kolokviju. Razmerje med šolo in političnim pluralizmom ima – kot je uvodoma poudaril Zdenko Medveš, predsednik sekcije – več razsežnosti. Osrednje vprašanje je, kako bo šola delovala v pluralistični družbi in kako naj bi uresničevala svoje vzgojno in izobraževalno poslanstvo v družbi, kjer se bo več strank potegovalo za svoj vpliv na njeno delo. Nič manj pomembno ni vprašanje, kako bomo v političnem pluralizmu ob različnih političnih programih oblikovali slovensko šolsko politiko, da bo skladna z dolgoročnimi potrebami in možnostmi naše republike. Razprava pa je odprla še zgodovinsko razsežnost: če se hočemo v prihodnosti izogniti preteklih napak, ne moremo mimo kritične razčlenitve obdobja političnega monizma in vpliva partijskega monopolizma na razvoj našega šolstva in naše pedagoške misli. Ne zato, da bi preganjali čarovnice, marveč da bi se na preteklosti učili za prihodnost.

Pogled nazaj v svinčena leta

Šolska politika je v povojni Jugoslaviji vsa leta poudarjala in zahtevala marksistično zasnovanost vzgoje in izobraževanja. Če pa danes ta marksizem kritično ocenimo, ugotovimo, da je politika iz njega zajemala samo tisto, kar ji je ustrezalo za dosego svojih ciljev, za ideološko preobleko svojih načrtov in hotenj. Po Marxu spadajo v šolo samo temeljne znanosti – ne pa politika ali biblija; našo šolo pa so skušali povsem politizirati. Čeprav je za marksizem bistvena osvoboditev človeka, pa tudi vzgoja kritičnega duha in humanosti (»človek je najvišje za človeka«), je prišel v povojni boljševiški preobleki pri nas najbolj v ospredje bojeviti ateizem kot vseodrešujoče načelo vzgoje. Tema o šoli in religiji je bila na dnevnem redu neštetih aktivov in seminarjev, veren učitelj pa je ostal marsikje bolj sporen kot zapit alkoholik. Uradna pedagogika je ostala pri Stalinovem diamatu še dolgo in je služba politiki. Tisti, ki se z njo niso strinjali, so prešli v opozicijo ali pa so se posvetili konkretnim vprašanjem pedgoškega dela.

Razprava na posvetu ni mogla mimo vala partijskega monopolizma in ideološke izključnosti v sedemdesetih letih. Tedaj je hkrati s političnim liberalizmom prišel v pedgogiki na plan odpor proti ideološkemu monopolizmu in monizmu, ki ga je najbolj odkrito izrazil Franc Pediček na 2. posvetu slovenskih pedagogov na Bledu (maja 1971) z zahtevo po večjem mišljenjskem in nazorskem pluralizmu v šolstvu. Njegove zamisli je politika obsodila kot hudo krivoverstvo, mu naprtila teorijo o idejno nevtralni šoli, njega in somišljenike pa osumila, da so predhodniki politične opozicije, ki ogroža oblast partije. »In vendar ni šlo za nikak politični pluralizem, niti za zahtevo po nevtralni šoli pač pa le za nazorski in mišljenjski pluralizem,« je poudaril na kolokviju s prizadetostjo Franc Pediček, na katerega so se po omenjenem posvetu in političnih obsodbah, ki so sledile, res zgrnila svinčena leta.

Danes je vse to že zgodovina, vsaj pri nas, kjer so s slovensko politično pomladjo zapihali drugačni vetrovi tudi v šolstvu. Hkrati ko iščemo novo podobo socializma po meri človeka, moramo izoblikovati tudi šolo, ki bo bolj po meri otroka, pa tudi učitelja in nove družbe.

Več samostojnosti za šolo in učitelja, več dialoga

Udeleženci posveta so si bili zelo enotni v tem, kakšna naj bi bila šola političnem pluralizmu, še posebno v tem, kakšna šola ne sme več biti.

Šola naj ne bo več področje idoeloškega boja in indoktrinacije, podrejena dnevni politiki ali interesom posamezne stranke. Nihče si ne sme več prilastiti monopola nad vzgojo in izobraževanjem, ne vsiljevati svoje volje in pogledov šoli in učencem. Dozorelo je spoznanje, da dogmatska šola ne razvija kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, ki je tako pomembno v današnjem času. Ideološka ozkost, mišljenjska izključnost in nestrpnost do drugače mislečih naj ostanejo kot spomin na svinčene čase, na stalinizem, totalitarizem.

Današnji čas je čas demokracije in svobode, spoštovanja človekovih pravic ter mišljenjskega in političnega pluralizma. Demokratična družba pa zahteva bolj avtonomno šolo in učitelja. Če je bil učitelj nekoč odgovoren predvsem oblasti in politiki, je v avtonomni šoli za svoje delo odgovoren predvsem samemu sebi, učiteljskemu kolektivu, učencem in njihovim staršem.

V prihodnje bo treba učitelju bolj zaupati, mu manj podrobno predpisovati, kaj in kako naj dela. Bolj se bo treba zanašati na njegovo pamet, znanje in pedagoški čut. Namesto stalnega nadzora nad njegovim delom bo treba bolje poskrbeti za širitev in posodabljanje njegove izobrazbe, saj demokratični dialog predpostavlja širino in znanje. Razumljivo je, da je tudi ta učiteljeva avtonomija relativna, saj je njegovo delo po svoji naravi izpostavljeno kritični oceni učencev, staršev, učiteljev, ki bodo nadaljevali njegovo delo in drugih. Tudi v prihodnje bodo usmerjali njegovo delo učni načrti, tako kot v drugih demokratičnih deželah, vendar manj togo in dlakocepsko.

Občečloveške vrednote, znanstveni dosežki in ustvarjalna hotenja učiteljev – to so zdravi temelji prave šole (Rado Jan). V njej naj mladi rastejo ob teh vrednotah – učitelj pa naj jim pomaga, da bodo našli lastno pot v življenje – je prejšnjo misel dopolnil Vekoslav Grmič.

Šola bo torej tudi v prihodnje izobraževala in vzgajala. Oba procesa se medsebojno prepletata in dopolnjujeta. Zelo pomembno za naš čas je, kot je podrobno utemeljila Alojzija Židan, da učitelj ne le daje informacije, marveč se do njih skupaj z učenci tudi vrednostno opredeljuje, da se bodo tudi učenci prikopali do avtonomnega vrednotenja. Učiteljev vrednostni relativizem ali nihilizem bi bila škodljiva, pa tudi v nasprotju s pričakovanji mladih, ki iščejo pri njem oporo, da bi se zreleje opredelili.

Demokratična šola bo morala torej negovati dialog, ki ga je avtoritarna šola zapostavljala. Ni demokracije brez dialoga in strpnega iskanja resnice ob različnih pogledih in tokovih. Za tako zrelo demokracijo lahko vzgajamo le z dialogom, znanjem in osebnim zgledom.

Skupaj s celotno družbo je naša šola na zgodovinski prelomnici. Srečuje se »z bridkim spoznanjem, da ta socializem, za katerega je navduševala mnoge rodove – v veliki meri po zunanjih direktivah in pritiskih – ni tisti, ki ga je imela v misih« (Franc Strmčnik). Ob tem se mora odpreti novim tokovom, ki nadaljujejo kar je bilo dobrega v dozdajšnjem razvoju, vendar s posluhom za svetovne tokove, za dosežke sodobne civilizacije in vrednote evropske kulture.

JOŽE VALENTINČIČ

Slikarka v parku, 1895

Kaj si imajo povedati srednje šole in univerzi

Ravnatelji sedmih večjih slovenskih srednjih šol so se pred dnevi (14. novembra letos) sestali z rektorjem mariborske Univerze Alojzem Križmanom, da bi ugotovili, katere so najpomembnejše naloge srednjih šol in obeh slovenskih univerz v času, ki je prelomen tudi za šolstvo. Podoben pogovor se obeta tudi z ljubljanskim rektoratom.

Univerzi že dalj časa negodujeta, da dobivata s srednjih šol slabo pripravljene študente. Na mnogih fakultetah, porabijo več kot semester samo za spopolnjevanje znanja, ki bi ga bruci že morali obvladati. Srednje šole imajo odgovor pripravljen: univerzi ne bi smeli le čakati na dobre srednješolce, temveč bi morali skupaj s srednjimi šolami zboljšati kakovost izobraževanja. To je bilo osrednje vprašanje pogovora ravnateljev z mariborskim rektorjem, spregovorili pa so še o zakonu o univerzi, prihodnji maturi in nujni ideologizaciji šolstva. Rektor je sprejel najpomembnejše predloge srednješolskih ravnateljev, dogovorili pa so se tudi o skupnih nalogah. Univerzi bi se morali čutiti bolj odgovorni tudi za srednjo šolo, pomagali naj bi pri izobraževanju učiteljev, visokošolski učitelji naj bi sodelovali tudi v strokovnih aktivih učiteljev in v gibanju mladih srednješolskih raziskovalcev. Za kakovost srednje šole in univerze je posebno pereč predmet matematika, preskromno pa je tudi znanje materinščine in jezikov. Univerzi naj bi bili dejavni tudi pri prihodnji maturi, čeprav po mnenju predstavnikov srednjih šol z vpeljavo zaključnega izpita ali mature ne bodo opravljene vse težave. Univerzama namreč očitajo, da vpisujejo vse kandidate, ki si to želijo. Alojz Križman meni, da se to dogaja predvsem zaradi načina financiranja univerze, ki dobiva denar po številu študentov in oddelkov. V prihodnje naj bi vpeljali sistemizacijo delovnih mest, učitelje pa nagrajevali bolj po kakovosti dela, kot le po količini. Najbrž bo treba tudi razmejiti univerzitetni in višješolski študij – na univerzo naj bi prihajali samo maturanti. Že do konca februarja bosta univerzi za srednje šole pripravili katalog znanja: zapisano bo vse, kar zahtevata – seveda le za tri ali štiri najpomembnejše predmete. Univerza bo dejavnejša pri sooblikovanju srednješolskih programov, sodelovala bo tudi s šolskimi strokovnimi skupinami. Potrebna bo avtonomija srednjih šol in univerze, saj do zdaj ni bila mogoča nobena programska sprememba ali zboljšava brez leto in pol dolgega postopka med šolskimi strokovnimi ‚forumi'. Omeniti velja tudi sklep, da bodo poslej v pedagoško-znanstvenem svetu univerze (sam svet univerze se bo ukvarjal bolj z gmotnimi vprašanji), kot najvišjemu telesu samostojne univerze, zajeti tudi srednješolski učitelji. Predlagali so, naj k osnutku zakona o univerzi dajo svoje pripombe tudi srednje šole, ki zahtevajo podoben zakon tudi zase. V pogovoru so se zavzeli še za večjo tekmovalnost med šolami in tudi nesmotrno bohotni srednješolski mreži se niso mogli ogniti (v Sloveniji je pet računalniških šol, 34 kovinarskih, 19 elektrotehniških itn.) – rešitev je v specializaciji šol in racionalnejši mreži, za katero pa se bosta morali tudi Ljubljana in Maribor marsičemu odreči.

FRANCE FORSTNERIČ

Šolstvo v političnih dokumentih

dokumenti

Svoje poglede so predstavili ZKS, SZDL in ZSMS

Politične organizacije in zveze na območju SR Slovenije bodo v volilnem času v svojih programih povedale tudi, kaj želijo na vzgojno-izobraževalnem področju. Take zahteve so že predstavljene v kongresnih in programskih dokumentih treh političnih organizacij. Objavljamo poglede na šolstvo, kakor so zapisani v osnutku dokumentov za kongres ZKS, osnutku programa SZDL in že sprejetih resolucijah kongresa ZSMS. Ko bodo dosegljivi pogledi še drugih organizacij in zvez, bomo objavili tudi te.

ZVEZA KOMUNISTOV SLOVENIJE

Izobraževanje za ustvarjalnost in razvoj

Iz osnutka programskega dokumenta za 11. kongres ZKS

Za strategijo izobraževanja z nacionalnim soglasjem

Obnavljamo pobudo, naj se pripravi in z najširšim nacionalnim soglasjem sprejme dolgoročna strategija izobraževanja v Sloveniji s temeljnim ciljem: kar najbolj razviti izobrazbeno-vzgojne zmogljivosti vsakogar in vseh.

Za domovino, s pametjo naprej!

Zavzemamo se za: bistven dvig izobrazbene ravni prebivalstva (na povprečno 12 let šolanja v času ene generacije, za štiridesetodstotni delež višje in visokošolsko izobraženih v šolski generaciji in za petnajstodstotni delež podiplomcev); povprečno 30 ur izobraževanja odraslih na leto; okrepljeno sistematično vzgojo elite znanja; povečano odgovornost ljudi za lastno usposabljanje.

Več denarja za več znanja

Takšne strateške cilje so razvitejše družbe dosegle pod pogojem, da so za izobraževanje namenile vsaj 5% družbenega proizvoda, kar bi morala biti tudi naša dolgoročna usmeritev.

Za večjo odgovornost države in javno financiranje

Smo za okrepljeno odgovornost države za šolsko izobraževanje in temeljne pogoje permanentnega izobraževanja – nacionalni program. Predlagatelj programa naj bo vlada, sprejme naj ga skupščina SRS. Financira naj se iz namenskih skladov za osnovno, srednje in visoko šolstvo in z možnostjo zbiranja sredstev iz različnih virov. Upravljanje skladov naj poteka na samoupravni podlagi in pod nadzorom skupščin DPS.

Podjetniški duh v učilnice

Podpiramo možnosti, da zainteresirane ustanove, skupnosti in panoge organizirajo izobraževanje za lastne potrebe nad nacionalno zagotovljenim programom. Podpiramo starševske in druge pobude za boljšo šolo. K njej naj pripomore tudi na podjetniški logiki izoblikovana tržna in zasebna ponudba izobraževalnih storitev. Zasebno delo naj bo registrirano in strokovno nadzorovano. Izkazila z javno veljavnostjo izdajajo pooblaščene ustanove. Osnovne šole ni mogoče prepustiti zasebni pobudi.

Prijazna šola za srečno otroštvo

Namesto neracionalne razdrobljenosti izobraževalnih programov dajemo prednost temeljnim predmetom. Pa tudi izvirnosti, pravici do dvoma, dialogu in inovativnosti pored enciklopedičnostjo, tekmovanju v odličnosti pred socializacijo v povprečnosti.

Šola naj ne rabi ideološki ali politični indoktrinaciji. V svojem delu je lahko zavezana le dosežkom znanosti ter humanističnim, kulturnim in civilizacijskim vrednotam.

Izhajajoč iz pravice otrok do humanega in srečnega otroštva se zavzemamo za prijazno šolo.

Za »evropsko« prilagodljiv izobraževalni sistem

SR Slovenija v celoti odgovarja za svoje šolstvo, kar vključuje skrb za primerljivo kakovost in za usposobljenost ter naklonjenost ljudi medkulturnemu dialogu in sožitju v jugoslovanski in mednarodni skupnosti. Šola je eden izmed temeljev slovenske samobitnosti.

Šola mora imeti zadostno avtonomijo za izviren in učinkovit način uresničevanja svoje odgovornosti. Pogoj za to je tudi utemeljevanje razvoja na raziskovalnih in strokovnih dognanjih ter pospešen razvoj strok.

Osnovna šola sredi življenja

Strokovnjakom tudi predlagamo, naj presodijo smotrnost podaljšanja obveznega šolanja mladine na 10 let. Osnovne šole naj bi se bolj prilagajale zmogljivostim mladih in značilnostim lastnega okolja. Omogočiti moramo, da bodo lahko opravljale tudi širše družbene, še zlasti pa nekatere socialne funkcije v svoji lokalni skupnosti.

Brezplačna osnovna šola je javna zadeva

Takoj je treba ustaviti naraščanje družinskih izdatkov za osnovno šolanje, v petih letih pa mora postati osnovna šola v resnici brezplačna.

Za gimnazije in strokovne šole

Razvoj srednjega šolstva naj temelji na svetovno dokazanih, perspektivnih značilnostih:

– vse večji delež temeljnega in splošnega znanja; pridobivanje specializiranega znanja pa pri delu in usposabljanju;

– prožnejša razmerja med splošnim, strokovno-teoretičnim in praktičnim znanjem;

– velika izbirnost v šolskih programih.

Zavzemamo se za razvoj prenovljenih gimnazij, tehniških in drugih strokovnih šol ter na posameznih specifičnih področjih tudi ožje specializiranih šol.

Izobraževanje odraslih daje rezultate takoj

Intenziven razvoj izobraževanja odraslih je nujni pogoj za tehnološki, gospodarski in kulturni razvoj. Odpravljati moramo ključne primanjkljaje:

– izobraževanje mlajših zaposlenih;

– izobraževanje delavcev, ki jih bo treba kot tehnološki in ekonomski presežek strokovno usposobiti za novo delo,

– izobraževanje strokovnih delavcev, ki za svoje delo nimajo ustrezne izobrazbe,

– usposabljanje in preusposabljanje delovnih invalidov.

Podpiramo razvijanje sodobno zasnovane mreže organizacij in središč za permanentno izobraževanje, razvoj učinkovitih razvojnih služb, usposabljanje učiteljev in odgovornih delavcev za izobraževalne naloge ter razvijanje sodobne izobraževalne naloge ter razvijanje sodobne izobraževalne tehnologije.

Avtonomna univerza

Zavzemamo se za uspešno, moderno in avtonomno univerzo, ki bo svobodna pri raziskovanju in poučevanju, pri določanju študijskega reda, pri strokovni promociji in odločanju o lastni organiziranosti. Zato naj si sama piše zakon in razvojni program ter ju ponudi v obravnavo slovenski skupščini.

Imeti mora zagotovljenih dovolj sredstev, da bo lahko opravljala svoje delo vsaj na ravni boljših svetovnih univerz. Od nje pričakujemo: dvig znanja diplomantov na vseh stopnjah, zmanjšanje osipa, mednarodno konkurenčnost profesorjev, odpiranje atraktivnega podiplomskega študija ter povečanje števila diplomantov naravoslovja in tehnike.

Menimo, da moramo na Slovenskem razvijati vsaj dve univerzi z akademskimi kriteriji delovanja, vendar tudi višje in visoko šolstvo za čedalje večje potrebe strokovnega dela.

SOCIALISTIČNA ZVEZA

Zavzemamo se za urejen in sodoben sistem vzgoje in izobraževanja

Iz osnutka programa SZDL – njenega prvega samostojnega programa

Zavzemamo se za izdelavo slovenske strategije nadaljnjega razvoja vzgoje in izobraževanja v okviru ene od naših akademskih inštitucij kot tudi za opredelitev temeljnih izhodišč nove izobraževalne politike, s tem da:

– se poveča delež družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje od zdajšnjih 4% na 5%;

– racionaliziramo procese odločanja; predvsem je treba jasno razmejiti zagotovljene nacionalne programe, ki morajo biti v pristojnosti države (skupščine), od dodatnih in fakultativnih programov, ki so stvar posebnih interesov;

– se demokratizira šolski sistem;

– se odprejo možnosti zasebne pobude na področju vzgoje in izobraževanja, pri čemer zahtevamo jasno opredelitev tistega dela vzgoje in izobraževanja, ki je dejavnost posebnega družbenega pomena;

– se podpre razvoj izobraževanja odraslih kot bistvenega strateškega dejavnika uspešnega prestrukturiranja gospodarstva, družbenih dejavnosti in uprave;

– vlagamo več v raziskovanje na področju vzgoje in izobraževanja in s tem poprejšnjega preverjanja učinkov predlaganih rešitev;

– podpiramo takšen vzgojno-izobraževalni sistem, ki temelji na strokovnih analizah, preverjenih z eksperimentom.

ZSMS

Izobraževalna politika

Resolucija

Država kot nosilka splošnega družbenega interesa mora skrbeti za skupno baginjo državljanov in jamčiti za varovanje svobode in pravic državljanov tudi na področju izobraževanja. Vloga države mora biti v tem, da spodbuja izobraževalne in promocijske aspiracije prebivalstva.

Šolstvo je državna zadeva, njegov temeljni namen pa mora biti izobraževanje, se pravi prenašanje znanj na čim širši segment prebivalstva. Da pa bi država dosegla ta cilj, mora:

– zagotavljati materialne možnosti za njegovo delovanje. Zato mora uzakoniti stalne in stabilne vire financiranja, ki so neodvisni od trenutne konjunkture na trgu delovne sile in potreb produkcije. Ob tem mora upoštevati, da enaka pravica do izobrazbe ni več samo ena temeljnih civilizacijskih pridobitev in vprašanje socialne pravičnosti, temveč vse bolj neizbežni pogoj družbenega razvoja;

– vzpostaviti, vzdrževati in razvijati šolsko mrežo, ki bi lahko čim več državljanov pripeljala do čim višjih izobrazbenih stopenj. Pri tem mora nameniti posebno skrb hribovskim, odročnim in obmejnim področjem. Pri obveznem izobraževanju je treba določiti količino in kakovost znanja, ki ju mora učenec po končanem šolanju obvladati. Na srednješolski stopnji mora sistem razdeliti na splošnoizobraževalne in strokovne šole. Pri tem mora težiti k optimalizaciji vpisa v splošnoizobraževalne šole, ki zagotavljajo ustrezno pripravo na visokošolski študij. Pri strokovnem šolstvu pa mora opustiti izobraževanje za vsak poklic posebej in to prepustiti specializaciji v okviru industrijskega šolanja. Visokemu šolstvu mora zagotoviti avtonomijo, pri čemer mora imeti univerza kot skupnost profesorjev in študentov zagotovljene možnosti za uspešno pedagoško delo in sorazmerno približevanje številu diplomantov v razvitih državah. Po drugi strani mora določiti merila za ustanovitev univerze. Pri tem je treba univerzi ponovno zagotoviti eksteritorialnost;

– postaviti standarde znanja, ki jih je treba doseči na posameznih izobraževalnih stopnjah, in mehanizme za njihovo preverjanje, obenem pa zagotoviti možnosti, da lahko mladi v vzgojno-izobraževalnem procesu na vseh stopnjah razvijajo in izražajo svojo ustvarjalnost,

– oblikovati in sprejeti takšne standarde in normative dela v šolstvu, ki bodo zagotovili kakovostno vzgojo in izobraževanje. Hkrati pa mora država zagotoviti sredstva, da se lahko sprejete družbene norme s področja vzgoje in izobraževanja v praksi uresničijo;

– zagotoviti laičnost izobraževanja na vseh stopnjah, ne glede na to, ali gre za državne ali zasebne šole, in hkrati določiti merila za delo kongregacijskih in ideoloških šol. Prepovedati mora kakršenkoli sistemski in vnaprej določen vpliv posameznih političnih organizacij na upravljanje katerekoli javne ustanove, razen prek parlamenta;

– urediti materialni položaj tistih, ki se šolajo: v to spadajo nekatere sestavine življenjske ravni učencev, študentov in drugih, ki se izobražujejo, ter mehanizme za zmanjševanje razlik v gmotnih možnostih za šolanje ali za spodbujanje izobraževanja za posamezna področja, pri čemer javni štipendijski skladi pri dodeljevanju štipendij ne smejo predpisovati političnih meril. Opredeliti mora pojem brezplačnega šolanja, ki naj zajema najmanj brezplačnost pouka in tistih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, ki je potrebno za pridobitev uradno veljavne izobrazbe v državnih šolah;

– ostati zunaj neposrednega vpliva na proces izobraževanja, saj s tem duši inovativnost, toda strogo nadzorovati dosežke samega izobraževanja, prehodnih izpitov med posameznimi stopnjami izobraževanja (med osnovno in srednjo šolo ter univerzo). Znanje je treba torej ločiti od samega izobraževalnega procesa. Deregulacija pomeni tudi demonopolizacijo države kot edine ustanoviteljice šol. Zasebna šola ni nadomestek ali konkurenca državni, temveč dopolnitev izobraževalne ponudbe ter najnujnejši pogoj za tekmovalnost. Ob zadostitvi ustreznih pogojev lahko seveda tudi tovrstne šole financira država;

– pospeševati mednarodno sodelovanje na področju izobraževanja, pri čemer mora materialno in strokovno podpirati tudi organizacije s področja mednarodnih izmenjav strokovnih praks.

Zasebne šole, torej tiste, ki jih ne ustanovi država, so mogoče na vseh stopnjah in smereh izobraževanja. Zakon mora določiti pogoje za ustanavljanje tovrstnih šol in jih s sistemom preverjanja znanja med posameznimi stopnjami izobraževanja izenačiti z državnimi (priznavanje uradno veljavne izobrazbe...).

Zavzemamo se za to, da bi država sproti preverjala standarde izobraževanja z raziskovanjem in primerjavo mednarodnih raziskav, ki jih lahko zagotovijo neodvisne razskovalne ustanove. Spodbujati mora inovacije v izobraževalnem procesu ter zagotoviti razvoj ved, ki so za izobraževanje ključnega pomena. Pri tem mora zagotoviti ne le stabilen vir financiranja, temveč tudi ustrezno raven raziskovanja izobraževalnega procesa ter v okviru nacionalnega raziskovalnega programa omogočiti avtonomno in kritično raziskovanje na vseh področjih. Hkrati mora v skladu z ugotovitvami raziskav skrbeti za kakovostno sprotno izobraževanje učiteljev, ki lahko poleg priznavanja njihovega ustreznega družbenega statusa dosegajo s standardi predpisane učinke.

Šele nato se bo mogoče pogovarjati o vsebini izobraževanja na posameznih stopnjah izobraževanja in vrstah šolanja. Razmerje med splošnoizobraževalnimi in specialnimi znanji je treba prilagajati glede na stopnjo in smer šolanja. Iz šol je treba izločiti vse dejavnosti, ki ne spadajo k prenašanju znanja (obrambna, estetska in družbenomoralna vzgoja,....), vzpostaviti avtonomijo šol, ki bo del programa lahko prilagajala potrebam šolajoče se populacije in okolja.

V izobraževalno politiko spada skrb za izobraževanje odraslih, ki ga na eni strani narekuje problem tako imenovanega tehnološkega presežka delavcev, na drugi pa siceršnja usmerjenost razvitih držav v neprenehno izobraževanje vseh državljanov pri načrtovanju nacionalnega razvoja in projekcij splošnih družbenih in ekonomskih ciljev.

Del državnega šolskega sistema je tudi skrb za šolanje marginalnih populacij s psihičnimi in fizičnimi motnjami v razvoju. Tovrstno šolanje pa ne zadeva zgolj izobraževanja, zato morajo zanj skrbeti tudi druga državna področja, ne le izobraževalno. Namen takšnega izobraževanja ne sme biti zapiranje omenjene populacije v geto in odrivanje na rob družbe, ampak mora biti mehanizem za čim lažje vključevanje prizadetih v okolje.

Kmetijsko šolstvo

Izvleček iz resolucije Kmetijska politika

Kmetijsko šolstvo mora v naših prizadevanjih zavzemati središčno mesto, zato podpiramo tele zahteve:

– Vsem kmetijskim šolam v Sloveniji naj se zagotovijo lastna kmetijska posestva.

– Šolska kmetijska posestva je treba sodobno opremiti in zagotoviti trajen in reden dotok denarja za njihovo nemoteno delovanje.

– Vsem srednjim kmetijskim šolam je zaradi njihovega posebnega družbenega pomena treba zagotoviti dovolj denarja za nemoten potek izobraževanja, ne glede na število vpisanih učencev.

– V program srednjega kmetijskega izobraževanja je treba uvrstiti izobraževanje za poklic kmečke gospodinje.

– Od Zavoda SRS za šolstvo zahtevamo, da pripravi posebne programe za učitelje v kombiniranih oddelkih osnovnih šol na podeželju, zlasti v hribih.

– Uzakonijo naj se možnosti za opravljanje proizvodnega dela, prakse in pripravništva na usmerjenih kmetijah.

– Menimo, da so kmetijske strokovne prakse v tujini pomemben člen izobraževanja, zato naj se organizacije, ki delujejo pri izmenjavanju mednarodnih praks, enakopravno obravnavajo pri dodeljevanju denarja.

– Vse srednje kmetijske šole v Sloveniji morajo dobiti telovadnice, saj so te pogoj za normalen in vsestranski razvoj tudi kmetijskih srednješolcev, še posebno zaradi narave dela, ki ga opravljajo na domačih kmetijah (delo s kmetijskimi stroji).

Znanost

Resolucija

Za vključitev v evropsko in svetovno delitev dela v znanosti in temu ustrezno kakovost znanosti je treba načrtovanje in sprejemanje znanstvenih programov osvoboditi aktualnopolitičnih in (ali) nacionalno ideološko utemeljenih interesov. Sestavljanje teh programov in selekcija med njimi sta lahko le delo znanstvenikov samih, merila selekcije morajo biti znotrajznanstvena, se pravi, različna na različnih področjih (družboslovje, naravoslovje, tehnične vede). Za vključevanje znanstvenih programov v svetovne tokove, za šolanje in regeneracijo znanstvenikov, ki bodo uvajali in razvijali znanstvene discipline, je treba:

– zagotoviti stalne državne in stabilne vire financiranja za »razširjeno reprodukcijo« znanstvenih ekip na univerzah in inštitutih, ki so se sposobni vključevati v svetovno znanost, treba pa bo tudi povečati delež družbenega dohodka, namenjenega znanostim.

Možnosti za »razširjeno reprodukcijo« znanstvenih spoznanj pri nas je treba zagotoviti z avtonomnim in trajno ter stabilno financiranim šolstvom, zlasti univerzitetnim. Ustvarjati je treba možnosti za stalno šolanje slovenskih znanstvenikov v tujini za razvijanje novih disciplin in vzdrževanje in zviševanje kakovosti že uveljavljenih. Opreti se moram zlasti na slovenske znanstvenike v tujini in jim brez ideoloških omejitev omogočiti soobliko-vanje slovenskih znanstvenih programov.

– Produktivno povezovanje znanosti in gospodarstva ter družbe je treba spodbuditi tudi s prožno zakonodajo, ki bo spodbujala podjetja k ustanavljanju znanstvenih ustanov, slednja pa k podjetništvu. Vendar pa skladi za naložbe v znanost, ki jih bo oblikovalo gospodarstvo, pa tudi druge oblike povezovanja, ne morejo nadomestiti temeljnega financiranja znanosti, lahko so le njegovo dopolnilo.

doma drugje

ITALIJA

Začetek reforme na slovenskih učiteljiščih

V šolskem letu 1989/90 so tudi na slovenskih učiteljiščih v Italiji: učiteljišču A. M. Slomšek v Trstu in Simon Gregorčič v Gorici začeli delati po spremenjenem predmetniku. Na večjo spremembo so čakala učiteljišča že dolgo časa. Od reforme leta 1923 se je predmetnik učiteljišč v Italiji le malo spremenil. Nekaj sprememb je vpeljala zavezniška vojaška komisija po letu 1945, majhne spremembe pa so bile še v letih 1963 in 1967. Pod vplivom reforme nižje osnovne šole se je prižgala zelena luč tudi za postopno reformo višjih srednjih šol.

Slovenski učiteljišči v Trstu in Gorici sta sami pripravili predlog novega predmetnika. Ker je bil odobren, sta v tem šolskem letu lahko obe učiteljišči začeli delati po novem predmetniku – »eksperimentalni program«. V primerjavi s prejšnjim štiriletnim šolanjem sta učiteljišči s tem šolskim letom postali petletni. Prvi dve leti petletnega učiteljišča sta skupni za obe učiteljišči in naj bi postali tudi skupni za vse višje srednje šole v Italiji. Zadnja tri leta pa se učiteljišča lahko samostojno oblikujejo. Na učiteljišču v Trstu so se od tretjega letnika odločili za tri smeri: jezikovno, pedagoško in umetnostno. Z novo organizacijo učiteljišča upajo, da bodo pridobili več dijakov in da bodo reševali tudi problem nezaposlenih profesorjev. Učiteljišče v Gorici je ohranilo le pedagoško smer. (Obe učiteljišči imata v svojem okviru tudi vzgojiteljski šoli.)

Pri nas smo v povojnem času imeli kar nekaj reform učiteljske izobrazbe; od štiriletnih učiteljišč smo prešli v šolskem letu 1953/54 na petletna učiteljišča, leta 1968 na višješolski študij in začeli s šolskim letom 1978/88 izobraževati tudi razredne učitelje na visokih šolah, naši zahodni sosedje pa so pri reformnih posegih veliko bolj previdni in počasnejši. Ker pa so zahteve po spremembah tudi v Italiji vedno glasnejše, so dali učiteljiščem možnost, da sama posežejo v predmetnik in v eksperimentalni obliki začnejo poskusno izvajati novi predmetnik.

MAJDA CENČIČ

Obisk pri zamejskih Slovencih v Italiji

Učenci Srednje vzgojiteljske šole iz Ljubljane pripravijo pod vodstvom svojih mentorjev vsako leto štiri različne predstave za otroke. Z njimi gostujejo po vrtcih, krajevnih skupnostih in podjetjih, največ seveda okoli novega leta.

Že nekaj let pa se ravnateljica Srednje vzgojiteljske šole uspešno dogovarja tudi za gostovanje zunaj meja naše domovine. Tokrat so učenke dveh letošnjih četrtih letnikov podarile slovenskim otrokom iz okolice Trsta dve različni predstavi in jih odigrale kar petkrat. Uprizorile so pravljico o Trnuljčici in dramatizirano zgodbo z naslovom Nepovabljeni gost. Učenke, prihodnje vzgojiteljice, so nastopile v Repentaboru, Gropadi, Trebčah in na Občinah pri Trstu.

Obe predstavi, ki bi ju lahko označili kot pravljici z glasbo in plesom, sta imenitno uspeli. Otroci, pa tudi vzgojiteljsko in učiteljsko pedagoško osebje so nastopajoče toplo pozdravili. Take mini predstave so namreč za njihovo vzgojno delo na jezikovnem in estetskem področju zelo dragocene in dobrodošle, a žal so kulturni in vzgojni obiski iz Slovenije zelo redki.

Slovencev je po krajih v okolici Trsta kar precej, žal pa nataliteta močno pada in bojijo se, da bo zato, ker je premalo otrok, treba kakšen vrtec in šolo zapreti, ali združiti v večjo enoto.

K sreči je večina šol s tega področja zaščitena po Londonski konvenciji iz leta 1954.

Profesorica Križmanova, ki je pedagoški vodja slovenskih šol in vrtcev na Tržaškem, je na srečanju poudarila, da si slovenski vzgojitelji in učitelji želijo, da bi tudi v takšni obliki ohranili stalne stike z matično domovino. Prosila je, naj jih učenci Srednje vzgojiteljske šole ponovno obiščejo in jim prenašajo lepo slovensko besedo.

Slovenskih šol in vrtcev, ki bi si želeli takšne predstave ogledati, je v okolici Trsta še veliko.

MILENA NOGRAŠEK

SR SRBIJA

Skladi namesto sisov

Ali bo manijo samoupravnih interesnih skupnosti nadomestila manija skladov? Tako bi se lahko vprašali, če bi skladi vstopali v izobraževanje skozi stranska vrata, tako kot se je to zgodilo s samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Spomnimo se na čas pred petnajstimi leti, ko bi bilo smrtni greh napasti nove zamisli, ki so ustoličile samoupravne interesne skupnosti. O skladih se govori že leto dni in predlagajo, naj bi jih uvedli že to jesen. Ker pa javna razprava o osnutkih novih zakonov v družbenih dejavnostih še ni končana, je čisto gotovo, da bomo dobili sklade v izobraževanju, znanosti in kulturi s 1. januarjem prihodnjega leta.

Med javno razpravo o osnutkih novih zakonov so v Srbiji večkrat poudarjali, da je, kar zadeva sklade, še veliko nejasnosti. Slišati je bilo kritične pripombe k delu samoupravnih interesnih skupnosti, pogosto pa je bilo čutiti tudi obžalovanje, da bo takšne organiziranosti vsak čas konec. Očitno je, da kakršna koli novost – pa če smo s starimi rešitvami še tako nezadovoljni – težko zaživi; to tudi ni čudno, saj so se ljudje, ki delajo v izobraževanju, navadili, da nove rešitve ne prinašajo zmeraj izboljšav. Reforma izobraževanja, ki se je začela po 10. kongresu ZKJ, že drugič in tretjič doživlja popravo, samoupravne interesne skupnosti pa so prestale vse izzive novih pogledov na organiziranje v izobraževanju.

V samoupravnih interesnih skupnostih npr. menijo, da še zmeraj ni jasno opredeljena zamisel o prehodu na sklade. Pravijo, da zato, ker ni izdelana veljavna analiza dela interesnih skupnosti. V razpravah v Skupščini SR Srbije – še preden so javno predstavili osnutke novih zakonov – so poudarili, da so interesne skupnosti celo nekoliko krive, da je izobraževanje nazadovalo. Ob takšnih ocenah pa je treba upoštevati, da interesne skupnosti niso nastopale osamelo, zunaj sistema, res pa je, da so bili mnogi sklepi sprejeti pod pritiskom državnih organov. Zato je prav, da se zavzemamo, da se je treba lotiti ustanavljanja skladov studiozno, saj brez ustrezne analize dozdajšnjega dela nove naloge ne morejo biti pravilno postavljene.

Če upoštevamo takšne ocene, moramo reči, da je zdajšnji po delegatskem načelu izoblikovani sistem oblasti prerastel v zelo razvejen in zbirokratiziran sistem sisov. Zdaj je v Srbiji (brez pokrajin) v družbenih dejavnostih 1100 sisov, v njih pa je zaposlenih 8000 najrazličnejših uradnikov. Zamenjava sisov s skladi je torej neogibna, vendar spet ne samo formalna. Skladi bodo postavljeni tako, da bodo skupščine pokrajin in republike povsem odgovorne za stanje v vzgoji in izobraževanju.

In če že govorimo o zaposlenih v sisih, je razumljivo tudi vprašanje: kam s tehnološkimi presežki, ki bodo nastali potem, ko bodo ustanovljeni skladi. Obveljalo naj bi, da mora biti prihodnji uradniški aparat skladov bolj gospodarno sestavljen iz zdajšnjih delavcev, upravni organi pa naj bi postali strokovna služba skladov, okrepljena z najboljšimi strokovnjaki, ki delajo zdaj v sisih. Kadrovske analize kažejo, da je mogoče tehnično-strokovna dela v skladih opravljati tudi s precej manj uradniki, kot pa jih imajo sisi zdaj, saj bodo skladom na voljo tudi številne zdajšnje upravne organizacije, kot so zavodi, uprave idr.

Eden od poglavitnih razlogov za spremembo sisov je zelo zapleten način odločanja, ki je v zadnji fazi – ponavadi je šlo za precejšnje vsote denarja – prerasel v glasovanje na zapoved. Spomnimo se samo sej, na katerih so v republiški skupnosti izglasovali sklep, naj se presežki vrnejo gospodarstvu, čeprav ni bilo denarja niti za osebne dohodke. Bili pa so nenehni pritiski na skupščine interesnih skupnosti, naj pristanejo na deset odstotno zaostajanje, in to zapišejo v planske dokumente za prihodnje leto.

Kako rešiti vprašanja samoupravljanja in upravljanja v skladih? Slabe stvari, ki smo jih omenili, naj bi skladi zmanjšali ali pa povsem odpravili. Zato je treba sklade pojmovati kot organski del enotnega mehanizma odločanja. Predlagajo, naj bi imel svet sklada dvajset članov, to pa je desetkrat manj, kot jih ima zdaj skupščina samoupravnih interesnih skupnosti. Zamišljeno je, naj bi polovico članov sklada izvolil zbor združenega dela skupščine tiste družbenopolitične skupnosti, na katere ravni se ustanavlja sklad. Tako se najbolj neposredno vpeljuje delegatsko, skupščinsko odločanje.

Med javno razpravo o takšnih stališčih je bilo slišati vsakršne razlage. Bile so tudi pripombe, da je opredelitev, naj bi polovico članov sklada volil parlament – državni organ – polovico pa samoupravljalska baza, v nasprotju z nekaterimi ustavnimi načeli. Mnogi menijo, da bi moralo biti v svetu sklada več ljudi iz stroke. Toda po drugi strani je čisto prav, da se v tem svetu znajdejo v enakopravnem položaju tisti, ki dajejo denar za družbene dejavnosti.

Še zmeraj pa je nepojasnjeno nekaj bistvenih vprašanj in o teh so seveda različna mnenja. Na primer: kdo sprejema statut sklada; ali je število članov sveta dokončno; ali bo imelo srednje izobraževanje območne sklade ali republiški sklad; ali bo višje izobraževanje imelo svoj sklad itn. Na vseh posvetih so poudarjali, da je bilo v srednjem izobraževanju najboljše tedaj, ko ga je financirala republika. Tudi glede nadzora nad skladi je nekaj nejasnosti, kajti če je določeno, da bodo knjigovodstvo vodili uslužbenci upravnega organa, potem ni logično, da tudi nadzor opravlja uprava itn.

Skladi so očitno osrednje vprašanje zakona o družbenih dejavnostih, ki je pendant zakonu o podjetjih. Zato je razumljivo, da ljudje iz izobraževanja zahtevajo, naj se končno izenačijo delovne razmere v vsej republiki. To pa pomeni, da morajo biti podobni tudi osebni dohodki in da na tem področju ne bo več toliko strašanskih razlik. Takšne upravičene zahteve pa ovirajo številne težave. Ali bi ustvarjanje takšnega položaja pomenilo spremenjen položaj tudi za razvite kraje, po drugi strani pa ne bi smeli dopustiti, da bi izobraževanje še naprej drselo navzdol.

To so samo nekatera od najpomembnejših vprašanj, povezanih s skladi. V Srbiji so podprli tudi prizadevanja, da je treba z novim načinom financiranja okrepiti gmotne temelje izobraževanja, to se pravi, pametno vlagati v nekaj, kar bi moralo biti tudi znanstveno zasnovano. Pri pripravi novih zakonov v družbenih dejavnostih, posebno v izobraževanju in znanosti, so sodelovali številni znanstveniki. Pa vendarle: skladi so nekaj takšnega kot vrnitev v čase, ko se je izobraževanje financiralo nekako drugače. Vse to je seveda zavito v samoupravno ovojnino. Kljub vsemu pa ni odveč vprašanje: Koliko so v novem predlogu upoštevane izkušnje razvitejših dežel?

VANJA BULIĆ
Prosvetni pregled, Beograd

HRVAŠKI PROJEKT: NOTRANJA PREOBRAZA ŠOLE

Življenjska šola s samostojnimi učenci

Že leta 1908 se je dr. Dragutin Lončar v drobni knjižici ukvarjal z vprašanjem, kako posodobiti šolo, a pravih, za zmeraj veljavnih rešitev ni našel. Zapisal pa je cilj, za katerega se zavzemamo še dandanes: da potrebujemo svobodno šolo, v kateri bo tudi otrok svoboden in bo lahko razvijal svoje sposobnosti po svojih močeh. Kako to doseči? Poskusi se vrstijo, eden takšnih poteka zadnja leta tudi v sosednji Hrvaški. V raziskovalno-razvojnem projektu, ki so ga poimenovali Notranja reforma šole, sodeluje več kot štirideset doktorjev znanosti in še drugi sodelavci. Projekt vodi *dr. Milan Matvijević*, profesor didaktike z zagrebške Pedagoške fakultete. Z *dr. Ladislavom Bognarjem*, ki tudi sodeluje v omenjenem projektu in ga naša pedagoška javnost že dobro pozna, sta pred dnevi (8. novembra letos) obiskala Ljubljano, da bi vsem, ki se zanimajo in ukvarjajo s posodabljanjem in inoviranjem šole pri nas, predstavila hrvaške izkušnje.

Obiskovalcev je bilo presenetljivo veliko, vsaj petkrat toliko, kolikor sta jih organizatorja Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in Zavod SRS za šolstvo pričakovala, tako da velika predavalnica Pedagoške akademije v Ljubljani kar ni mogla sprejeti vseh, ki so si to želeli. Ali je bilo med poslušalci več radovednežev ali več tistih, ki želijo tudi kaj narediti? Vemo le, da žal ni bilo dovolj prostora za študente, prihodnje učitelje.

Kako so se notranje reforme šole lotili naši sosedje? Najprej so vzeli pod drobnogled zdajšnjo šolo, takšno kot jo poznamo vsak dan, brez lišpa in ponarejene podobe.

Pomanjkljivosti je kar nekaj: v sodobni šoli nenehno poteka tekmovanje med neenakopravnimi, saj vsi po istih poteh skušajo dosegati iste cilje. Obenem prevladuje mišljenje, da mora šola otroke naučiti vse za življenje, kar pa nemalokrat obremenjuje šolo, učence in starše. Po zdajšnjih merilih, vsaj videti je tako, je bolj pomembno, kaj se dogaja z učnimi programi in manj, kaj z učenci. Šola deluje kot nekakšna tovarna: nanjo spominja šolski zvonec, nič manj pa tudi red, saj učenci povečini sedijo, poslušajo in gledajo. To je skoraj vse, kar od njih pričakujejo in jim dovolijo. In učitelji? Pripisali so jim ozkost, saj se največkrat ukvarjajo le s predmetom, ki ga poučujejo.

Opozorili so tudi, da je učbenikov in učnih pripomočkov, ki jih šolarji dan na dan nosijo v šolo, občutno preveč. Težko je prešteti, koliko jih je, a v sedmem razredu gotovo skoraj trideset. Še eno spoznanje naj omenimo: da lastnosti, spretnosti, znanje in stališča, ki jih razvijamo in skušamo doseči v šoli, niso tisto, kar otroku v življenju res najbolj koristi. Dogaja se, da se učenci, ki so v šoli slabše uspevali v življenju veliko boljše odrežejo kot odličnjaki. Kje tiči skrivnost? Ti otroci niso vajeni samo uspehov, temveč tudi manj lepih stvari, pa jih ne zmede, če jim ne gre vse po načrtih. V tem je njihova prednost. Skratka – ob pravem času prave zamisli in pravilo: znajdi se.

Šolo je treba napraviti bolj življenjsko, učenci morajo postati odgovorni zase in za svoje delo, so strnili svoja opažanja strokovnjaki. Takšna pa bo, so dejali, če bodo v njej razvijali ustvarjalnost, navajali otroke na raziskovanje in reševanje problemov. Predvsem pa jih morajo naučiti učiti se in poiskati najrazličnejše informacije.

Razumljivo, da je pri tem najpomembnejša učiteljeva vloga, saj bo prav učitelj ustvarjal novo podobo šole in življenja v njej. Kako mu lahko pomagajo strokovnjaki? Na Hrvaškem so ubrali svojo pot: učiteljem so predstavili nekaj šol, ki delajo drugače (npr. Braslovče, Podčetrtek), vse drugo pa so prepustili njim. Presenečeno so ugotavljali, da imajo ti učitelji, ki so leto za letom delali po utirjenih poteh, veliko svežih zamisli in da mnogi med njimi le čakajo, da jih kdo opazi, spodbudi in morda usmeri, kako naprej.

Naši sosedje bodo ob koncu leta pripravili posvet o vsem tem, kar so v petih letih, odkar deluje projekt o notranji reformi šole, že dosegli, opredelili pa bodo tudi nadaljnje delo. Radi bi ugotovili, ali je mogoče izkušnje štirih šol, ki delujejo v sklopu njihovega projekta, uspešno uporabiti tudi drugje.

Ne glede na to, kaj bodo pokazale nadrobnejše razčlembe, vemo, da je že zdaj marsikatera njihova izkušnja dobrodošla tudi v Sloveniji.

LUČKA LEŠNIK

Ena od misli s posveta o inoviranju šole:
Ali ni največja pomanjkljivost naše zakonodaje, da ne spodbuja nastanka in delovanja alternativnih šol? Zavzemati bi se morali vsaj zato, da bi vsak šola bila znana po nečem drugem in da bi razvijala tisto, kar je zanjo specifično.

SAP Kosovo: ODPRLI OSNOVNO ŠOLO GOCE DELČEV V AJNOVCIH

Darilo iz srca

V začetku šolskega leta se je v gozdnati vasi Ajnovce v SAP Kosovo zgodilo nekaj nevsakdanjega, nekaj lepšega od slovesnosti. Lahko rečemo, da je bil ta dan praznik, nepozaben zaradi svoje topline in iskrenosti. Tistega dne, natanko ob začetku šolskega leta, so učenci iz Ajnovca dobili kot darilo Makedonije novo lepo šolsko poslopje.

Tako je SR Makedonija prva v Jugoslaviji uresničila svojo obveznost iz jugoslovanskega programa za Kosovo, po katerem morajo vsaka republika in SAP Vojvodina sezidati po eno poslopje na Kosovu; s tem bodo pripomogle, da se prepreči izseljevanje Srbov in Črnogocev iz te pokrajine.

Šola je imenovana po Goceju Delčevu, ljudskem tribunu, ki je menil, da je svet prostor, na katerem naj narodi kulturno tekmujejo med seboj. Šolo je odprl mag. Metodi Petrovski, predsednik Republiške konference Zveze sindikatov SR Makedonije. Pred slovesnim zborovanjem, ki so se ga udeležili zastopniki družbenopolitičnih organizacij in vzgojno-izobraževalnih organizacij Makedonije ter občine Kosovska Kamenica, pa tudi učenci ter prebivalci iz Ajnovca, je Metodi Petrovski opomnil, da sta sodelovanje med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi ter solidarnost dandanes nujna, in poudaril, da Jugoslavije ne moremo gledati samo skozi okno ene republike ali pokrajine, ne da bi upoštevali nerazvitost posamezne republike. To velja za vse republike in pokrajine in tako je stvar treba razumeti. Gospodarsko ali drugačno nazadovanje ene republike ali pokrajine se zrcali v vseh. Zato morajo breme gospodarske krize nositi vse in v boju z njo ustvarjati možnosti za pospešen razvoj vseh delov Jugoslavije.

Osnovna šola v Ajnovcu je stala 5.210.000.000 dinarjev; denar sta zagotovila Izvršni svet Makedonije in Republiška samoupravna interesna skupnost za predšolsko in osnovnošolsko vzgojo in izobraževanje ter splošno varstvo otrok. Ima šest učilnic, prostore za kabinete in knjižnico, najsodobneje opremljeno kuhinjo in jedilnico ter športno igrišče. In, kot je rekel Milivoj Simić, predsednik Skupščine občine Kosovska Kamenica: Ta šola, ki so jo delavci DO »Tehnika« sezidali v borih 70 dneh, ni samo gmotna, ampak tudi moralna pomoč, da bodo ljudje ostali v svojem rojstnem kraju.

Domačini niso skrivali veselja in so poudarjali, da imajo zdaj namesto stare, izrabljene šole najsodobnejše, najbolj funkcionalno in najbolje opremljeno šolsko poslopje. Potrebno pa bo še veliko truda, razuma, znanja in razumevanja, da bodo zdajšnje težave v mednacionalnih odnosih odpravljene.

Na slovesnosti v Ajnovcu je bil tudi kulturno-umetniški spored, na katerem so nastopili domačini in gostje iz Makedonije.

Tak je bil ta dan v Ajnovcu, lepa šola pa bo ostala in pričala, da se znova potrjujejo moč Titovih besed o bratstvu in enotnosti in ki bodo v tem delu Jugoslavije ostale edina pot do oblikovanja takšnih medčloveških odnosov, ki bodo bolj humani in na višji civilizacijski ravni.

MARIONKA VELEVA
Prosveten robotnik, Skopje

Utrinki s 13. kongresa ZSMS

Dost mamo sanjskih gradov

Trinajsti kongres Zveze socialistične mladine Slovenije je minil z veliko manj hrupa, kot smo pričakovali po napovedih ,o igri, ki se končuje in odločilni partiji, ki se začenja'. Kongres je sicer sprejel novi statut ZSMS in programske dokumente, Zveza socialistične mladine Slovenije se je preoblikovala v samostojno in odprto politično organizacijo (stranko), ki pa še zmeraj ohranja družbenost in prostor za družbene akcije. In ime? Ničesar ne pomeni, obenem pa naj bi pomenilo vse. Predstavljajmo si ga vsak po svoje. Tudi sodelovanje z ZSMJ bo odslej drugačno: ZSMS ne bo več njena članica, z njo se bo povezovala po federalnem svetu. Predvidevanja o prelomnici v delovanju ZSMS in rojstvu nečesa novega so se po svoje uresničila, le da zdaj, ko smo preživeli ta osrednji medijski dogodek ni vse več tako zelo zelo revolucionarno, kot je bilo sprva videti. Sicer pa, to je komajda začetek...

Da je kongres minil tako mirno, je najbrž pripomoglo tudi mesto gostitelj. Portorožani so vajeni kongresov in dogodkov vseh vrst, gostov z vseh vetrov, zato zanje množica »najbolj politično angažiranih ljudi, kar jih premore zdajšnji mladi rod« (tako jo je pozdravil ob začetku kongresa Milan Kučan), očitno ni bila nič posebnega. Portorož in življenje v njem sta bila, takšna kot vsak drugi dan, rahlo utrujena in naveličana. Za praznično podobo mesta, kakršne so nam ponudili prejšnji mladinski kongresi, smo bili tokrat prikrajšani. Škoda. Morda pa imajo v Portorožu živahnosti in mladostne razigranosti že čez glavo. Ali kot bi rekli mladinci: dost majo.

Od 427 izvoljenih delegatov jih je bilo na kongresu 388 (to je 93 odstotkov), med njimi le 99 žensk. Največ je bilo delavcev, kar 77 odstotkov, 15 odstotkov je bilo študentov, nezaposlena pa sta bila le dva kongresnika.

V treh dneh je bilo povedano veliko. Delegati so se opredeljevali do novega statuta ZSMS in kongresnih dokumentov, precej pa je bilo tudi novih, včasih celo nenavadnih pobud in zamisli. O izobraževanju ni bilo slišati veliko, iz kongresnih dokumentov pa zapišimo le nekaj misli:

Država mora visokemu šolstvu zagotoviti avtonomijo, določiti merila za ustanovitev univerze. ZSMS je naklonjena tudi zasebnim šolam, torej tistim, ki jih ne ustanovi država. Mogoče naj bi bile na vseh ravneh in smereh izobraževanja, zakon pa naj določi, kaj vse je potrebno za ustanovitev zasebne šole. Urediti je treba tudi sistem preverjanja znanja v zasebnih šolah, da bo tudi tako pridobljeno uradno priznano. Bolj kot kdajkoli prej je poudarjena skrb za šolanje ljudi s psihičnimi in fizičnimi motnjami v razvoju. Doslej smo jih preveč osamili in odrivali na rob družbe, po novem pa naj jim bi omogočili, da bomo čim lažje živeli v svojem okolju.

Mladi, ki so razpravljali v treh skupinah (komisijah za politični sistem, zunanjo in notranjo politiko, za organizacijo, statut in javne službe; za ekonomski sistem, ekonomsko politiko in ekologijo), so spregovorili o toliko različnih vprašanjih, da so marsikoga presenetili. Nekatere razprave so bile prav tehtne in zrele, v njih se je zrcalila zaskrbljenost nad našim zdajšnjim življenjem in bližnjo prihodnostjo, ni pa manjkalo tudi takšnih, ki so kljub resnemu predmetu obravnave dokazovale, da ima mladi rod še smisel za humor. Zakaj pa ne?

Med kopico razprav smo izbrali nekaj utrinkov, ki naj ponazorijo raznolikost in vsestranost portoroškega kongresa. Za pokušino. Mladi so (med vsem drugim) razpravljali o oblasti, o tem, zakaj se nekateri odrekajo jugoslovanskemu državljanstvu, pa o osamelih hribovskih vaseh in propadajočih kmetijah in tudi o tem, zakaj bi bila smiselna šolnina za študente. Kritični so bili do psihiatrije, očitali so ji togost in bili zelo naklonjeni področju ,onkraj razuma'. Ramišljali so o narkomaniji, o bogastvu, ki ga ponuja narava (kaj bo z ekonomskimi gobami) in o vinu, našem narodnem bogastvu. Da le ne bi vse prehitro steklo iz sodov.

»Gradimo za nas in za nove rodove, spoznavajmo včeraj za jutrišnji dan. Mi nimamo časa za sanjske gradove, želimo z odkrito besedo na plan...« Ti verzi, ki jih je pred dobrim desetletjem prepevala skupina Bumerang ob jubilejnem desetem kongresu slovenske mladine v praznični Novi Gorici, so morda po trinajstem kongresu mladine celo bolj uresničljivi kot tedaj. O marsičem, o čemer so mladi spregovorili v Portorožu, si tedaj še razmišljati niso upali. Torej: njihova beseda je odkrita, slogan letošnjega kongresa ,dost mam' pa pove, da so se sanjski gradovi razblinili.

O OBLASTI

Mi mladi se dandanes še posebej zavzemamo za sistem, odprt v svet, v katerem ima človek osrednjo vlogo. V tem procesu spoznavamo, da želje in cilji po graditvi samoupravnega socialističnega sistema niso zoreli na stvarnih tleh. Dandanes nam od dolgotrajnega veslanja proti vetru pojenjujejo moči. To velja še posebno za gospodarstvo, ki vse bolj zaostaja za najrazvitejšimi. Namesto da bi bili njihovi enakovredni partnerji, še zmeraj zgubljamo dragocene moči za odpiranje oči tistim, ki jim gre za čaščenje kultov osebnosti, tudi za ceno življenj. Kako dolgo še? To ni le vprašanje nas mladih, temveč vseh napredno mislečih. Vendar vede ali nevede, zavestno ali naključno, prav mi, mladi, postajamo nosilci nadaljnjega družbenega in gospodarskega razvoja. Zato je naša odgovornost toliko večja. Zavestno se bojujemo za oblast, ob branjù kongresnih dokumentov pa se vprašujem, ali sploho vemo, kaj pravzaprav pomeni pridobiti si oblast? Ali znamo biti dosledni sami do sebe? Kako naj nam kdo verjame in zaupa v naše površne formulacije? In kar me še bolj skrbi: kdo bo urejal to in ono, če se dokopljemo do oblasti? Danes namreč rešitve zahtevamo od države. Kdo bomo potem mi in kdo država?

IGOR KRŽAN

O IZGUBLJANJU DRŽAVLJANSTVA

Problematika, do katere bi se morali opredeliti, so neprostovoljne prošnje za izpis iz jugoslovanskega državljanstva. Do izgube našega državljanstva prihaja zlasti v primerih, katerih skupna značilnost je, da izguba državljanstva ni cilj, temveč le sredstvo za dosego drugega cilja. Prvi primer so strokovnjaki, ki so zaradi naše politike osebnih dohodkov, teženj po uravnilovki in bojazni družbe pred bogataši, zlasti po sedemdesetih letih, iskali in našli zaposlitev v tujini – torej gre za izvoz naših možganov. Na tujem so nekateri poklici še posebno cenjeni in dobro plačani, npr. zdravniki, profesorji in podobni, opravljajo pa jih lahko le njihovi državljani. Ker dvojno državljanstvo ni zaželeno, si mnogi naši strokovnjaki pridobijo tuje državljanstvo. Zato ker je našim strokovnjakom cilj opravljati ustrezno delo in zanj dobivati primerno plačilo, ne pa tuje državljanstvo, predlagam, da bi jim potrebna potrdila izdajali brez dejanske izgube jugoslovanskega državljanstva (podobna je praksa tudi drugje v svetu).

Drugi primer neprostovoljne izgube jugoslovanskega državljanstva pa je obvezno služenje vojaškega roka, ki je pereče še zlasti za naše državljane, ki že od rojstva živijo v tujini in govorijo predvsem jezik države, v kateri živijo, materinščine pa se (če) učijo le nekaj ur na teden. Veliko jih prav zaradi obveznega služenja vojaškega roka v Jugoslaviji zaprosi za izpis iz našega državljanstva. Predlagam še, naj bo služenje vojaškega roka za naše državljane, ki so več kot deset let preživeli v tujini, neobvezno.

MOJCA LOKONČIĆ

O UMIRANJU KMETIJ

Kmetstvo in kmet je način življenja, ni več stan. Potrebno je, da ga ohranimo, kajti kmetstvo je zmeraj pomenilo temelj narodovega obstoja in narodove zavesti. In kakorkoli se to sliši izrabljeno, je žal čedalje bolj resnično in čedalje bolj se bomo zavedali posledic našega nespametnega odnosa do njega. Zgrožen sem, ko kot kmetijski pospeševalec hodim po terenu, ko gledam, kako umirajo kmetije, kako umirajo zadnji členi v stoletni verigi rodov, ko umirajo brez naslednika. Tako za zmeraj zgubljamo cele predele našega ozemlja. Zato zahtevamo program razvoja kmetijstva in da se to vnese tudi v dokumente, v program razvoja kmetijstva, do katerega se bomo sploh lahko opredelili.

MARJAN PODOBNIK

O ŠOLAH BREZ OTROK

Vsaka vas, ki da kaj nase, ima župnišče, gostilno, poštarja in – šolo. In če so v desetletjih našega ,predhodnega obdobja' cerkve še nekako obstale, čeprav se jim še danes kolca po nekdanji vlogi, če po gostilnah samevajo ostarele priče propada hribovskih vasi, če pride poštar le trikrat na teden, se dokončno zatakne pri šoli. Šola ima v teh okoljih zelo pomembno vlogo pri ohranjanju življenja v vasi: tu je zbor krajanov, kmetijski pospeševalec predava o boleznih živine, kmečke ženske imajo tečaje o vkuhavanju marmelade ipd.

Pri šoli pa se zatakne zato, ker primanjkuje otrok, zaradi katerih naj bi šola sploh bila – vsaj na Koprivniku in Gorjušah, kjer sta bili pred vojno dve šoli, je dandanes tako. Zavedamo se, da obstoj takšne šole gospodarsko ni upravičen. Zdajšnje stanje je zelo težavno, vendar se že v nekaj letih obetajo boljše razmere. Ko se mladi odločajo, če bodo ostali na domači kmetiji, v hribovski vasi upoštevajo predvsem bližino trgovine, šole, zdravnika, dobre prometne zveze.

Ni težko ukiniti šole, ki jo obiskuje le peščica otrok – te pa vsako jutro naložiti na avtobus in jih popoldne pripeljati nazaj, čeprav v šoli ostaneta dve nezaposleni učiteljici. A kdo in predvsem kdaj bo šolo spet ,pripeljal' nazaj?

V zvezi z reševanjem težav majhnih šol s kombiniranimi oddelki predlagamo, naj se na pedagoški akademiji vpelje predmet, ki bi študente, prihodnje učitelje, seznanjal in pripravljal za delo na takšnih šolah.

GREGOR VAVPOTIČ

O ŠOLNINI

S šolnino bi zmanjšali število tistih, ki po srednji šoli nadaljujejo šolanje na univerzi. Tako bi ugotovili koliko brezposelnih je v resnici, saj so ti zdaj prikriti s prevelikim vpisom na univerzo. Študentje imajo kar nekaj ugodnosti, npr. nakup mesečne avtobusne vozovnice in brezplačno socialno zavarovanje. Po podatkih Centra za razvoj Univerze je bilo leta 1985/86 v prvi letnik ljubljanske Univerze vpisanih 10.036 študentov, leto kasneje pa je bilo v drugem letniku 5533 študentov, torej le dobra polovica. Kaj je z drugimi?

Portret Karle Bulovec, 1918

ZSMS

S šolnino bi zboljšali tudi kakovost študija. Vsem, ki tej pobudi ugovarjajo, češ da bi po njihovem mnenju bili študentje iz socialno ogroženih družin še bolj prikrajšani in ogroženi, naj pojasnim: zavzemamo se tudi za sistem javnih in zasebnih skladov, ki bi podeljevali štipendije in študentska posojila, obenem pa naj bi vpeljali nek zunanji sistem preverjanja znanja (zdaj npr. se pripravljamo na mednarodno maturo), ki bi bil merilo za dodeljevanje štipendij in študentskih posojil. S šolnino bi se zboljšal tudi gmotni položaj univerze, čeprav se strinjam, da univerza ne more delovati po tržnih mehanizmih.

JURE RIFEL

O DUŠEZDRAVSTVU

Duševno zdravstvo moramo demokratizirati. Iz zdajšnjih zatiralnih organizacij bi morali oblikovati takšne službe, ki bodo v pomoč ljudem v duševnih stiskah. Najprej bi morali spremeniti način obravnavanja teh težav in organizacijo dela, vpeljati pa bi morali tudi vrsto novih oblik dela in se tesneje povezovati s svojci teh ljudi, raznimi prostovoljci in drugimi. Omogočiti bi morali prispevek uporabnikov pri uresničevanju dela in učinkovit nadzor javnosti, nadrobno pa bi morali pregledati tisti del zakonodaje, ki ureja prisilno zdravljenje, zapiranje v bolnišnice, neprostovoljnost zdravljenja in tudi preskušanje in uporabo psihofarmakoloških sredstev.

VITO FLAKER

O DROGAH

Na podlagi preučevanja tuje in domače literature, najnovejših pobud po zaostritvi mednarodne politike v zvezi z drogami, stanja na tem področju pri nas in po pozivih demokratične javnosti v tujini ter pri nas spodbujamo k normalizaciji politike v zvezi z drogami. Ta ne more temeljiti predvsem na zaostrovanju represije, temveč nasprotno, na destigmatizaciji in reintegraciji uživalcev drog v družbo, na dajanju pomoči uživalcem brez moraliziranja, na vpeljavi metod prevencije, zdravljenja in izobraževanja, ki so se potrdile v praksi v nekaterih demokratičnih državah. Menimo, da se moramo upreti težnjam po celo štirikratni zaostritvi kazenske zakonodaje v zvezi z drogami, saj le-ta ne razlikuje med posameznimi drogami in pomeni prevelik pritisk na desettisoče uživalcev mamil, in njihove družine obenem pa je to pritisk na temeljne človekove pravice, svoboščine in na pravno državo.

SLAVC GORJUP

O CIVILNIH KUGAH

Predlagatelj v kongresnem gradivu niti z besedico ne omenja življenja, ki bi ga morali predvsem zdravo živeti. V mislih imam ohranitev človeka v spopadu s civilnimi kugami, ki nas vse bolj ogrožajo. Razmišljam predvsem o treh problemih: o aidsu, narkomaniji in kajenju. Najbolj so seveda ogroženi mladi. O vzrokih omenjenih treh »sovražnikov« ne bom razpravljal, žal pa je res, da jih gojimo in prenašamo ljudje sami. Vendar nismo medicinska institucija, niti ne strokovni zbor, ki bi se lahko poklicno ukvarjal z omenjenimi vprašanji. Smo le del družbe, mladi ljudje, ki imajo pravico in dolžnost opozarjati na te probleme državo in njene službe, ki se s tem poklicno ukvarjajo. Da bo zaživela demokracija, tržna ekonomija, množica zamisli in različnih interesov, moramo oblikovati predvsem zdrave ljudi, saj bodo le takšni lahko vsemu kos.

JANI MODERNDORFER

O GOBAH

Zadeva z gobami pri nas ni rožnata, kajti gob je čedalje manj. Poleg dežja, zraka in drugih dejavnikov jih še najbolj uničujemo sami. Največ je težav s tako imenovanimi ekonomskimi gobami – to so tiste, ki jih ljudje ne nabirajo le zase, temveč jih prodajajo Slovenija sadju ali Drogi Portorož ipd. Te gobe množično nabirajo, in če se bo tako nadaljevalo, bodo nekatere vrste čez nekaj let povsem iztrebljene, npr. črna trobenta. Predlagam, da vpeljemo članske izkaznice, podobno kot jih imajo ribiči, lovci in še nekateri. Prodajo gob brez teh izkaznic pa bi morali prepovedati.

ROBERT GORJAK

O VINU

Slovenija je dežela marsičesa, zanesljivo pa je tudi dežela dobrega in izvrstnega vina. Veliko sort dobrega vina gre bolj ali manj neopaženo mimo nas in nekatere celo za zmeraj izginejo. V resnici pa je vinsko bogastvo na Slovenskem neke vrste narodno blago, ki je več kot le muha enodnevnica. Vino je tudi tekočina, ki se odlično stara. Je blago, ki s svojo starostjo postaja boljše in dragocenejše. Ker je torej vino na Slovenskem narodno blago, si ga prizadevamo ohranjati, zato predlagam mladinski organizaciji, da v svojo dejavnost uvrsti tudi slovenski vinski arhiv, kjer bi skrbeli za arhiviranje najboljših vrst vin in za vinsko kulturo ter seznanjanje Jugoslavije in sveta z najkakovostnejšimi slovenskimi vrstami vina.

MOJMIR OCVIRK

Na obzorju: Mladinski svet

Pobuda za ustanovitev Mladinskega sveta temelji na zamisli o povezovanju različnih interesov združenj mladih, saj ZSMS ne zmore več bdeti nad vsem, kar mladi počno.

Svet ne namerava združevati vseh mladih, pač pa obsega samo različne oblike organiziranosti mladih, ki v svet vstopajo kot kolektivni člani. Povezovanje v Mladinski svet temelji na spoštovanju načela svobodnega združevanja in popolne avtonomnosti delovanja vseh članov.

Ustanovitev Mladinskega sveta, ki naj bi združeval različna interesna združenja mladih, opravičujeta dve dejstvi: obstoj mladih kot posebne družbene skupine in preobrazba ZSMS, ki s svojo začrtano potjo zapušča vlogo sistemsko predvidene krovne organizacije vseh mladih Slovenije.

Ustanovljena je posebna skupina, ki bo še letos pripravila predlog izhodišč za oblikovanje Mladinskega sveta.

Pripravila:
LUČKA LEŠNIK

kultura

Prepusti se, zaupaj intuiciji, prisluhni...

Pogovor z Manco Košir

Rada imam tople, odprte, iskrive, delovne, optimistične ljudi. Če me sprejmejo, opazujem njihovo delo in njihov vpliv na druge. Kar nekaj časa sem tako opazovala Manco Košir, docentko za predmet teorija in praksa novinarskega sporočanja na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. Najinemu pogovoru je botroval njen priročnik MLADI NOVINAR, za katerega je prejela letošnjo Levstikovo nagrado. Pa se je zgodilo, da sva se o tej koristni knjigi pogovarjali še najmanj. Odneslo naju je v druge vode...

● ***Manca, kadar vas zagledam, se začudim, da lahko tako krhko bitje nosi v sebi toliko informacij, idej, načrtov!***

– Dobro, da ideje niso odvisne predvsem od fizične moči, ampak od notranje energije...

● ***Te imate, se mi zdi, veliko. Ste jo vedno smotrno uporabljali?***

– Hm... Včasih sem jo vlagala v odnose, ki niso obrodili pričakovanih sadov. »Pravega« rezultata ni bilo. A je bila življenjska šola, ki sem je bila zagotovo potrebna. Neuspehi so me naučili, česar me uspehi ne bi mogli. Zato energija pravzaprav ni bila izgubljena...

● ***Pravimo, da kdo od rojstva živi z določenim poklicem in za poklic. Velja to tudi za vas in novinarstvo?***

– Novinarstvo ni samo poklic, ampak je poseben pogled na svet; kot sem zapisala v Mladem novinarju: na svet gledamo z »družbenimi očmi«. Zanima nas socialno, politično okolje, različne manifestacije in interpretacije družbene stvarnosti. Nenehoma se sprašujemo, ZAKAJ to in ZAKAJ ono. Čeprav sem že deseto leto na univerzi, reagiram velikokrat tako, kot da bi še vedno sedela v časopisnem uredništvu. O tem bi bilo treba pisati, to je treba raziskati, poklicati te in te na odgovornost, omogočiti ljudem, da povedo, kar mislijo...

● ***Če bi imeli svojo revijo, kakšna bi bila?***

– Zagotovo ne politični tednik ne pogrošno paberkovanje o tem in onem. Ker je človek večdimenzionalno bitje, bi skušala upoštevati kar nekaj teh njegovih razsežnosti. Politična je ena, a ne dominantna. Ljudje smo tudi naravna in nravna bitja. Smo razumni in čustveni. V svoji reviji bi zato pisala o različnih področjih in na različne načine. Poleg novinarstva bi sistematično gojila publicistiko in esej bi bila ena mojih osrednjih sporočanjskih oblik. K sodelovanju bi vabila ljudi, ki bi se kazali v svoji posebnosti, enkratnosti, torej različnosti. Prav različnost bi bila v središču moje uredniške pozornosti. K pisanju o določenem problemu bi vabila različno misleče. Tudi o umetnosti bi pisali različni »profili« (oh, kako grozna beseda!). Denimo: pomembno domačo ali tujo knjigo bi dala v branje več piscem: umetniku, kritiku, tehniku, matematiku... do upokojenca in gospodinje. Ali: na ogled bi postavila eno samo sliko (na primer Janeza Bernika). Naj o tej eni sliki in svojem doživljanju spregovorijo likovni kritik, slikarski kolega, duhovnik, vojak... Enako naj govorijo različni o političnih vprašanjih, moralnih dilemah, zgodovinskih zadevah...

● ***Govorili ste o ljudeh, ki bi jih vabili k reviji. Ali ljudi ob sebi zbirate ali izbirate?***

– Mislite v zasebnem življenju? Ko sem bila še mladenka z jasno predstavo o tem, kakšna hočem biti v očeh drugih, sem ljudi predvsem izbirala. Tudi zbirala sem jih. Ne tako kot znamke, ampak aktivistično; postorimo to in to, ustanovimo to, protestirajmo, podpišimo... Danes najbrž počnem še vedno oboje, a zdi se mi, da se mi zdaj vse pogosteje dogaja tretji način. Nekateri stiki se mi kar zgodijo. In če premišljujem, kdo so ljudje, s katerimi sem najgloblje povezana, vidim, da so to predvsem tisti, ki so se mi »zgodili«. Tisti, ki zaupajo le materialni, objektivni stvarnosti, bi rekli, da smo se srečali pač po srečnem naključju. Sama verjamem tudi v druge vrste realnosti, zato trdim: niso bila naključja. Kot da ima vsak »zgodeni« človek določeno funkcijo v mojem življenju, oziroma jaz v njegovem. Za nekatere se mi že zdi, da vem, zakaj smo se srečali, za druge se bo pa še pokazalo.

● ***Nič še nisva rekli o MLADEM NOVINARJU. Vaša knjiga je nujni informator o novinarskih zvrsteh in je hkrati zgled za sodoben šolski list. Je podoba šolskih glasil o izhajanju vaše novinarske delavnice v Pionirskem listu in po izidu MLADEGA NOVINARJA drugačna, kot je bila pred tem?***

*– Ne bom lažno skromna, zato odgovarjam: da, spremenila se je. Vse več je glasil, ki preraščajo včasih ustaljeno formulo šolskih glasil: šolski list je zbirka boljših šolskih spisov in domačih nalog za slovenščino plus nekaj objavljenih risb. Na Slovenskem imamo nekaj zavidanja vrednih šolskih časopisov, ki so vsebinsko, grafično in žanrovsko tako raznoliki, da bi iz njih lahko zajemal marsikak tovarniški, lokalni pa tudi republiški časopis. Vse pogosteje otroci pišejo o tem, kar zanima njih (in ne predvsem njihove tovarišice), in tako, kot oni znajo in čutijo (ne pa po tovarišičinem šimelnu). Pogosteje so tudi kritični in angažirani soustvarjalci javnega mnenja in celo, v majhnem obsegu, pa vendar (!) spreminjevalci sveta. Spreminjajo jedilnike v šolah, preoblikujejo razredne ure, skrbijo za čisto okolje, dajejo ideje starejšim tu in tam. Veliko hodim po šolah in govorim mentoricam: otroci niso pomanjšani odrasli, ampak so svoji »človeki«. Otroke pa spodbujam: bodite to, kar ste, in ne, kar bi drugi radi naredili iz vas. Vsak otrok je svet zase, vsak ima svojo lučko. Naloga mentorjev je, da te lučke odkrijejo in jim pomagajo do čim polnejšega plamena. Žal pa nekateri učitelji svoje vzgojno delo razumejo kot reproduciranje šablon in modelov, in ustvarjalnost prej ovirajo, kot omogočajo. K sreči imamo vse več pametnih, razgledanih in ustvarjalnih učiteljev in učiteljic, in **predvsem** zato tudi vse več dobrih šolskih glasil. Oj, če bi imeli vsi take mentorje in učitelje, kot je denimo prekrasna Berta Golobova ali Valerija Puklova ali... da ne naštevam naprej, kako dobre časopise bi imeli in kako bi znali učenci sporočati!*

● ***Sporočanje kot predmet in oblika poučevanja od osnovne do visoke šole... Kaj ni tega odločno premalo? Se učitelji ne zavedamo njegove pomembnosti, ali pa ne vemo, kako bi se stvari lotili?***

– Eno in drugo, pa še tretje in četrto. Sporočanje kulture, predvsem pa kulture dialoga, ne gojimo ne v družbi ne v šolah ne doma. Študentje pridejo študirat novinarstvo, pa nekateri niti spraševati ne znajo. Kar je še hujše: tudi poslušati ne znajo. Ne drugih ne sebe...

● ***Vsakdanji pogovori. Se prepuščate temam sogovorcev ali je močnejša vaša želja po lastnem sporočanju ali vsaj po usmerjanju na določene vsebine? Se pri pogovorih ravnate po kakšnih svojih vodilih?***

– Kako se pogovarjamo, je odvisno od pogovornih okoliščin, od naših interesov, od funkcij pogovora. Ker sem radovedna, rada poslušam in mi ljudje tudi veliko pripovedujejo in zaupajo. Prav tako rada speljujem pogovore na svoj mlin, saj se mi večkrat zdi sila pomembno, kar imam povedati. Tudi usmerjevalka sem rada – kot novinarka sem bila dobra voditeljica okroglih miz, intervju pa je sploh moj najljubši novinarski žanr. Napisala sem jih že čez tisoč.

*Sprašujete, ali se pri pogovarjanju držim kakšnih svojih vodil. Razen v izjemnih trenutkih, ko so moja čustva premočna, najprej razvijem **občutek** za sogovorce. Gledam jih, opazujem in premišljujem (če jih seveda še ne poznam): kdo so ti ljudje, kaj jih v resnici zanima, o čem bi se radi pogovarjali. Večkrat se mi zgodi, da za kakšno svoje predavanje in pogovor pripravim miselni vzorec in fiksiram teme. Ko pridem med ljudi, določenega predavanja oziroma pogovora sploh ne vodim tako, kot sem se bila pripravila. Zgodi se nenačrtovano. Tudi v osebnem življenju se skušam ravnati po vodilu: prepusti se, zaupaj intuiciji, prisluhni.*

● ***Se tako prepuščate tudi v vsakdanjem življenju? S čim vse je napolnjen vaš delavnik?***

*– Moje vsakdanje življenje je relativno uravnotežen splet načrtovanega, rutiniranega življenja (predavanja na fakulteti, študij in raziskovanje) in nepredvidenih stikov. Prav toliko kot delovni urnik mi življenje usmerjajo telefonski klici in pošta, pa sprotna, »zgodena« srečanja. Zadovoljna sem, če se lahko nenačrtovanemu življenju prepustim. Popolnoma se mu seveda ne morem, saj hodim v službo, imam dva otroka... A prelepo je, denimo, ko se s kolesom peljem v službo (pot je kar dolga, z Viča za Bežigrad), pa se ustavim in se zagledam v prelepo obarvano jesensko drevo... In lahko gledanje kar traja. Ali če med potjo srečam človeka in začutim, da me prosi, naj ga stisnem za roko: odložim kolo, morda celo odidem z njim v lokal in ga poslušam, kaj rečem, svetujem. Zgodilo se mi je, da se je tak pogovor zavlekel. Na sestanek moraš, me je opozorilo. Pa nisem šla – pomembnejši je **konkreten človek.** Ko sem se opravičevala, zakaj me ni bilo, sem to tudi povedala.*

Ja, moj delavnik torej... Lahko bi vam naštevala kup dejavnosti, ki jih opravljam, a pravzprav ni potrebno, saj so si vse podobne. Moj delavnik sestavljajo predvsem najrazličnejši odnosi z ljudmi. Če pretiravam, bi poenostavila: moj čas in jaz v njem so DRUGI...

● ***Delate z veseljem, užitkom. Ali sploh potrebujete posebne vrste sprostitev, razvedrilo?***

– Prav gotovo! Po eni strani potrebujem ta mnoga razmerja z ljudmi, in kot ste opazili, z veseljem in užitkom delam, po drugi strani pa sem samotarka. Vsak dan sproti potrebujem samoto in moram biti čisto sama; na določen čas si vzamem velik kos tišine, ki sem jo pripravljena deliti le z najbližjimi. Vsak večer odklopim telefon, berem, premišljujem, pišem pisma, predvsem pa se moram vsak večer pogovoriti sama s seboj. Opravim neke vrste inventuro in potem se zahvalim za svoje drage, za lepo delo, za bogat dan, ki je za menoj. In z zahvalo na ustnicah sladko zaspim... Zame je sprostitev biti sama, in, vem, da je domišljavo, to mi je tudi pomembno razvedrilo. Ne ukvarjam se z nobenim športom, televizije ne gledam veliko, v kino vse bolj redko zahajam...

● ***In kako vpliva na vaše življenje sončni zahod?***

– Kar pomembno. Pred dnevi sem s svojo šestletno Tino v naročju opazovala večerno zarjo in bila presunjena. Od lepote, veličastnosti narave in večnosti.

● ***Ste optimistka. Ste to te v osebnem življenju ali tudi glede širše družbe?***

– Če je v litrski steklenici pol litra vina, bom res z veseljem vzkliknila: čudovito, do polovice je še polna! Kadar je hudo, si mislim: Manca, sama ne moreš razbrati smisla tega trpljenja, ker ne moreš uzreti celote. A smisel je zagotovo. Tako sem optimistična tudi glede širše družbe: slabo staro umira, zato se s tako silovitostjo bojuje za poslednji dih. A novo je že tu, rojeva se pred našimi očmi. Vrnitev na smetišče zgodovine ne bo mogoča. Vesela sem, da živim danes in tukaj, da sem priča temu pomembnemu preobratu. Hud, a zanimiv čas!

● ***Ste srečen človek. Imate svojo definicijo sreče?***

– Zdi se mi, da je sreča stvar trenutka. Sreča je zame stik z absolutnim. Bila sem eno z vsem in vse je bilo v meni, ko sem rodila, ko sem v globokem objemu s svojim najpomembnejšim Drugim, ko me kdaj kaj presune in iztrga času in prostoru: pomembne sanje, doživetja, kot je bilo tisto z večerno zarjo...

No, upala bi se pa reči, da sem zadovoljen človek. Občutek imam, da sem povečini lahko to, kar sem, da delam to, kar rada delam, da sprejemam in dajem ljubezen. Je na tem svetu mogoče še kaj lepšega?

● ***Manca, vi ste tudi iščoč človek. Vztrajno, zagnano iščete nove svetilnike. Se vam zdi, da ste že odkrili najsvetlejše?***

*– Odkar se zavedam, iščem. Večkrat sem že mislila, da sem našla, kar sem iskala, pa se je izkazalo, da nisem, in sem iskala naprej. Zdaj si ne upam reči, da sem odkrila najsvetlejše, z gotovostjo pa trdim: **sem na poti.** In verjamem, večna popotnica, da se bo to zgodilo, saj kdor trka, se mu bo odprlo. Kaj? Kdaj? Kako? Vprašanja, ki me presegajo. Ravno zato si jih vedno znova zastavljam in iščem naprej...*

Pogovor pripravila
DANICA ČEDILNIK

Sam urednik in založnik

Učenec Grega Kralj iz Mengša izdaja svoje glasilo

Kljub težavnim okoliščinam, h katerim je treba prišteti denarne zadrege, je razcvet šolskih glasil presenetljiv. Med njimi je že kar nekaj takih, ki jih izdajajo posamezniki; postali so tako opazni, da so se že prebili med nagrajevana, se pravi, najboljša glasila (podatek iz Pila ob letošnjem srečanju dopisnikov v Novi Gorici).

Če se med »samizdatovci« pojavijo učenci iz višjih razredov, ni več presenetljivo, da pa se za tako podjetje odloči drugošolec oz. tretješolec, pa daje misliti. In domisliti:

– da je med otroki zanimanje za pisno stran sporočanja živo,

– da se želijo potrjevati s svojim delom,

– da jim ne manjka izvirnih zamisli,

– da je med njimi gotovo nekaj tistih, ki bodo v prihodnosti, niti ne tako daljni, oblikovali zdaj še nerazvidno podobo kulture in kultiviranosti.

Nemara bo eden od njih tudi Grega Kralj, ki je lani kot drugošolec začel izdajati glasilo MOJA IGRA, kot učenec 3. razreda iz osnovne šole v Mengšu pa to delo nadaljuje. Preseneča z domiselnostjo, otroškostjo, pa tudi z novinarskim in bibliografskim poznavanjem posla. V nekaterih šolskih glasilih še zmeraj ni mogoče odkriti letnika izhajanja, Grega pa ima podatke navedene, kot zahteva stroka. Da ne govorimo o novinarskem prijemu, ki se mu reče aktualnost. V prvi številki drugega letnika Moje igre je to Valvasor s Slavo vojvodine Kranjske. Na devetnajstih straneh formata A4 se zvrstijo zapisi novinarske, leposlovne in zabavne narave. Štirivrstična Na vrh Triglava /pa ne more vsak/ na vrh Triglava /gre le korenjak pospremlja z ilustracijo Aljaževega stolpa uvodniško-gorniški prispevek o družinskem vzponu na naš najvišji vrh. Precej sestavkov je napisal izdajatelj sam, kdo od preostalih pa je njegov stalni in kdo priložnostni sodelavec, iz ene same številke glasila ni mogoče ugotoviti. Izdajatelj in urednik Grega skrbi, da je list likovno razgiban, vse prispevke pa se potrudi ročno izpisati sam. List je torej rokopisni, razmnožen pa je, tako zvemo iz kolofona, v petnajstih izvodih.

Nehote mi prihaja na misel Pavčkova pesem o otrocih, bodočih kuharjih, pekih, zidarjih, zdravnikih..., generalih..., inženirjih in – pesnikih, pa se sprašujem, kje med njimi je Gregovo mesto. Ni mogoče vedeti, mogoče pa je slutiti, da bodo on in tisti, ki imajo v sebi podoben zalet in vzlet, nekoč poskrbeli za to, da bo življenje prijazno, družbene dejavnosti pa naklonjene kulturi.

BERTA GOLOB

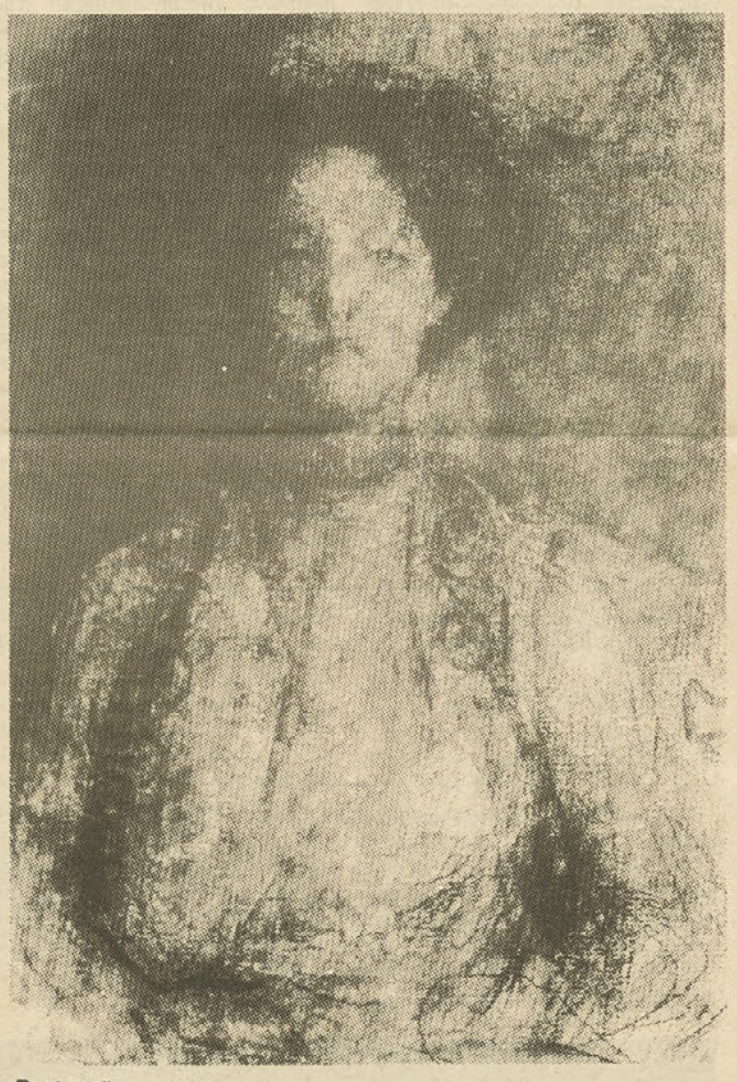

Portret žene, 1897

Krefeldski Zvončki

Lahko bi začeli kot v pravljici: tam daleč v Krefeldu na Nemškem hodijo slovenski otroci od blizu in daleč k dopolnilnemu pouku materinščine. Zbirajo se okoli učiteljice Ane Krajnc in izdajajo svoj šolski list Zvončki.

V pravljici si morajo slediti napeti dogodki in čimveč zapletov, junak pa, ki se še tretjič izkaže, dobi za nagrado kraljestvo.

V krefeldski pravljici najbrž ne manjka težav, Zvončki pa so se dobro izkazali tudi tretjič. Ob desetletnici kluba Slovenski zvon so praznično pozvonili, ko so zbrali okoli sebe vse otroke dopolnilnega pouka slovenščine, da so intonirali veseli bim bam in cin cin. Kot šolsko glasilo so Zvončki podobni nekaterim listom v domovini; najbolj tistim, ki izhajajo kot razredna glasila in se v njih zvrstijo skrbno oblikovani sestavki čimveč učencev. Iz Zvončkov zvemo, da so jih pisali prav vsi tamkajšnji šolarji. Škoda, ker v listu ni zaslediti letnika izdaje (navedena je le letnica), kar bo kdaj otežilo delo človeku, ki bo študijsko ali kakorkoli dokumentarno in dokumentirano pisal o kulturni dejavnosti znotraj dopolnilnega pouka slovenskega jezika v tujini.

O čem cingljajo Zvončki? O otroških, družinskih in počitniških rečeh. Otroci nizajo spomine na bivanje v domovini, opisujejo svoje prijatelje in pobratimijo z domačimi živalmi. Tu in tam jim misel pohiti v prihodnost, po večini pa se zadržujejo v vsakdanji stvarnosti, ki se ji kdaj reče Naš avto, kdaj pa tudi Velika želja. Risarski izdelki so prav tako delo šolarjev, pa še njihovih mlajših bratov in sester, tistih dve- in triletnikov, ki se portretirajo izključno le kot glavonožci.

Zadnje strani dokazujejo, da so šolarji med letom dopisovali v Našo Slovenijo in Pil in da so letos v Bitoli prejeli diplomo za likovne stvaritve.

Sodeč po sestavkih, učenci v znanju materinščine zelo lepo napredujejo, saj se po izrazni moči in izboru besed opazneje ne razlikujejo od svojih vrstnikov v domovini. Pohvalo za to je treba izreči njihovi učiteljici.

BERTA GOLOB

Zakaj otroci lažejo

Nove raziskave o otroških lažeh

V knjigi Zakaj otroci lažejo (Why Kids Lie), ki je izšla septembra letos pri založbi Charles Scribner's Sons, se psiholog Paul Ekman loteva najnovejše raziskave o otroških lažeh. Pojasnjuje, kako in zakaj otroci lažejo, in svetuje staršem, kaj lahko storijo ob tem. Laži so lahko nedolžne, družabne, krute, prijazne, z njimi lahko otrok prikriva resnico, da bi se izognil kazni, lahko pa so laži tudi prozorne in si z njimi skuša pridobiti kako prednost ali ugled. Ekman poudarja, da tudi povedati resnico ni tako preprosta reč, aj je ta lahko poštena ali pa zlonamerna – na primer, ko otrok zatoži sestro, da bi jo spravil v škripce. Pravila resnice in poštenosti so zelo pretanjena, pa vendar že od triletnih otrok pričakujemo, da jih bodo obvladali samo zato, ker so jih starši opozorili, da je lagati »grdo«. Pravi čudež je, da se naučijo biti pošteni.

Pa se res? Ekman meni, da je laganje »ena bistvenih težav v družinskem življenju«; ne glede na to, kako vzgajamo otroke, se nam bodo verjetno prej ali slej zlagali. Psihološke študije (in zdrava pamet) nam celo govorijo, da postajajo laži z leti bolj učinkovite. Čeprav to še ni dokazano, pa se zdi verjetno, da laži vodijo k nadaljnjim lažem, zlasti če se obnesejo. Študije so pokazale, da se človek najbolj obotavlja, ko ga prvič obide skušnjava, da bi se zlagal. »Ko se prvič zlažeš, pomiliš: ‚Naj se ali ne?'« pravi Ekman. »Po tistem pa zgubiš poprejšnjo zmožnost za razsojanje.«

Še pred nekaj leti je večina strokovnjakov menila, da otroci **ne znajo** lagati. Jean Piaget, ki se je ukvarjal z razvojno psihologijo, je bil prepričan, da imajo otroci do sedmega leta težave pri razlikovanju med domišljijo in resničnostjo in da torej niso odgovorni za neresnice. Nedavne raziskave pa nakazujejo, da so se tudi štiriletniki zmožni čisto premišljeno zlagati, da bi se izognili kaki težavi. Raziskovalci menijo, da neodobravanje staršev lahko odvrne od laganja čisto majhne otroke. Pri osmih letih pa neodobravanje ni dovolj; otrok bi moral razumeti, kakšne so posledice laži in kako laž uničuje resnico.

Majhni otroci čutijo, da je izmišljanje slabo, niso pa povsem prepričani, kaj to pravzprav je. Študije kažejo, da otroci do osmega leta pogosto ne razumejo, da napačna informacija ni zmeraj laž. Mislijo, da so slabe vse neresnice, pa če so namerne ali ne. Šestletnik misli, da se mu je mama zlagala, ko se je zmotila na primer glede kakšnega datuma, pa čeprav kasneje ugotovi, da je bila samo raztresena. Študija iz leta 1983 kaže, da 92 odstotkov petletnikov meni, da je izmišljevanje zmeraj slabo. Z leti pa otroci že bolj sprejemajo nedolžne laži. Samo 28 odstotkov enajstletnikov je izjavilo, da »se niso nikoli zlagali«.

Otrok, ki veliko laže, morda prosi za pomoč. Nedavna raziskava kaže, da otroci, ki hodijo zaradi svojih težav k psihologu, lažejo skoraj trikrat toliko kot neproblematični. Angleška študija v zgodnjih sedemdestih letih je pokazala, da je tretjina otrok, ki so jih starši označili kot nepoboljšljive lažnivce, končala med obtoženimi zaradi tatvine. Druge študije pa kažejo, da otroci, ki radi manipulirajo z ljudmi, spretno uporabljajo laži, da bi dosegli svoj namen. Raziskovalci so izdelali Machovo lestvico (po Machiavelliju): ugotovili so, da otroci, ki so se uvrstili visoko na lestvico teh lastnosti, za katere sta npr. značilna cinizem, želja po moči, pogosto lažejo, da bi dosegli cilj. Pri tem so tako spretni, da naredijo na odrasle boljši vtis kot iskreni. Odrasli, ki so poslušali magnetofonske posnetke otrok, ki radi manipulirajo z ljudmi, so jih imeli za bolj poštene kot tiste druge.

Vendar Ekman poudarja, da veliko otrok, ki lažejo, ne živi nesocialno. Pripominja, da se vsi z občutkom krivde spominjamo svojih otroških laži. Kadar psihologi raziskujejo laž, jih zanimajo motivacija in posledice. Harvardski otroški psiholog Robert Coles poudarja, kako pomembno je razumeti razliko med otrokom, ki si izmišlja stvari, in tistim, ki namerno laže. »Izmišljanje stvari je posledica domišljije,« pravi. »Lagati pomeni namerno govoriti neresnico ali zavajati. Domišljija je poskus pripeljati do nečesa, kar ima človek v določenem pomenu za resnično... Včasih skuša otrok ugotoviti, kje so meje med njegovo domišljijo in resničnim svetom.« Coles je prepričan, da je to nekaj drugega kot laž, s katero skuša zavajati in ki je že moralno vprašljiva.

Kako lahko otroka naučimo iskrenosti? Zdi se, da z ostro kaznijo, s kakršno hočejo mnogi starši preprečiti laži, v resnici samo poslabšamo stvar. »To povzroča strah pred kaznijo, namesto da bi v otroku utrdili zaupanje v moralno ravnanje,« meni Ekman. Starši lahko pomagajo otrokom ugotoviti, kakšno škodo povzroča laž, tako da jim pripovedujejo pravljice, če so starejši, pa kar s poročili. »Če človek, kakršen je kanadski olimpijski tekač Ben Johnson, prizna, da je jemal steroide, z otroki pri mizi razpravljam, kaj je napravil in kaj se mu je potem zgodilo,« pravi Ekman.

Večinoma nastanejo najhujše laži v adolescenci. Toda impulz, ki povzroči, da se najstnik zlaže, delno izvira iz otroštva in nekateri psihologi celo menijo, da je zdrav. Psiholog Michael F. Hoyt piše o majhnih otrocih takole: »... prva uspešna laž stre tiranijo starševske vsevednosti... otrok se zave, da ima svoje možgane, zasebno identiteto, ki je njegovi starši ne poznajo.« Ta potreba, da bi bil samostojen posameznik, doseže v najstniških letih vrh, saj se otroci zavedo temeljne neenakosti. Če najstnik vrta v starše, ga lahko ustavijo z besedami, da to ni njegova stvar, če pa njega kaj vprašajo, jim ne more enako odgovoriti. Morda laže samo zato, da bi ohranil svojo zasebnost.

Čeprav starši vedo, kako nastane laž, seveda še ni rečeno, da jo morajo sprejeti. Psihologi spodbujajo matere in očete, naj od svojih otrok le pričakujejo resnicoljubnost. Ekman svetuje staršem, naj uporabijo dober zgled, naj se kar se da izogibajo tudi nedolžnim lažem in naj poudarjajo medsebojne vezi v družini, spletene iz zaupanja. Opozarja jih tudi, da morajo vedno biti tudi sočutni. »Grdo dejanje in obupano laž, ki naj bi ga zakrila, je treba kaznovati,« pravi. »Treba pa ju je tudi odpustiti.«

Nina Darnton
Newsweek, 2. 10. 1989
Prevedla in priredila
JANA CEDILNIK

Otroški portret Mihe Erzina, 1924

odprta šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE

Misliti s svojo glavo, pomeni razvijati se

V šoli pravijo, da ima moja hči legastenijo. Hodi v 2. razred. Opažam, da naredi včasih pri pisanju zelo veliko napak, drugič pa ne toliko. Le zelo poredko se ji posreči pri pisanju dobiti pozitivno oceno, se pravi narediti samo toliko napak, da je takšna ocena še mogoča. Pred kratkim so pisali opis slike. Posrečilo se ji je napisati nekaj stavkov, brez večjih napak. Toda zagrešila je nekaj drugega, na koncu je napisala: »Potem so šli domov in mama je skuhala večerjo.« Tega pa na sliki ni bilo. Tovarišica ji je na debelo prečrtala odvečni stavek in napisala: »Tega ni na sliki.« Zadnji stavek tega spisa je bil eden od redkih, v katerih ni bilo napake. Zanima me, kaj bi učiteljica naredila, če bi bile v njem napake? Bi jih popravila? Bi jih upoštevala in nato prečrtala? Ali pa bi napake popravila, prečrtala in jih ne bi upoštevala? Vi ne veste, koliko se mi ‚prematramo' za en sam stavek, kaj šele za en pravilen stavek. Pa še ta gre v franže.

Mama deklice z legastenijo

Odgovor

Velikokrat zahtevamo od otrok preveč naenkrat. Zelo pomembno je, da tudi otroci vedo, kakšen namen ima kakšno pisanje. Zelo zahtevno je misliti na vsebino, oblikovanje črk, obliko celote, pravilnost stavkov, posamezne težke besede, na ločila in velike začetnice. Učimo se postopoma, zato pa traja obvezna šola kar osem let.

Pri opisu slike je prav gotovo namen pisanja ta, da otrok opazuje, napiše to, kar vidi, sočasno pa je ob vsakem opisu in tudi sicer zaželeno, da otrok misli, sklepa in povezuje stvari. To je vsekakor zahtevnejše kot samo opazovanje ter naštevanje dejstev in opisovanje dogajanja. Sklepanje se verjetno res težko nariše; toda šele to je prava vsebina. Dodatni stavek, ki pomeni, da je otrok mislil tudi s svojo glavo, ali pa vsaj skušal uganiti ilustratorjeve misli, je torej vreden pohvale, če pa ga napiše otrok, ki sicer zelo nerad piše, bi ga morali za to še prav posebno pohvaliti. In če je povrh vsega naredil še nekaj, kar se mu posreči sicer zelo poredko – stavek je napisal brez napake – potem si je skorajda zaslužil nagrado ali pa vsaj priznanje, nikakor pa ne graje, kazni, rdeče črte, neprijazne pripombe. Ni prav, da zaradi nekih pravil zaviramo ustvarjalnost in dajemo prednost ozkosti in poneumljanju.

Tristo ljudi – tristo mnenj. Povejte tudi vi svoje! Povprašajte starše, kaj jih teži. Strokovnjaki Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani so pripravljeni pomagati in svetovati.

Iskrenost več kot ocena

Odmev na odmev: Učiteljica ni ravnala pedagoško

Kolegica Eva Jekovec se ne strinja z vsebino mojega članka Razred pade in vstane z učiteljem (Prosvetni delavec, 9. 10. 1989) in mu ugovarja s svojim prispevkom Učiteljica ni ravnala pedagoško (Prosvetni delavec, 6. 11. 1989). Rada bi ji odgovorila s tem pisanjem, ne zato, da bi z njo polemizirala, ampak zato, da bi si učitelji v svojem stanovskem časopisu izmenjavali mnenja in poskusili skupaj izoblikovati nekatera mnenja. Učencem in nam bo to samo v korist. Res je namreč, da velikokrat težko vzgajamo tudi zato, kar pri vzgoji vsak vleče voz na svojo stran.

Da bi tisti kolegi, ki niso prebrali obeh člankov, vedeli, v čem je problem, ga povzemam: Eden mojih učencev je prizadeto kazal svojo užaljenost. Povedal mi je, da je jezen name zato, ker sem mu za enako napisani test dala nižjo oceno kot njegovi sošolki. Odkrito mi je tudi povedal, da je od nje prepisoval. Poskušala sem se držati pravil igre (za enako znanje enako oceno) in mu popravila oceno navzgor. Njegova iskrenost, priznanje, da je prepisoval, in pogum, da je to povedal, so mi v tistem trenutku pomenili več kot ena ocena več ali manj v angleščini.

Tovarišica Jekovčeva meni, da sem »ravnala nepedagoško« in da bi morala popraviti oceno navzdol, ali pa nalogo razveljaviti.

»Ni prav, da mu za prepisovanje tovarišica podari oceno, ki jo ima učenka, od katere je prepisoval,« pravi. Pri tem navaja, kaj so si verjetno ob tem mislili učenci. »Zakaj ne bi prepisovali? Saj to ni kaznivo! Če priznaš, da si prepisoval, ti le štejejo v dobro...«

Ne vem sicer, kaj so si ob tem res mislili učenci, vem le to, da ni nihče poskušal kaj podobnega pri naslednjih testih. Toda ne gre samo za to.

Tovarišici Jekovčevi ne bi želela kratiti pravice do njenega mnenja, a sama želim ostati pri svojem. Vsak od nas učiteljev je od prvega trenutka, ko stopi za kateder, pred vprašanjem, kaj je pomembnejše: poučevati ali vzgajati? Res, da je oboje neločljivo povezano, a zgodi se, da je treba dati prednost eni ali drugi postavki našega dela z učenci. V svojem ‚osebnem repertoarju' sem dala vzgoji prednost pred poukom. Vzgojiti človeka je zame pomembnejše, kot izobraziti strokovnjaka. Angleščine se bo učenec že še naučil, nikdar več pa ne bo star deset, enajst let, nikdar več ne bo njegova osebnost kot glina, ki jo tople človeške roke lahko oblikujejo v mehke oblike.

Tovarišica Eva se dosledno drži pravil šolske discipline. Zanjo je prepisovanje »neke vrste kraja...« V svojem članku nadaljuje: »Naj bodo dobri učenci toliko trdni, da ne bodo pustili prepisovati iz svojih nalog, pa če jih še tako zmerjajo s ‚šufti'. Naj povedo učitelju!«

Upam, da tovarišica Jekovčeva ne misli tako, kot je napisala. Kaj ni ‚povedati učitelju' neke vrste izdaja? Kar pa se ‚šuftov' tiče, ne morem pomagati, a tudi jaz mislim o takih učencih tako. Zame niso ‚trdni', ampak netovariški.

Žal je takih ‚šuftov' v naših razredih vse preveč. Vzgojili smo jih. Če je v razredu nemir, se kaj hitro najdejo učenci, ki se ponudijo, da bi razgrajače zapisovali na tablo. Ti prostovoljci so celo prepričani, da je ‚povedati učitelju' povsem v redu dejanje.

Kaj bi šele dejala kolegica Eva, če ji povem, da v razredu premnogokrat govorim: »Učenci, držite skupaj! Tvoj sošolec je del tvoje mladosti. Pomagaj mu, če moreš, če pa ne moreš pomagati, ga pusti pri miru. Škodovati mu v nobenem primeru ne smeš!« Če pri mojih urah kdo koga zatoži, kaznujem oba enako: enega zaradi prekrška, drugega pa zato, ker je tožil. Eden je naredil prekršek proti šolski disciplini, drugi pa proti človeškim merilom medsebojnih odnosov.

Da ne zaidemo predaleč od naše teme. Kolegica Eva meni, da je »prepisovanje zajedalstvo, ko hočejo slabši učenci živeti na račun boljših. Kam nas je to pripeljalo v našem gospodarstvu!« V tem se z njo povsem strinjam, zato prepisovanja kot takega prav gotovo ne zagovarjam, dodajam le misel – da tudi netovarištvo ne pelje daleč v našem gospodarstvu. Res, da nas lahko le dosledno in disciplinirano delo potegne iz gospodarskih težav, a medsebojno prijateljstvo in delovno tovarištvo sta bistveni sestavini uspešnega dela.

Naj zato naši učenci vedo, da visoko nad predpisi šolske ali kakršnekoli discipline stoje prastari nenapisani zakoni, ki uzakonjajo človeku prave vrednote. Biti dober tovariš je vrednota, ki je ni mogoče podrediti dosledenemu izpolnjevanju šolskega hišnega reda.

In že spet smo pri naši dilemi. Tovarišica Jekovčeva misli, da sem ravnala ‚nepedagoško', vendar, kaj ta beseda sploh pomeni? Je pedagoško tisto, kar je usklajeno s šolskim redom in predpisi, ali pa tisto, kar je v skladu s široko paleto medčloveških vezi? Kaže, da s kolegico Evo stojiva vsaka na enem bregu, da razumeva pomen te besede vsaka po svoje, zato je prav, da se nama kolegi pridružijo pri razpravljanju v našem časopisu. Naša skupna naloga je, da postavljamo zrno ob zrno in kamen na kamen tako, da bosta iz našega dela poleg pogače in palače zrasla še iskren in tovariški fant in dekle.

DUŠICA KUNAVER

Safetov rojstni dan

Sobota. Učenci so se razbežali na vse strani. Tako tiho je. Nekaj jih ima v Ljubljani sorodnike in znance. Povabili so jih k sebi. Mogoče sedijo ob gredicah z zelenjavo nekje na robu mesta. Ob žaru, kamor je stric nasul oglja, in zdaj na mrežici cvrkotajo kosi mesa in prijetno dražijo nosnice. V plastenki je solata, na razgrnjenem prtiču kosi slastnega kruha. Teče domača beseda, o znancih, o daljnjem kraju... Nekaj jih je odpotovalo domov. Tem je najlepše.

Tisti, ki so ta konec tedna v domu: igrajo nogomet na igrišču za hišo, ždijo pred televizorjem in jedilnici, porazgubili so se po spalnicah, se tuširajo, umivajo lase v umivalnici, spijo utrujeni od zgodnjega odhajanja na praktično delo med tednom.

Proti peti gre. Rolete v kuhinjski del so spuščene. Kuharice so že ob kosilu razdelile učencem vrečke s suhimi večerjami in odšle domov. Odpiram vrata spalnic. V večini ni nikogar. Nekaj grešnikov ni pospravilo postelj. Zmečkana posteljnina in odeje.

Safet je v spalnici. Sedel je za mizo. V rokah drži lonček z jogurtom Ljubljanske mlekarne. Zeleni pokrovček je malce odškrnil, da je dobil primerno odprtino za pitje. Na drugi strani žemlja z rezino mortadele, na mizi zmečkana vrečka, iz katere je izvlekel hrano. »Zdravo, Safet.« »Zdravo, tovarišica,« pravi in nagiba beli plastični lonček. Potem se zagrize v kruh. Fantič ozkih ramen in slabotnega telesca. Pa vedno nekako nasmejan. Bili smo najbolj siromašni v našem kraju, mi je rekel nekega dne. Mama je odšla že zdavnaj. V Slovenijo. Ostali so sami. V tisti daljni in lepi, a tako brezupni bosanski vasici. Oče in trije majhni otroci. Oče je kaj postoril pri sosedih. Takrat so jedli. Kruh, salamo, makarone, včasih krompir. Safet s tistim malce upognjenim hrbtom, na katerega je življenje prezgodaj odložilo svoje breme. Češ, tako je. Kdo bi razumel vse te ljudi, ki se ljubijo in gredo potem v jezi narazen.

Tovarišica, pravi, danes imam rojstni dan. Koliko si star, Safet? Zmedena obstanem. Ničesar nimam, da bi mu stisnila v roke. Gledam to golo, s plastiko prevlečeno šolsko klop, omaro, prazne stene in štiri postelje. Samo sonce sega z zlatimi rokami skozi odprto okno v Safetovo sedemnajsto pomlad.

Si bil pri mami? Bil, pravi. Dala mi je denar, da si kaj kupim. In sreba tisti jogurt naprej. Mogoče Safetova mama tudi danes pospravlja kuhinjo nekje za Gradom. Potem res nima časa.

PETJA FAJDIGA-SEVER

iz prakse za prakso

Postojnska gozdarska šola – dober zgled

V Delu, osrednjem slovenskem dnevniku, sem v pismih bralcev zasledil opis uspešnega športnega dneva postojnske Gozdarske šole. Ker športni pedagogi pa tudi vodstva šol in učiteljski zbori prenekaterikrat to vzgojno obliko obravnavajo precej z levo roko in brez globljega smisla, bi bilo koristno, če navedeni primer, ki je v skladu z veljavno strokovno doktrino in je zgleden, ponatisnete tudi v Prosvetnem delavcu.

Športnemu pedagogu prof. Bernardu Urbančiču, vodstvu postojnske Gozdarske šole in učiteljskemu zboru prav gotovo velja vse priznanje za odgovorno, zahtevno in zelo koristno vzgojno delo. Želeti bi bilo kar največ posnemovalcev pri uresničevanju vzgojnih smotrov s planinsko športno vsebino, ki je neločljivo povezana z identiteto slovenskega naroda.

Silvo Kristan
Fakulteta za šport, Ljubljana

Stotnija mladih gozdarjev na Grintovcu in Krnu

Vsako leto je v letnem delovnem načrtu gozdarske šole zapisana obvezna dvodnevna planinska tura za učence tretjih razredov. Vodstvo šole in učiteljski zbor menita, da je oblika, ki je ostala iz starega učnega načrta, zelo koristna, čeprav je odgovorna in zahtevna.

Kljub temu pa pedagoški zbor meni, da se z dobro organizacijo izključijo vse morebitne nevarnosti. Tako smo letos v septembru pripeljali že petnajsti rod mladih gozdarjev na slovenski dvatisočak, in to je tudi pogoj ture.

Prvi so se 15. in 16. septembra odpravili na turo četrtošolci, ker jim je v preteklem šolskem letu načrt zaradi vremena spodletel. Samoupravno so se odločili za obisk Grintovca (2558 m) in se z njim spoprijeli z Jezerske strani. Ture se je udeležilo 47 učencev in trije vešči spremljevalci iz vrst pedagoškega zbora.

Takoj na začetku lahko povemo, da so vsebine tur popestrene s srečanji z gozdarji, da so geografske, kulturne in naravoslovne narave.

Obiskovalci Grintovca so se prvi dan srečali s predstavniki GG Kranj, ki so jim pripravili zanimiv ogled znamenitosti Kranja pod vodstvom kustosa Benedika ter okusno malico v svojem tozdu Transport.

Po ogledu Kranja smo se popeljali do Jezerskega; tam so predstavili GG Kranj in delo v Tozd Jezersko. Nabrali smo si veliko koristnih vtisov in prijetnih doživetij. Slovo od njih je bilo prisrčno. Nadeli smo si nahrbtnike in krenili proti Češki koči. Tik pod Končno in Grintovcem smo se počutili prijetno in vsi občudovali lepote teh vršacev. Tudi gamsov ni manjkalo. Zvečer se nam je pridružil še gorski reševalec Franci, ki nam ga je poslalo GG Kranj.

Zgodaj zjutraj smo krenili po klinih in vrveh na vrh. Obvezen krst s spremljevalno vrvjo, še pogled na Krvavec, Veliko planino in Kočno in nato spust do Zoisove koče, vse tja do Kokre, kjer nas je že čakal avtobus. Vsi zdelani, a kljub temu zadovoljni, s prepolno mero vtisov smo se utrujeni vračali domov.

Po tednu dni pa nov podvig s tretješolci. Štiriinšestdeset se jih je odpravilo na Krn; z njimi pa pet pedagoških delavcev. Prvi dan so jih gostili in vodili prijazni člani kolektiva GG Tolmin. Bili so v Mlinarici in si ogledali pripravljene žičnice za transport lesa. Seznanili so se z varovalnim gozdom. Prijetno so jih pogostili v gozdarskem zavetišču v Trenti, skočili so še v Trentarski muzej in nato v dolino Lepene, od koder so skupaj z gozdarji GG Tolmin šli še do koče pri Krnskih jezerih, kjer se mladi gozdarji seznanijo še z alpskim gozdom. Naslednje jutro je na vrsti Krn, na katerega so prišli vsi. Spet sledi krst in še skupno fotografiranje in nato spust do Vrsnega, rojstnega kraja Goriškega slavčka in nato vrnitev utrujenih v Postojno.

V spominu je ostalo veliko prijetnih vtisov o vseh, s katerimi smo bili skupaj. Pedagoški zbor je bil zadovoljen z uspešno opravljeno nalogo, saj je novih sto mladih gozdarjev stalo nad 20000 metri.

BERNARD URBANČIČ

Integrirana oblika dela z učenci 1. razreda

Gloria discipuli, gloria magistri, latinski pregovor, ki velja tudi danes.

Lepo je biti pri učni uri, ko v sproščenem ozračju spremljaš nov prijem pri podajanju spoznavanja narave in družbe in matematike v prvem razredu. Kako logično, dinamično, dejavno, sproščeno in zavzeto je mogoče poučevati tudi ta dva predmeta.

Povabljena sem bila v 1.c razred, da bi se seznanila z metodiko dela integriranega pouka. Na vrsti sta bili učni enoti Gozdne živali se pripravljajo na zimo ter Odštevanje do 5.

Učenci so se najprej sprostili z enominutno vajo za zdravje. Nato so zapeli pesmico Živali jeseni.

Sledila je še dodatna uvodna motivacija z ugankami o živalih. Le-te so učenci pripravili doma skupaj s starši. Vsi bi radi prišli pred tablo in sošolcem zastavljali uganke.

Toda učiteljica je že prešla k vprašanjem o jeseni in bližajoči se zimi. Pogledi so jim ves čas uhajali tudi na pano, kjer so bile izobešene njihove risbice o gozdnih živalih, izrezane slike iz revij, ter miselni vzorec s slikami o živalih, ki prezimujejo podobno.

Vprašanja so učence spodbujala k razmišljanju, opazovanju, sklepanju in navezovanju na znanje, pridobljeno v naravi.

Toda spet so se pojavili pred tablo učenci z vprašanji, ki so jih pripravili doma: Kdaj lisica lovi kokoši? Zakaj gre jež spat v listje? Kako sova je? Itn. Tako je tudi prav, saj brez soudeležbe učencev pri pridobivanju znanja, le-to ni celostno.

Zadnje utrjevanje učne snovi o gozdnih živalih je sledilo v igrici, ko je učenec pred tablo dobil v roke sliko z gozdno živalico. Toda ni je smel videti. Sošolcem je postavljal vprašanja tako dolgo, dokler ni uganil, za katero žival gre.

Da bi še isto učno uro vpeljala tudi matematiko, je učiteljica posrečeno uporabila lutko Pike Nogavičke. K tabli je poklicala učenki, in tidve sta z izštevanko o Piki Nogavički določili, katera polovica razreda bo reševala učne lističe z vprašanji o spoznavanju narave in družbe in katera z vprašanji iz matematike.

Prisluhnili so prav vsi učenci. Na foliji so zagledali pet lično narisanih lisic. Učiteljica je povabila učence, naj si ob tem zamislijo matematično nalogo v obliki zgodbe. Nato je na foliji izpeljala odštevanje s pomočjo množic.

Drugo šolsko uro so reševali učne lističe po prej določenem ključu. Da bi čim bolje in hitreje naredili naloge, so jih zadaj v razredu čakale dodatne miselne igrice, kot npr. iz delcev sestaviti sliko o živalih, uskladiti kartončke z računi odštevanja in ustreznimi množicami. Pika Nogavička jih je občasno pohvalila za opravljeno delo.

Nepogrešljivi del učne ure je bilo preverjanje znanja na učnih listih. Učenci so zanj dobili tudi povratno informacijo na foliji.

Ker se je bližal konec šolske ure, je Pika Nogavička povabila učence v svojo hišico (telovadna blazina pred tablo) v gozdu. Učenec je dobil listič, na katerem je pisalo, za katero žival gre. To je moral nato oponašati. Tako si je pridobil prostor v »hišici«.

V razredu se je ves čas nek dogajalo, toda ta nemir ni mo nikogar. Čutili smo, da je takšn podajanje in aktiviranje otro pot k intenzivnejšemu razvijan miselnih sposobnosti – ustvarj nje možnosti, da lahko otro znanje čustveno pridobiva, kon binira in uporablja.

Škoda je le, da v razredu ni voljo sodobnejših učnih pripo močkov, kot so videorekorde računalnik z monitorjem, s dobna tabla s flomastri, že izd lanimi učnimi lističi idr. Tako ostaja uspešnost vzgojno-izobr ževalnega procesa precej o visna le od dobre volje in zavz tosti učiteljic.

MARJETA PETERLIN

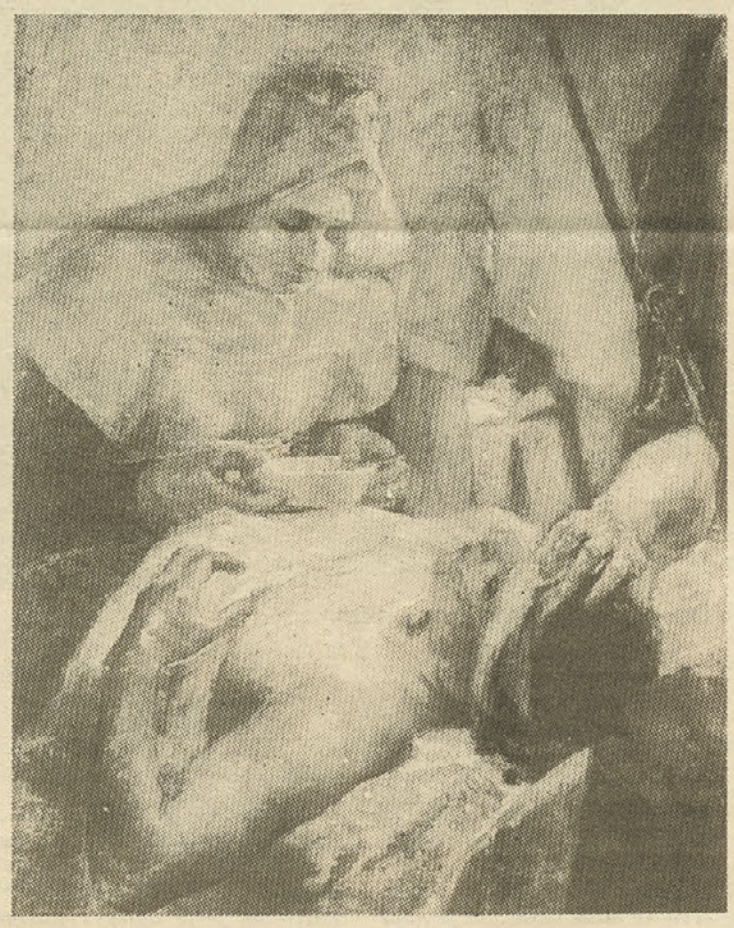

Usmiljenka, 1893

Naravoslovni dan drugače

Vodje občinskih aktivov knjižničarjev celjskega območja smo si prvega junija letos ogledali naravoslovni dan v knjižnici. Na osnovni šoli Vera Šlander v Polzeli sta ga pripravili knjižničarka Valerija Pulk in biologinja Marija Urbanč. Učna enota je bila TRAVNIK (5. razred).

Knjižničarka je povedala, da je že dalj časa razmišljala o izpeljavi tega naravoslovnega dne. Spodbudili so jo učenci, ki so prihajali v knjižnico po vire o travniških rastlinah. V zadnjem času je izšlo tudi precej knjig o rastlinah. Sledile so dolgotrajne priprave. Učenci so travnik in spreminjanje na njem opazovali od marca sami in skupinsko. Nabirali so cvetje in trave, v šolski knjižnici pa so ob priročnikih spoznavali njihova imena. Bilo je precej težav, saj so rastline na sliki mnogokrat drugačne kot v naravi. Tako so se seznanili z rastlinsko in živalsko travniško združbo ter spoznali, kako človek vpliva nanjo. Ugotavljali so razlike med rastlinami in njihovo povezanost z živalmi.

Učenci so se pri iskanju podatkov navajali na samostojno iskanje knjižnega in drugega gradiva v šolski knjižnici ter z novimi podatki dopolnjevali temeljno znanje. Vsi učenci so ves čas skupinskega dela in dela v dvojicah prizadevno sodelovali. Učiteljici sta delo učencev le opazovali, nevsiljivo vodili in po potrebi svetovali.

Pri naravoslovnem dnevu so sodelovali tudi člani knjižničarskega in biološkega krožka. Učenka knjižničarskega krožka je v uvodu predstavila načrt dela naravoslovnega dne, učenki biološkega krožka pa sta ob predstavitvi povedali, kako so urejali herbarij.

Naravoslovni dan je bil zasnov na temelju znanja o travniku, pe pesmi o travniku in rožah, likovne in literarnega ustvarjanja, izražan v angleščini, ljudskega izročila o r žah in izraznega plesa. Na koncu uporabili tudi računalnik.

Po plenarnem delu je sledil kv na katerem so učenci dokazali, snov tudi razumejo.

Na koncu smo dobili še glasilo temo Travnik, pomlad na njem, ki ga petošolci pripravili že prej. Zač nja se s pesmijo Pomlad, ki jo napisal Stanko Romih. Sledi nač dela naravoslovnega dne, opazov nje travnika, priprava in sestava he barija. Učenci so se izkazali s pis njem fantazijskih spisov o pomladn cvetlicah, napisali so pogov z upravnikom KZ Polzela, iz pe odike izbrali članke o onesnažen našega območja, se poglobili v n ravno kmetijstvo in naravni travn po knjigi Bio-vrt. Objavili so bes dilo in note ljudske pesmi Tri ptičic Iz ljudskega izročila so poiskali bes dila, ki govore o pomenu cvetl Zapisali so vprašanja za ilustrator Ančko Gošnik-Godec v zvezi s slik nico Lučka Regrat in objavili n odgovore. Glasilo so tudi bogato strirali.

S sklepnim delom in kvizom so učenci kasneje predstavili še starše na roditeljskem sestanku. S takšni delom sta učiteljici starše gotovo pr dobili, saj je vsakdo od njih sliš koliko zna njegov otrok.

Na tej šoli se starši, učitelji učenci pogosto srečujejo. Učitelji vodstvo šole prav gotovo zaslužijo svoje ustvarjalno delo veliko prizn nje.

LJUDMILA CONRADI

Zahvala

Zahvala je besedilo, ki ga izrečemo ali zapišemo, kadar dobimo kakšno darilo ali kadar nam kdo naredi kakšno uslugo. Starši učijo reči *hvala* že majhne otroke, nekateri pa menijo, da je tudi šolarje treba učiti ceniti darila in usluge in jih navajati, da se spodobno zahvalijo. Prav zaradi tega smo v več osnovnošolskih razredih preskusili, kako se učenci ustno in pisno zahvaljujejo in opazovali, kakšni jezikoslovni in psihološki problemi so s tem povezani.

Oglejmo si najprej nekaj šolarskih ustnih zahval:

Oči, najlepša hvala za barbiko. Kako lepa je? Pa kako lepo obleko in lase ima! (Metka, 3. r.) – Mami, hvala za vlak. Tako lep je! Vsak dan se bom igral z njim. Ker si mi prinesla darilo, ti bom pomagal pri delu. (Blaž, 3. r.) – Hvala lepa, zelo lepe nogavice so to! Jupi, lego kocke! Z njimi se bom igral. Hvala lepa. (Aljaž, 3.r.) – Najlepša hvala za kitaro. Zelo sem je vesel. Všeč mi je, ker je tako lepe barve. Zdaj bom vsak dan igral nanjo. Nisem pričakoval takšnega darila. Zelo si me razveselil. (Grega, 3. r.) – Mami, ti si srček. Hvala za pulover. Na poljubček! (Božica, 5. r.) – Najlepša hvala za smuči. Tako lepe barve so in dovolj dolge. Toda zraven ni vezi in pancerjev. (Boštjan, 5. r.) – Najlepša hvala za čokolado, stric. Res je ne bi bilo treba. Joj, kako je dobra! Najlepša hvala. (Barbara, 5. r.) – Majda, hvala, da si mi prinesla zvezke. (Matej, 5. r.) – Hvala, Andreja, da si mi posodila lasuljo. V maškarah sem dobil prvo nagrado. (Tomaž, 5. r.) – Hvala za kavbojke. Prav take sem si želela. Imam super mamico. (Polona, 8. r.) – Hvala, ker si mi povedala. Tega res ne bi vedel in bi dobil enko. (Tomaž, 8. r.) – Hvala za čestitko. Bila sem je bolj vesela kot darila. Pomeni mi več. Shranila sem jo. (Petra. 8. r.)

Zahvala obsega zahvalno frazo, pohvalo darila ali usluge, izražanje presenečenja, zadrege in podobnega razpoloženja. Darovani predmet dostikrat ni poimenovan *(Hvala za darilo!)*, ker darovalec tako ve, za kaj gre. V zahvalo so vključeni zvalniki, medmeti, neglagolski stavki, vzklični stavki ipd. Navdušenje se kaže tudi s ponavljanjem (Hvala, najlepša hvala! – Hvala lepa za bluzo. Lepa je, res je lepa!) in nebesednimi izraznimi sredstvi (smeh, poskakovanje, poljubi).

Naredijo pa otroci pri zahvaljevanju tudi marsikakšno nerodnost. Prevzamejo izraz od darovalca in ga vnesejo v zahvalo: *Hvala za darilce.* Darovalec lahko rabi manjšalnico; če pa jo rabi obdarjenec, lahko to pomeni omalovaževanje daru. Majhni otroci zahvalo radi povežejo s prosenjem novih darov *(Teta, hvala za avtomobilček. Še kdaj pridi in mi kaj prinesi!)*. Pri predšolskih otrocih je to še dopustno; če pa to delajo šolski otroci, pravimo, da so slabo vzgojeni. Mladostniki se začenjajo zavedati, da ni pomembno, kako draga so darila, ampak kako so dana. *(Všeč so mi majhna in poceni darila, da se z njimi pokaže pozornost, ne pa velika darila, s katerimi se ljudje hvalijo, češ koliko denarja imajo. Polona, 8. r.)*

Ustne zahvale so vsakdanje, pisne pa so redkejše. Oglejmo si nekaj zahvalnih pisem:

Dragi Andrej! Najlepša hvala za darilo. Zelo si me razveselil. Vidim, da res ne pozabiš mojega rojstnega dne. Vabim te na kos torte, ki mi je še ostal, in limonado. Pridi danes ob štirih popoldne.

Lep pozdrav

Gregor (3. r.)

Dragi Igor! Ob novem letu si me presenetil s knjigo Tajno društvo PGC. Knjiga mi je zelo všeč. Berem jo in berem in je ne morem nehati brati. Opisuje fante, ki so izvrševali tajne akcije. Kradli so risalne žebljičke. Knjiga me zelo spominja na moje pustolovske dni na mor

Lepo se ti zahvaljujem.

Tvoj prijatelj Sebastjan (5. r.)

Spoštovani tovariš profesor! Zahvaljujem se Vam za knjigo P svobodnim soncem. Takrat, ko ste mi jo dali, nisem imela besed, da se Vam zahvalila, Zato se Vam zahvaljujem s tem pismom. Knjigo s že prebrala. Zdi se mi zelo zanimiva in poučna. Rada prebir zgodovinske romane.

Lepo Vas pozdravljam

Polona Kavčič (8. r.)

Pisne zahvale so manj sproščene kot ustne. V njih so izbra besede in bolj premišljeno oblikovane povedi. Neglagolski stavki največkrat zamenjani z glagolskimi *(hvala – zahvaljujem se, joj – ka si me preseneti!)*. V zahvalnih pismih med vrstniki so možni tu slengizmi *(Zahvaljujem se ti za knjigo. Ta je res ful špon.)*, v pis starejšim ljudem pa ne spadajo. Ker je časovna razdalja med obdar vanjem ali kakšno drugo uslugo in pisno zahvalo, lahko v pismu tu sporočimo, kako nam je podarjena ali posojena stvar v veselje.

Kršitev bontona v pisnih zahvalah večinoma ni, vendar je učen petega razreda za šalo napisal pravo pisno antizahvalo *(Knjiga, ki mi jo poslal, ni kaj prida. Pa vseeno hvala. Jutri jo bom prodal in ta zaslužil nekaj denarja.)* Ker se k pisanju težko prisilimo, pis zahvala tem bolj preseneti in naredi zato tem večji vtis na naslovnik

Dostikrat se pritožujemo, da so otroci v šolah nevzgojeni in suro Morda pa smo tega krivi tudi vzgojitelji in načrtovalci izobraževan Koliko bontona pa je uvrščeno v šolske programe? Vendar šols ure, ki bi jih porabili za to, ne bi bile izgubljene.

FRANCE ŽAGAR

trinki s slavističnega zborovanja

Za nami je slavistično zborovanje v Portorožu. Ker je ta prešlo na obrobju Slovenije, je bil srednji del predavanj namenjen šišču slovenske kulture z drugimi kulturami. Zanimivo pošočje, ki je obogatilo slaviste različnih smeri in dejavnosti. Žal je bil pri nekaterih področjih primanjkljaj, kakšno predanje je tudi odpadlo, tudi ni o tem, s katerimi bi počastili membne kulturne dogodke a primer dvestoletnice Linharve Županove Micke). Množičst, kakršna je bila tokrat, je ova potrdila potrebo po spolnjevanju in bi bilo nujno, da i takšno in podobno zborovaspada v permanentno izobraanje, ki ga je nujno treba ficirati; žalostno pa je, da je slej glavni vir financiranja le spevek udeležencev (kotiza-a), ki pa je v primerjavi z neterimi drugimi še vedno le nbolīčen.

Zborovanje je v posameznih lih dobilo tudi polemičen odnek; spodbudilo je razmišljae o položajih slovenskega šolva v krajih, ki so zunaj matične movine. Če zmeraj znova in ova govorimo o potrebi po otnem kulturnem prostoru, tem bi bil verjetno že skrajni s, da od besed preidemo k dejem. Tako pa se sredstva za anjšine krčijo tako na italijani kot naši strani. Stvarni poloj šolstva na Goriškem, Tržaem in videmskem območju av gotovo ni rožnat; stanje pa nili osebna zavzetost številnih iteljev. Podobno je tudi na oroškem in drugih predelih, er je boj za ohranjanje slovenega jezika res trd. Za boljši otni položaj šol zunaj matične movine pa bi bilo verjetno eba dobiti tudi sponzorje: lepo bilo, če bi namesto raznih naadnih iger namenili denar za premo učilnic in nabavo didaknih pripomočkov. Tudi knjiga a dolgo pot, da pride do njih; dnevno časopisje je dosegljivo lj v izjemi kot v pravilu. Veo bi lahko pripomogla tudi tevizija s svojimi izobraževalnimi dajami v slovenskem jeziku.

Šibka stran slavističnega zbonja pa so občni zbori: zmeso na koncu predavanj, nano se razvlečejo; problema-, ki žuli slaviste, je veliko, bistvenih vprašanjih pa odloča peščica, saj mnogi zaradi proetnih zvez prej zapustijo zborovanje. Tako tudi sklepi zboronja ne dosežejo pravega cilja, j peščica odloča v imenu vene. Priporočljivo bi bilo, da bi že za sklepe dobili že v gradivu bi se tako laže oblikovale mi-, s katerimi bi tudi skušali preakniti zdajšnje stanje. Tako pa bojimo, da bomo ob prihodnjem zboru ponovno poslušali, koliko sklepov ni bilo mogoče uresičiti – kljub prizadevanju posameznikov. Iz vsega pa je bilo čutiti prizadevanja za zvišanje kakovosti pouka, oklestiti pouk odvečnih predmetov, predvsem pa dati večjo vrednost materinščini tudi s tem, da bi bila vpeljana peta ura na predmetni stopnji osnovne šole in vsaj štiri ure v srednji šoli. Tako bi lahko nekatere zahtevnejše vsebine z razredne stopnje prenesli na predmetno stopnjo in bi bilo tudi več časa za govorno in pisno opismenjevanje. Da pa bi lahko zboljšali kakovost, bi bilo nujno vsaj nekoliko zmanjšati število učencev v razredu, predvsem pa slavistovo učno obveznost, saj je zaradi nalaganja novih in novih nalog preobremenjen – preobremenjenost pa ne rodi kakovosti.

Prav zaradi preobremenjenosti v slovenskem prostoru tekmovanje za Cankarjevo priznanje ne poteka povsod enakomerno porazdeljeno. Ponovno se je pojavila potreba tudi po republiškem tekmovanju, ki je začasno prenehalo zaradi pomanjkanja sredstev; družba je namreč do Slavističnega društva zelo mačehovska. Vendar mora biti stanovska pripadnost naklonjena tekmovanju za Cankarjevo priznanje; to mora biti motivacija za nadarjene (prizadevne) učence, ki imajo radi materinščino; tako so lahko prikrajšani tudi pri prejemanju štipendij za nadarjene učence.

Problematika o slavistovi učni obveznosti je prisotna na vsakem občnem zboru – a doslej največkrat le kot glas vpijočega v puščavi. Ker je nerešeno tudi na drugih področjih učiteljevega dela, upajmo, da bomo tokrat le lahko dali to točko z dnevnega reda.

Precej različnih pogledov je zbudil sklep, s katerim bi podpirali prizadevanja, da bi vrnili nekaterim ustanovm, šolam in ulicam stara imena; tako bi se lahko marsikje ognili nemogočim kraticam šol, ki so nastale ob vpeljavi usmerjenega izobraževanja (tudi potreba po približevanju evropski šoli je bila poudarjena zahteva, ki je dobila korenino ob mednarodni maturi in devinski šoli); spodbudno pa je tudi v znamenju ohranjevanja dediščine. Pri vsem tem pa je treba upoštevati tudi strpnost – tu in povsod.

Zdajšnjega predsednika dr. Jožeta Toporišiča je nadomestila dr. Martina Orožen; s svojim nastopom in pripravljenostjo je dokazala, da se bo zavzeto delo nadaljevalo.

JOŽE ZUPAN

ščevanje (Osveta), 1899

Vloga šole v današnji družbi

Današnja družba je mnogo manj trdna, kot je bila pred leti. Nekdanje družbene vrednote se razkrajajo, nove pa negotovo nastajajo. Skrb državne politike za družbo se je omajala in enako se je zgodilo z njenim skrbništvom nad šolo, tudi osnovno. Porušeno je zaupanje v množična občila, ki so se prej opirala na znanost in politiko, zdaj pa se pridružujejo svobodnemu politikantstvu.

Kako naj se ravna šola? Naša šola sicer že dolgo ni več državna, ampak je družbena ustanova, na katero vplivajo številni dejavniki. Toda šoli se ni treba strinjati s svobodnjaštvom, z negotovostjo, z razkrojenostjo in anarhizmom. Po svojem bistvu ne samo izobražuje, ampak tudi goji družbene vrednote in varuje moralo. Vloga šole je pomembna za celotno družbo in ne le za mladino. Dandanes, ko se drugi družbeni dejavniki razkrajajo, se njena vloga še povečuje. Bolj kot prej se mora zanašati sama nase, ne pa se opirati na politiko in množična občila.

Posebno pomemben je odnos šole do zgodovine. Šola ohranja zgodovinske vrednote in spomin na pomembne zgodovinske osebnosti. Ni mogoče, da v kakšni dobi in na kakšnem področju ne bi bilo velikih ljudi in pozitivnih prizadevanj. Politika in časnikarstvo sta odnos do zgodovinskih osebnosti in vrednot izkrivila in ju v svoji modnosti ponovno izkrivljata tudi dandanes, ko se bližnja preteklost spreminja v zgodovino. Šola mora zavzeti do zgodovine trdno moralno stališče.

Šola bo sklepala »zavezništvo« s to ali z ono družbeno silo, seveda pod pogojem, da goji resnične vrednote. Dandanes je šola postala sicer samostojnejša, njena družbena odgovornost je bolj poudarjena. Za to pa potrebuje tudi samozavest, to se pravi, da svojo dejavno družbeno vlogo sprejema, ne sme pa se predajati družbeni neustvarjalnosti in brezidejnemu izobraževanju.

Ko se postavlja vprašanje socializma – dandanes smo priče razdiranju socialistične družbene ureditve in povzdigovanju zasebništva in kapitala – je treba reči, da se šola zaradi svoje vzgojne usmerjenosti in svojega upoštevanja splošnih kulturnih vrednot nagiba na stran socializma – prepričanja, da sta med ljudmi mogoča sodelovanje in vzajemnost in da ni edini temelj življenja neprestana ostra tekmovalnost, v kateri je veliko rasti, a tudi propadanja. Šola mora priznavati in občudovati vrednote podjetništva in zasebne pobude, te na poseben način izraža tudi mladina, vendar ne more »iz svoje kože«, saj je po naravi socialna ustanova. Če družba ne bo ne socialna ne socialistična, s tem ni rečeno, da bo takšna tudi šola. Nekateri se preveč zanašajo na morebitno ustanavljanje zasebnega šolstva. Res je, da morajo v zdravi družbi učinkovati različne sile, prav šola pa je tista, ki ima svojo naravno smer in nalogo in ki ustvarja ravnotežje nasproti drugim, drugačnim družbenim silam.

MILAN DOLGAN

Slabe strani videorekorderja

Imeli smo zbiralno akcijo papirja. Pouk je odpadel, učenci pa so dobili na voljo ves dopoldan, da bi zbirali papir. Tudi učitelji smo bili dežurni.

Moji osmošolci – fantje so se prikazali na začetku in mi obljubili, da bodo lepo zbirali papir. Čez dve uri so se vrnili brez papirja, toda z dvema videokasetama. Zatrjevali so, da papirja ni bilo mogoče dobiti. Pozneje mi je ena od mam potožila, da niso odnesli papirja iz prepolne kleti pod njihovim stanovanjem.

Ko sem kaseti začasno zaplenila in učence poslala zbirat papir, sem se zamislila. Ali sploh kdo preverja, kaj otroci gledajo? So otroci tedaj, ko so sami doma, popolnoma svobodni in lahko gledajo kar hočejo? So ljudje, ki sposojajo kasete, toliko odgovorni, da razmislijo, ali je vsebina filmov, posnetih na kasete, primerna otrokovi starosti ali pa mislijo samo na denar?

Bilo je ob neki drugi priložnosti. Otroci so prinesli k pouku videokaseto. Zatrjevali so mi, da bomo gledali komedijo. Vsebine nisem poznala. Da bi prisluhnili angleščini in prijetno preživeli uro nadomeščanja angleščine, sem privolila. Toda namesto razigranosti so se pred nami vrstili ljubezenski prizori, neprimerni starosti otrok. Najbolj sem bila začudena, ker otrokom ni bilo niti najmanj nerodno. Mnoge prizore so že poznali, vedeli so po kakšnem zaporedju se bodo zvrstili. Torej so kaseto že velikokrat gledali.

Naslednjo uro sem jim spregovorila o kaseti, katere vsebina ni zanje niti najmanj primerna. Večina mi je zatrjevala, da to res ni nič posebnega in da take kasete pogosto gledajo.

V šolah opažamo, kako grobi so otroci drug z drugim. Učitelji zgubimo veliko moči prav zato, ker moramo blažiti napetosti. Vse preveč nemirnih otrok imamo pred seboj, ki pozno v noč posedajo pred televizorji in se predajajo občutjem v oddajah. Zlasti ob ponedeljkih prihajajo k pouku utrujeni in neprespani, ker so vse popoldne in še pozno zvečer gledali televizijo ali posnetke z videokaset.

Ko razpravljamo o današnji šoli in odnosih v njej, mislim, da bi morali obenem resno spregovoriti tudi o zelo pomembni vlogi doma pri oblikovanju otrokove osebnosti.

Četudi bi bili v šoli samo dobri učitelji, ne bi mogli reševati vsega, saj če odpove dom, uspehi nikoli niso tako dobri, kot bi lahko bili ob sodelovanju staršev, ki svojega otroka spremljajo, ga usmerjajo, mu svetujejo in ga vodijo.

Videorekorderji so nedvomno velik tehnični dosežek in pripomoček. In če že naučimo otroka ravnati z njim, jih naučimo tudi tega, da bodo znali pravilno izbirati kasete s pravo vsebino. Takšno, ki jih bo bogatila in plemenitila, ne pa spreminjala v brezobzirne ljudi.

MARJETA PETERLIN

Ohranimo in predstavimo slovensko fotografijo

V letu, ko ves svet slavi 150-letnico fotografije – v njeni zgodovini je imela slovenska fotografija pomembno vlogo – v Sloveniji še zmeraj ni poskrbljeno za fotografsko dediščino, po Helsinški konvenciji pa jo vsak narod mora ohranjati.

Narodi, ki se zavedajo pomena fotografije kot kulturne dediščine in kot ohranjanja zgodovinskega spomina, so ustrezne institucije že ustanovili.

Na IV. mednarodnem simpoziju o fotografiji, ki sta ga pripravili Zveza kulturnih organizacij Slovenije in novomeška Fotogalerija od 27. do 28. oktobra 1989 v Novem mestu, so nam tuji in domači strokovnjaki dokazali, da je slovenska fotografija tudi danes enakovredna tokovom v svetu.

Udeleženci simpozija se zato čutimo dolžni, da opozorimo na ohranjanje in predstavitev slovenske fotografije.

Ob spremembah, ki se pripravljajo v zvezi s slovenskimi muzeji, opozarjamo vse odgovorne posameznike, ustanove in družbenopolitične organizacije, naj enakovredno z drugimi že priznanimi področji kulturne dediščine obravnavajo tudi fotografijo.

Problem je pereč, zato zahtevamo nujno in takojšnjo rešitev.

Udeleženci IV. mednarodnega simpozija o fotografiji

pobude odmevi

Kakšno organiziranost si želimo

Šolstvo je v zadnjih desetletjih doživljalo številne spremembe – najvidnejši sta bili celodnevna šola in prehod na usmerjeno izobraževanje. Obe obliki so velikokrat kritizirali in ju spreminjali, četudi je bilo v njiju tudi marsikaj dobrega. Poznalo se je pač, da pri nastanku ni sodelovala samo stroka.

Ko se je gospodarski položaj vedno bolj slabšal in ko je bilo neprenehoma slišati mnenja, da je šolstvo poraba in je torej treba znižati stroške zanj, so se pojavljale različne oblike, ki naj bi to področje »pocenile«. Tako so nastale vzgojno-izobraževalne organizacije ali zavodi, marsikje je brez utemeljenega razloga izginila podružnica, ponekod so se rojevale skupnosti osnovnih šol, ves čas pa je bila živa tudi težnja po združitvi šol v enovito delovno organizacijo, še posebno potem, ko so tozdi preživeli. Vsem oblikam je bilo skupno, da niso nastajale na pobudo stroke, ampak predvsem pod politično taktirko. Krivično bi bilo, če nekaterim od teh oblik ne bi priznali tudi prednosti na posameznih področjih; za vse pa je bilo značilno, da so premalo poudarile izhodiščno nalogo: skrb za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo. In tako je bil tudi učitelj razdvojen: namesto da bi se poglabljal v vzgojno-izobraževalno delo se je moral poleg drugih administrativnih del (na primer – kako bo uresničil svojo obveznost v 2184 urah) ubadati še z vprašanjem o organiziranosti.

Zdaj se v šolstvu po daljšem času nekaj vendarle tudi izboljšuje. Ob oblikovanju nacionalnega programa so spoznali, da je šolstvo tako občutljivo področje v življenju slehernega naroda, da si ne moremo privoščiti eksperimentiranja, kot je bilo značilno za preteklo obdobje. Le od preizkušenih dognanj, podprtih s stroko, si lahko obetamo kaj boljšega. Zato tudi pričakujemo, da bodo o organiziranosti šol, če je potrebna, spregovorili utemeljeno, podprto z dokazi. Le tako lahko pričakujemo tudi konec posegov od zunaj, saj smo vse predolgo dovolili, da se je v šolstvo lahko obregal vsakdo (menda zato, ker je šolstvo posebnega družbenega pomena).

Vendar pa brez dogovarjanja tudi v prihodnje ne bo šlo, saj se v izmenjavi izkušenj krešejo misli in oblikujejo boljše rešitve. Dogovarjamo pa se lahko tudi brez posebne organiziranosti – posebno vsiljena ni prinesla še nikoli kaj dobrega.

JOŽE ZUPAN

Za nas drobtina, za prvošolca hleb

Opazujem nadobudneže, ki so komaj zlezli iz vrtca, iz igre torej. Komaj prestopijo šolski prag, že je konec brezskrbnega otroštva, spletenega le iz igre. Prijeti je bilo treba za torbo, vanjo natrpati učbenike in zvezke, srkati znanje in si z njim napolniti majhne glave. Toliko znanja, toliko informacij, tako nenadoma, tako ostro drugače, naenkrat. Oni pa so se še malo pred tem igrali v vrtcu! Toliko znanja v tako kratkem obdobju naenkrat si ni treba otroku pridobiti kasneje nikoli več. Vse, kar se kasneje otrok uči, je lažje, ker ima vse svojo podlago, vse se kasneje gradi na poprejšnjem znanju. Prvošolček pa začenja vse nanovo, od prvega temelja naprej in začetki te ‚graditve' so hudo težki. Ko ima hiša temelje, zidava steče, ampak ali vemo, da postavlja prvošolček temelje še z večjim trudom? Niti sanja se nam ne, koliko moči porabi, da bi se približno v mesecu in pol naučil ‚brati', koliko motorične spretnosti je potrebno v neizurjenih ročicah, da uspejo pisati ravne črke natančno od črte do črte? Povsem bolj preprosto je bilo držati med prsti ljubo igračo.

Marsikaj v učnih načrtih bi lahko izpustili, marsikakšno prenašanje znanja in zahtevanje letega poenostavili. Ne bi se spuščala v strokovnost učbenikov, toda nisem edina, ki me moti tako rekoč dvojno različno poučevanje pisanja števil dve in sedem. Učiteljica elementarka mora učiti učence pisati okroglo, spodaj zavito oziroma zaokroženo dvojko. Ta dvojka povzroča prvošolčkom ogromno težav. Ni kar tako spodaj zaviti dvojki repek! Toda tako se od učiteljice zahteva in ona mora takšno pisanje števila dve zahtevati od svojih učencev. Do sem vse razumem. Ne razumem pa, kako se lahko v učbeniku pojavlja dvoličnost pisanja tega števila, namreč tisk učbenika uporablja dvojko, ki je spodaj ravna, torej brez zaokroženega repka. Marsikaterega otroka ta razlika po svoje vznemirja, čeprav ve, da obe različici pomenita eno in isto število. Mar bi bila katastrofa, če bi pisanje tega števila poenostavili in dovolili učencem prvih razredov pisati preprosto dvojko. Pisanje takšnih dvojk bi bilo zanje mnogo lažje, v marsikaterem zvezku pa bi bila zaradi takšne preproste – ravne dvojke kakšna zvezdica več. Zakaj zapletamo pri stvareh, ki bi lahko bile (ostale) preproste? Kamorkoli pogledamo, vsepovsod mrgoli t.i. ravnih dvojk, v medijih, na računalnikih...

Enako bi lahko dejali za pisanje števila sedem. To sta samo dve drobtinici, ki bi olajšali začetek šolanja naših otrok, toda našlo bi se še več podobnih. Ampak le kako to, da se za drobtinice nihče ne zmeni, po kolaču pa vsi planemo?

SONJA VOTOLEN

Obvestilo

Obveščamo vas, da z 19. novembrom 1989 prehajamo na zimski čas. **Zbirke Loškega muzeja bodo odslej odprte samo ob sobotah in nedeljah, od 9. do 17. ure.** Med tednom si jo bodo lahko skupine in posamezniki ogledali, če se bodo prej najavili pri upravi muzeja dopoldne po telefonu (064) 622-261.

V Galeriji na Loškem gradu je še zmeraj na ogled razstava del članov EX-TEMPORE LOKA 89. Odprta je takrat kot zbirka muzeja.

V Galeriji Mozaik Almira grad Grimšče na Bledu je še zmeraj razstava starejših slik iz zbirke Loškega muzeja ob njegovi 50-letnici. Galerija je odprta vsak dan /razen ponedeljka/ **od 16. do 19. ure.**

Uprava muzeja

nove knjige

Zgodbe o Prešernu

99. knjiga Kurirčkove knjižnice

Naj bo slovstvena zgodovina še tako pomembna stroka, šolarček z njo dostikrat nima kaj početi. Ko smo mu potisnili v roko literarnozgodovinski učbenik, smo mu z njim preskrbeli zbir podatkov o življenju in delu nekih velemož, ki mu še ne pomenijo veliko, in ker se mu zdijo med seboj preveč podobni, zameštra njihove usode in njihova dela. To ne more biti vzrok, da učencev ne bi seznanjali s pisci, kazalo pa bi se zamisliti, kaj bi bilo treba ukreniti, da bi besedni ustvarjalci zaživeli pred njimi s svojo enkratnostjo. Precej možnosti za to ponuja pouk književne vzgoje, popestren z anekdotskimi drobci iz pisateljevega življenja. Šolarji že zelo zgodaj zvedo, da se je France Prešeren rodil »3. decemnbra 1800 v Vrbi na Gorenjskem« in kakšno vlogo so pri šolanju imeli njegovi strici, zdaj pa lahko berejo ZGODBE O PREŠERNU, ki jih je zanje zbral Janez Mušič, izšle pa so kot 99. knjiga Kurirčkove knjižnice. Avtor Sile spomina in knjige Sodobniki o dr. Francetu Prešernu je pesnikovo osebnost in življenje približal še bralcem, ki šele tipajo za vednostmi in jih v življenju ustvarjalcev bolj kot velike silnice zanima vsakdanji drobir. v Zgodbah o Prešernu bodo sicer našli oboje, toda to drugo je nadvse mikavno in oblikuje podobo pesnika kot povsakdanjenega človeka s številnimi pripetljaji, prigodami, doživetji in usodnimi dogodki. Iz gradiva, ki so ga o pesniku zbrali znani prešernoslovci, je Mušič povzel tisto, kar šolar laže razume, in tako, da ga mika o njem zvedeti čimveč. Življenjepisne in anekdotske podrobnosti so povezane v tekoč pripovedni, pravzaprav kar povestni zapis. Dopolnjuje ga dokumentarno likovno gradivo.

Iz knjige, ki z zgodbami iz Prešernovega življenja oblikuje pesnikovo osebnost, spozna bralec njegov življenjski krog precej drugače kot iz šolskega učbenika. Pred njim zaživi pesnik kot živa oseba in ne kot vzorec iz slovstvene zgodovine v breme spomina in v strah pred nezadostno oceno na njegov račun. Ne glede na to, da se v Zgodbah sreča z bistveno več podatki (dogodki, osebe, kraji) kot v učni knjigi, to ni obremenjujoče, ker ga nič ne sili, da si mora zapomniti prav vse; razen če mu jih učitelj ne bi naprtil kot posebno dolžnost. Bolj spodbudno bo, če bo z njimi znal popestriti včasih že precej zdolgočasen pouk književne vzgoje.

BERTA GOLOB

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev

Pet novosti: Aškerc, Župančič, Kraigher, Prežih in J. Kozak

To pot so izšle z izdatno pomočjo Kulturne skupnosti Slovenije in v založbi Državne založbe Slovenije četrta knjiga Antona Aškerca (Junaki, Jadranski biseri, Akropolis in piramide), enajsta knjiga Otona Župančiča (Pisma II), deseta, zadnja knjiga Lojza Kraigherja (Pisma, Kazala), enajsta knjiga Prežihovega Voranca (Pisma I) in druga knjiga Juša Kozaka (Proza dvajsetih let, Beli macesen, Lectov grad). Po 43 letih izhajanja šteje zbirka že 162 knjig. Urednik zbirke, akademik dr. France Bernik, je kljub nepopisni gospodarski in siceršnji krizi, ki je slovensko knjigo dodobra pritisnila ob tla, velik optimist.

Aškerčevo Zbrano delo je začela urejati dr. Marja Boršnikova, ki je dobršen del svoje raziskovalne ustvarjalnosti posvetila pesnikovemu življenju in delu. Uredila je prvi dve knjigi (1946, 1951), tretjo (1985) in četrto (1989) pa je uredil Vlado Novak. Dr. Boršnikova ni želela nadaljevati izdaje in je po več letih, ob stoletnici Aškerčevega rojstva (1957), pridobila za to delo zdajšnjega urednika, nadaljevalca Aškerčeve bibliografije, sicer znanega bibliografa Knjižnice E. Kardeljá v Celju. Vse gradivo za nadaljnje knjige Aškerčevega ZD je Boršnikova izročila tej knjižnici, vendar bo moral novi urednik, kljub profesoričini zasnovi vseh osmih knjig (deveta naj bi bila monografija) in njenih uredniških načel, zapisanih v prvi knjigi, opraviti še nezavidljivo garaško delo. Vse dozdajšnje delo Vlada Novaka dokazuje, da bo ureditev solidna.

Kraigherjevo Zbrano delo je z njegovo deseto knjigo sklenjeno. Tudi v tej knjigi je izpričal njen urednik Dušan Moravec svojo prislovično temeljitost in zanesljivost. Zdi se, da je zbral dobršen del tega, kar lahko osvetli Kraigherjevo pisateljsko delo. Seveda pa bo nekoč treba ponatisniti še pisma, ki jih hrani CK ZKS v še ne obdelani Osebni zbirki Borisa Kraigherja, pisateljevega sina, seveda če zadevajo Kraigherjevo ustvarjanje. Zagotovo pa bo urednik moral upoštevati z vso taktnostjo tudi doslej v javnosti neznane drobce iz pisateljevega burnega življenja v monografiji, če bo hotel, da bo pisateljska in človeška podoba predstavljena objektivno in korektno. Na to še čakamo.

Tudi zdajšnji urednik **Župančičevega Zbranega dela** dr. Joža Mahnič (prejšnji so bili D. Pirjevec 1.–3., Josip Vidmar in J. Mahnič 4.–9., vendar je Mahnič pripravljal besedila in pisal opombe že od 4. knjige), se ubada z dokajšnjimi težavami, posebno kar zadeva Župančičevo korespondenco, saj je neizmerno obsežna in bogata, hkrati pa estetsko zanimiva in privlačna. Zaradi takšne narave so ta pisma bistveni sestavni del celotnega umetnikovega opusa. V Mahničeve opombe je vpleten dobršen del ne le literarne, ampak tudi kulturne zgodovine Slovencev od konca prejšnjega stoletja pa do povojnih dni. Za bralca so ta besedila pravo razkošje.

Pri prvih knjigah **Zbranega dela Prežihovega Voranca** je sodeloval Jože Koruza, ki je tudi napisal opombe k drugi knjigi, potem pa je odstopil, tako da se je ob enem uredniku, Dragu Druškoviču, izhajanje ZD zaradi obsežnega gradiva, raztresenega po slovenskih študijskih knjižnicah in arhivih, pa tudi zaradi ne dovolj preučenega Prežihovega življenja, posebno v tridesetih letih, ko je kot politični begunec romal po evropskih deželah, in seveda literarnega dela, močno zavleklo. Poleg tega je precejšen del Prežihovega življenja in dela prepleten s političnimi dogodki doma in v Evropi; zato je pisanje opomb kaj zahtevno in tudi zapleteno. Druškovič si prizadeva sestaviti Prežihovo podobo v tehniki nekakšnega literarnozgodovinskega mozaika. V krogu urednikov del slovenskih klasikov ubira Druškovič posebno pot. Ob opombah, ki se nanašajo na književnost, so še pojasnila o drugih, političnih dogodkih, obenem s podatki vaške zgodovine pravkar minulih dni. Toliko sodelavcev, ki so uredniku pomagali s pojasnili, najbrž doslej ni potreboval noben urednik ZD. Želimo, da bi zdržal do konca.

Druga knjiga **Zbranega dela Juša Kozaka** v uredništvu Jožeta Munde prinaša pisateljevo prozo iz dvajsetih let, ko je kot mlad profesor zgodovine in zemljepisa praviloma vse počitnice izrabil za intenzivno pisanje. Poleg proznega pisanja, kateremu je posvetil največ svojih moči, je za tisti čas značilno Kozakovo zanimanje za gledališče, lotil pa se je tudi za Slovence nove literar[illegible] zvrsti, scenarija za film V kral[illegible]stvu Zlatoroga. Urednik objav[illegible] Kozakovo besedilo po zadnji [illegible]torjevi verziji.

Po Aškerčevem, Župančič[illegible]vem, Kraigherjevem in Pežih[illegible]vem zbranem delu so na vr[illegible] »mlajši« klasiki. Urednik zbir[illegible] dr. Bernik najbrž ob tem ne [illegible] imel lahkega dela. Čim bolj [illegible]selimo v »naš« čas, tem bolj si[illegible] v urednikove opombe podat[illegible] ki jih zgodovinska veda še [illegible] ovrednotila. Zato je veliko vp[illegible]šanje, kje postaviti mejo, do k[illegible]der smejo seči klasiki, da bo[illegible] še ohranili svojo žlahtno nara[illegible]

STANKO ŠIMENC

Izšel tretji zvezek Enciklopedije Slovenije

Vsakoletni knjižni sejem v Cankarjevem domu ni več le tradicionalna predstavitev slovenskih založniških hiš, pač pa pomeni tudi obletnico uresničevanja velikega založniškega projekta založbe Mladinska knjiga, Enciklopedije Slovenije. Letos ob letu je izšel tretji zvezek iz tega projekta, ki naj bi obsegal trinajst knjig, zadnja pa naj bi bila indeks. Tako je založba uresničila četrtino tega zahtevnega projekta, ki naj bi bil dokončan v naslednjem desetletju. V letu 1987 je izšel ob tem času prvi zvezek, leto dni pozneje drugi, 14. novembra letos pa smo dočakali izvode novega enciklopedističnega zvezka, ki bo v polnem številu izšel do konca meseca.

Zvezek se uvršča v celoto [illegible] enotnih, celostno oblikovanih [illegible] ciklopedističnih načelih in tok[illegible] zaobsega besedje od črkov[illegible] skupine Eg (tiskarske in založ[illegible]ške družine Eger) do Hab (v[illegible]darske dinastije Habsburžano[illegible] Tudi ta zvezek se ravna po [illegible]meljni enciklopedični zasno[illegible] izhodišče mu je vsebinski vid[illegible] ki pa ga določa abecedni r[illegible] Pomemben je tudi delež ilust[illegible]tivnega gradiva, ki kot avtoh[illegible] vsebinski element dopolnjuje v[illegible]bino. V tretjem zvezku je zbra[illegible] 1087 gesel, od tega 520 stvar[illegible] in 520 biografskih, pri njegov[illegible] nastajanju pa je sodelovalo [illegible] piscev in številne ustanove.

V. K.

PRETEHTAN IZBOR CANKARJEVIH ČRTIC:

Podobe iz življenja in sanj

Ivan Cankar, pesnik, dramatik, kritik in predvsem nenadkriljivi mojster kratke pripovedne proze, je v tukajšnjem obsežnem in pretehtanem izboru predstavljen prav s to svojo najznačilnejšo obliko izpovedovanja, torej s kratko pripovedjo ali črtico. Kot poudarja v izčrpni spremni študiji urednik izbora dr. France Bernik, označuje črtica začetek Cankarjevega literarnega ustvarjanja, pa tudi njegovo zadnje obdobje in njegov konec. Je namreč najbolj značilna pripovedna vrsta v pisateljevem mladostnem obdobju v letih od 1892 do 1899. »V teh letih črtica količinsko prevladuje nad novelo in povestjo, ki ne dosegata črtice ali kratke pripovedi niti po zunanjem obsegu. To obdobje Cankarjevega pripovednega ustvarjanja imenujemo zato obdobje mladostne črtice, v katerem sta vidna dva sicer časovno vzporedna, toda tematsko, miselno in oblikovno slogovno različna tokova.«

Vidne zareze v Cankarjevi zgodnji prozi je zbirka Vinjete (1899), saj se v njej, po Bernikovih besedah, »pojavijo novi motivi in novi oblikovalni postopki« in »ne pomenijo samo vrhunca, temveč tudi konec mladostnega črtičnega obdobja v Cankarjevi prozi; odslej prevladujeta pri pisatelju srednje obsežna proza in roman.« Cankar nato tudi v Dunajskem obdobju ni opustil črtice, vendar se ji je znova v večjem obsegu posvetil spet v Ljubljani in ji ostal zvest do smrti; samo v teh zadnjih nekaj letih je ustvaril okoli 150 črtic, ki torej tudi po skupnem obsegu občutno presegajo druge njegove spise.

V pričujoči izbor je uvrščenih kar 95 črtic, tako da je z njimi v celoti zastopana, za Cankarja značilen »širok razpon motivike in idejne sporočilnosti ter izrazita slogovna dinamika.« Razvrščane so v sedem razdelkov – po časovnem vrstnem redu nastajanja oziroma objav, od Vinjet in Knjige za lahkomiselne ljudi (1901) prek zbirk Ob zori (1903), Mimo življenja (1904), Za križem (1909) in Moja njiva (nastale leta 1914, a objavljene šele po pisateljevi smrti) do Podob iz sanj (1917) z najrazličnejšimi kratkimi besedili iz Cankarjeve vojne proze.

Pomembno knjigo, ki bo zadostila tako šolskim kot tudi študijskim potrebam, je izdala založba Mladinska knjiga. Opremila jo je Meta Škrabar, grafično uredila pa Dunja Kofler.

I. I.

Beneški kanal s čolnom, 1898–1899

ŽIVI SPOMINI NA OTROŠTVO IN DOMAČE MESTO

Lectovo srce

Ivo Zorman, Mladinska knjiga, zbirka Sledi, Ljubljana 1989, 124 strani

Ivo Zorman se je v svojem obsežnem in raznovrstnem pisateljskem opusu doslej že večkrat vrnil v otroška in fantovska leta, še posebej v knjigah Na senčni strani mesta in Gnezdo sršenov ter v črtici V objemu povodnega moža. Slednjo je zdaj postavil na začetek pričujočega niza šestindvajsetih kratkih besedil, v katerih sega v polpretekli čas, od »nebogljenosti prvih let, ki jih še doseže varljivi spomin«, pa tja do »zatona otroštva«, do nekako štirinajstih, petnajstih let, ko je vojna z okupacijo in partizanščino neusmiljeno pospešila njegovo dozorevanje.

Črtice v knjigi si sledijo bolj ali manj po časovnem zaporedju doživetij in izkušenj, ki so se avtorju najgloblje vtisnile v spomin. Najprej se bralcu predstavlja kot droben, nežen, tih in zelo občutljiv fantič, ki pa – čeprav je bilo okoli njega »večje in močnejše in mu nič ni bilo naklonjeno« – zato vendarle ni bil cmerav in strahopeten otrok. Pogumno je sodeloval v drznih in dostikrat tudi nevarnih fantovskih igrah in pretepih; če le ni šlo zgolj za grobo telesno moč, ni v ničemer zaostajal za vrstniki.

Tako je postopoma odkrival svet in življenje onstran domačega praga – najprej v domačem Kamniku, nekdanjem Steinu, in v okolici, kajti spomini na rojstno Goro pri Komendi obsegajo le nekaj drobnih utrinkov – nato v okoliških planinah in nazadnje tudi v Ljubljani, kamor se je s slikovitim kamničanom več let v[illegible] v šolo. Nekatere zgodbice govo[illegible] o tem, kako je s prijatelji presk[illegible] resničnost starih bajk in legend, [illegible] primer o skopuški Veroniki ter o v[illegible]zih in rokovnjačih, ki so burili do[illegible] šljijo zvedavih kkratkohlačnikov; [illegible] jim ni bilo dosegljivo v življenju, s[illegible] znali pričarati v mislih in pogovor[illegible] Kot »fabriški« otrok je Zorman m[illegible]čansko udobje poznal le od daleč, [illegible] znal zato še toliko bolj ceniti maj[illegible] radosti in nagrade, na primer bon[illegible] ali sladoled, jutranji sprehod z [illegible]cem ali prvo »ilegalno« vožnjo z v[illegible]kom v zaviračevi hišici...

Tako se iz črtice v črtico vrs[illegible] žive, s toplo naklonjenostjo izris[illegible] podobe nekdanjega Kamnika in [illegible]govih prebivalcev, od znamenit[illegible] zbiralca starin Sadnikarja prek trg[illegible]cev in rokodelcev do čudaških b[illegible] domcev in drugih svojevrstneže[illegible] delavskega predmestja. Dragocen[illegible] tudi avtorjevi spomini na Toneta S[illegible]škarja pa tudi na svoje pisateljske [illegible]četke. Skratka, več kot dovolj zag[illegible]vil za prijetno branje, ki ponuja [illegible] kaj drugega kot večji del bolj ali m[illegible] egocentrične spominske literature, [illegible] je danes znova nadvse v číslih.

Spremno besedo Veliki in M[illegible] Kamnik pisatelja Iva Zormana je [illegible]pisal Jože Snoj, izbrane dokum[illegible]tarne fotografije pa predstavlj[illegible] nadvse nazorne ilustracije.

IZTOK ILICH

Ob novem geografskem priročniku

S priročnikom Domača pokrajina (MK 1989) je pouk geografije v nekaterih programih srednjega usmerjenega izobraževanja končno dobil pomembno strokovno podporo za spoznavanje domače pokrajine. Knjigo je uredil dr. Jurij Kunaver s sodelovanjem mag. Slavka Brinovca in s soavtorji dr. A. Černetom, dr. B. Kertom, dr. M. Klemenčičem, dr. F. Lovrenčakom in dr. M. Pakom. Dopolnjuje ga delovni zvezek, ki ga je sestavil mag. S. Brinovec.

Priročnik pomeni obogatitev geografske strokovne literature za srednje izobraževanje. Omogoča nam, da v geografskem izobraževanju mladine uresničimo pomembna vzgojno-izobraževalna načela (od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu) in s svojo bogato vsebino pomaga učitelju uresničevati navedena načela pa tudi kakovostnejšo pripravo drugih programov, kot so naravoslovni dnevi, geografski krožki, raziskovalni tabori idr.

Prvi del priročnika obsega splošno geografsko metodologijo. Seznani nas z uporabo geografske literature in virov, kartografskega gradiva ter zbiranja in obdelave osnovnih podatkov. Drugi del ima naslov Geografska oznaka, omejitev in členitev pokrajine. Tretji, najobsežnejši del je namenjen naravnogeografskim sestavinam in procesom v pokrajini. Seznani nas z značilnostmi proučevanja geološke zgradbe, s pomenom geološke zgradbe za človeka, z reliefom in njegovim geografskim pomenom, s posebnostmi krajev, z vodnimi viri in oskrbo z vodo, s prstmi, vegetacijskimi značilnostmi domače pokrajine in s pokrajinsko-ekološkimi enotami. Četrti del je namenjen prebivalstvu in naseljem, peti gospodarski sestavi in razvitosti pokrajine, šesti preučevanju pojavov neravnotežja v pokrajini in zadnji, sedmi del urejanju in varovanju pokrajine.

Priročnik je bogat pri navajanju literature za vsak tematski sklop. Veliko je kart, diagramov, skic, ki pripomorejo k večji nazornosti in uporabnosti. Vsebinsko je usklajen z delovnim zvezkom in omogoča vse oblike in metode neposrednega opazovanja. Pri vsaki vaji je avtor opredelil smotre in gmotne možnosti za izpeljavo.

Delovni zvezek je prirejen tako, da lahko učenci posamezne vaje iztrgajo iz zvezka, jih uporabijo pri delu in nato odložijo v posebne mape. Stoenajst strani delovnega zvezka omogoča učiteljem izbiro tistih vaj, ki jih glede na učence, okolje in gmotne možnosti lahko uresničijo.

Priročnik je namenjen vsem učiteljem osnovnih in srednjih šol. Njegova vsebina prav gotovo opogumlja učitelje, da učence usmerjajo v raziskovanje domače pokrajine. Poleg tega lahko priročnik in delovni zvezek vsem učiteljem veliko pomagata pri pripravi programa naravoslovnih dni. Zato bi ju moral imeti vsak učitelj geografije.

Priročnik in delovni zvezek pri izboru vsebin in vaj ne omejujeta učiteljev. Učitelj sam opredeli vsebino preučevanja, metode in oblike dela – tudi na terenu. Tako terensko raziskovanje zahteva, da presežemo tradicionalno organizacijo pouka in se organiziramo tako, da bo delo mogoče tudi časovno izpeljati (blok ure, zadnje ure). Pokrajina je naš ‚laboratorij', kjer učencem razvijemo sposobnost neposrednega opazovanja, uporabe merilnih instrumentov, samostojnega raziskovanja ipd. Poleg tega povečamo njihovo zanimanje za sp[illegible]avanje pokrajine, dejaven odnos do okolja, spoštovanje vloženega dela, zaupanje v lastne sposobnosti...

Kako uporabiti novo učno gradivo, načrtovati vsebino raziskovanja, organizirati delo zunaj šolskega prostora, rešiti va[illegible] uporabiti merilni instrument – nekatere od teh vprašanj je tre[illegible] izdelati še didaktično-metodi[illegible] navodila. Poleg tega je treba [illegible]teljem tudi praktično pomag[illegible] pri oživljanju tovrstnega de[illegible] Zato smo s fakulteto v do[illegible]voru, da organiziramo peda[illegible]ške delavnice na temo: teren[illegible] delo. Učitelji bi tako obno[illegible] svoje znanje in se usposobili [illegible] geografsko ‚laboratorijsko' de[illegible]

Delo na terenu bo pokaz[illegible] tudi pomanjkljivosti priročn[illegible] in delovnega zvezka. Posame[illegible] dopolnitve – vsebinsko obs[illegible]nejše razloge – bodo objavlj[illegible] v Geografskem obzorniku.

Priročniku na pot pa še [illegible] uporabljalo naj bi ga čim več [illegible]teljev, ob njem naj bi oživili d[illegible] v ‚šolskih opazovalnicah'.

JANEZ GODNOV

ALBERT PAPLER

Za uk prebrisani

Ljudomrznica se spremeni v človekoljubko

V davnih časih je živel zgodovinar, ki je poučeval v treh naših mestih in povsod užival sloves, da večjega mesarja še ni bilo za katedrom. Največji sloves si je pridelal v Ljubljani, ko je grozotitež petim, za odstrel določenim dijakom sporočil, da jih bo za biti ali ne biti naslednji dan vprašal.

»Naučite se prvih deset strani zgodovine novega veka na pamet! Kdor bo odgovoril na prvo vprašanje, bo zveličan!«

Učili so se do jutra, in ko so stali na odru pred katedrom, je vse skupaj vprašal:

»Kdaj je bila ta Zgodovina novega veka od ministrstva za prosveto odobrena?« in vsi so padli.

Nanj sem se spomnil, ko me je poklical ravnatelj k sebi in mi sporočil, da dobimo na gimnazijo nekakšno ljudomrznico, ki je problem.

»Ne prenese lepih deklet, ostra je, neusmiljena in nič se ji ne da ukopovedati. Če boste imeli z njo kot razrednik težave, mi javite takoj. Poskusite vplivati nanjo; morda ji bo novo okolje pomagalo, da ne bo mesarila preveč. Jaz pa opozarjam, da norčij ali šeme ha ne prenese. Baje je izgubljen sleherni, ki se brez razloga nasmeje.«

Poslednjo opombo sem si najbolj zapomnil in začel ugibati, ali bo ne velja tudi zame, ki se najbrž pretirano rad smejim. Od kolegov sem zvedel, naj ji ne poskušam predlagati tikanja, ker se ne tika, kot sama pravi, iz principa.

Princip je odpovedal. Zasmejal sem se, ko sva se rokovala – ne zaradi kakšnega tikanja – pač pa zaradi njene meniške, do vratu v črno zapete pojave. Izustila je le priimek in se zasukala, odkorakala in sedla najdlje od mene.

Že v tretjem tednu pouka je začela po mojem razredu mesariti. Enojke so se kopičile v redovalnici in poslušal sem kot razrednik že prve pritožbe staršev. Naj že takoj na začetku pokličem ravnatelja, zelo korektnega gospoda na pomoč?

Do polletja je bilo še za dober mesec pouka, pa nisem dobil ideje, kako naj se ji približam, da bi se pogovorila o ocenah iz njenega predmeta. Opazoval sem jo, kako je takoj, ko je vtaknila dnevnik in redovalnico v predalnik, zapuščala zbornico in se skrila v kabinetu.

Nato sem bil priča, kako je zatolkla kolegico, ki je zelo previdno pozvedovala zaradi pretirano slabih ocen:

»Vi vsi imate tole ljubljansko univerzo, jaz pa, oprostite, Sorbono v Parizu. Moja merila so takšna in se ne da pomagati. Končno mora biti na vsaki gimnaziji tudi kdo, ki skrbi, da se v njej ne nabira gnoj!«

Ta Sorbona, pomešana z gnojem, mi je dala idejo. Šel sem k prijatelju, ki je poučeval na univerzi, mu razložil zadevo, in ker je on o njej vedel celo več kot jaz, mi je ustregel ter mi postregel z najtežjo francoščino, ki jo je takoj poiskal in mi jo izročil. Zaznamoval mi je stran, ki jo je ustvaril Balzac, in v zbornici sem se lotil prevajanja.

Od daleč je zagledala in spoznala slovar, in to jo je privleklo, da je sedla. Ni se mi bilo treba preveč truditi, da sem nebogljeno in narobe prevedel dve vrstici, ko sem zaslišal njen glasek za seboj:

Stane Jagodič: Javno mnenje, 1984, tuš

»Pri kom ste pa vi delali, če ste sploh delali, francoščino?«

»Pri profesorju Šturmu, pa mi ne gre!«

»Pha, pri Šturmu! Jaz namreč na Sorboni.«

»Oh, a res« Tole stran moram prevesti za sorodnico, ki dela izpit... Pa kaže, da bo zaradi mene pogrnila!«

»Dajte sem! Jutri se boste lahko pobahali, da francoščino zares obvladate!«

Odvihrala je s tistim Balzacom v kabinet, naslednji dan zjutraj je pa nekdo prinesel tistega Balzaca nazaj z obvestilom, da je nenadoma zbolela in mi zato Balzaca vrača.

Prišla je šele čez štiri dni in še tisti dan so v mojem razredu začeli popravljati nezadostne ocene, da jih je bilo v polletju namesto 21 samo še pet.

Nič ni pozvedovala, ali se mi je posrečilo prevesti. Pred koncem šolskega leta me je pa le vprašala, ali sem dijakom morda povedal, da ni znala prevesti. Zasmilila se mi je in sem ji rekel, da ne, da tudi ne vem, zakaj bi jim to pravil, ko je takrat zbolela, bolnemu pa se delati ne da.

»Kakšnega hudiča si pa ti meni dal, da je reva kar zbolela?« sem vprašal prijatelja, ko sem mu vrnil Balzaca.

»Čisto pravega! Pa je pomagalo?« ga je zelo zanimalo.

»Taka je zdaj, da z roke je!«

»Kaj pa Sorbona pa cveki?«

»Nič več Sorbone, z dobroto že pretirava.«

»Boš pa v zbornici spet prevajal kaj lažjega, da ne bo več pretiravala!« se je na vsa usta smejal dr. Grad in dodal: »Vidiš, kakšnega vraga pri ženskah sproži Torschlosspanik!«

satira humor

Inšpektorske

uradno: nadzorno-svetovalne
splošno: vohljaške

Vsako leto sem morala razveseliti kar petintrideset učiteljev ali pa še katerega več. Pedagoškemu nadzoru in svetovanju se namreč reče tudi obisk v razredu. Obisk. Ali je še kje kaj bolj ironičnega?

V prejšnjih življenjih sem hodila na obisk k prijateljem, sorodnikom in znancem, oni pa k meni in smo se kako urico prav lepo imeli.

Zdaj sem pa hodila ljudem gledat pod prste in temu se je reklo – obisk. Kakšna zloraba ljubezni!

Na take dni bi se bila najraje oblekla v žalobno črnavo, toda potem bi me na šoli najprej vprašali, kdo mi je (spet!) umrl, meni bi bilo pa nerodno povedati, da žalujem zaradi njih. V črnini je preveč simbolike in bi jo lahko narobe razumeli. Razširile bi se govorice, da prištevam učitelje med smrdljive kadavre, in ko bi jih drugič prišla razveseljevat, bi me postavili pred vrata. Nekaj takega se je nekomu že zgodilo. Gotovo zato, ker je bil vnaprej premalo previden.

Bila sem torej obisk v razredu. Otroci so se mi vso uro hihitali, ne da bi učiteljica v svoji vzhičenosti to sploh opazila in jim kaj rekla. Kadar sem bila s potrpljenjem že povsem na koncu, sem komu siknila:

Naprej glej, pa tovarišico poslušaj!

To je izvajalko vzgojno-izobraževalnega procesa vrglo iz transa in je nerodneža ustrezno okarala. Takoj pa je spet nadaljevala s silovito razlago in me spravljala v nadaljnji obup. Učno uro sem morala razčleniti, kot je veleval poseben vprašalnik. V njej dosledno nikoli ni bilo nič tistega, s čimer bi lahko ustregla uradni liniji, vse polno pa takega, česar ni bilo mogoče vpisati pod nobeno točko.

Zaradi tega in zaradi nekaterih drugih reči so mi obiski v razredu pognali srce v najvišje frekvence, da sem morala konsumirati redergin. Učiteljice so bile pa vse zelene in obnemogle. Tako smo bili vsi bolni, le mularija se je brezkončno zabavala. Kak frkavec je celo glasno izjavil, da je pri pouku veliko boljše, kadar pride obisk. Normalno, saj se doma pred obiskovalci tudi naredimo lepše, kot smo v resnici.

Pregledati sem morala vso šolsko dokumentacijo, v kateri je zmeraj manjkalo cel kup podatkov. Glej, glej, sem rekla, še zmeraj je tako kot včasih. Stvar me je namreč spomnila mojih razredniških poslov, ko mi je tudi spet in spet zmanjkalo časa za dnevnik in za matične liste.

Poskrbela sem, da sem vse postaje svojega dolgega križevega pota prehodila v lepem vremenu. Učiteljice so upravičeno lahko rekle:

Deževen dan je krasen dan. Danes ne bo obiska.

Po golobnjaku pometa BERTA GOLOB

skozi okno

Mo-če-mo te-lo-vad-bo!

Ponedeljek:

– Pilov ponedeljek. Raznesti treba 39 Pilov.

– Dogovor za sestanek ob 13.30 v Brežicah.

– Dogovor za torek – posvet v Novem mestu (o branju, bralnih značkah in še kaj).

Kdaj oditi? Me bo lahko kdo nadomeščal? Kako pravočasno priti v Novo mesto?

Vse to opravim v glavnem odmoru. Ne da bi se zavedala z razlo zamudo, verjetno nekaj minut po zvonjenju.

Bližam se učilnici. Vrata zaprta (nenavadno). Za njimi: »Hočemo te-lo-vad-bo!«

Srce mi skoraj preneha biti, manjkuje mi sape, obstanem.

Kaj? Umiri se! Stori nekaj!

Nekajkrat premerim hodnik pred učilnico.

Skandiranje za vrati ne preneha. Udarja me po glavi, po vsakem delčku telesa.

Ustavim se, hočem prijeti za kljuko, hočem odpreti.

Ne! Počakaj! Kaj boš storila?

Sklep: Vstopila bom in bom čisto tiho do konca ure.

Za vrati je postalo mirneje. Slutijo moje omahovanje.

Vstopim.

Učenci se razmaknejo, da lahka pridem do svoje mize.

Sedem. Megli se mi. Strašen pritisk!

Zdrži! Opazuj učinke svojega sklepa!

V trenutku sem jih zasovražila. Jokala bi. Naglas bi tulila.

Sedim. Učenci stoje. Čakajo.

»Tovarišica, gremo lahko v telovadnico?« zaslišim zelo korajžen glas.

Ne odgovorim. (Saj sem vendar sklenila, da bom tiho.)

Še bolj korajžno, predrzno zveni: »Gremo lahko dol in se preoblečemo?«

Molčim.

»Saj sem rekla, pa ne odgovori.« Isti glas.

Pozvoni. Do tu je bilo dolgo, dolgo.

Popolna tišina.

Nekateri si dajo opraviti v klopi s šolskimi potrebščinami na omarici v zadnjem delu učilnice.

Zvoni. Začetek naslednje ure (četrte – matematika).

»Lahko sedete!«

Posedejo.

Nekaj učencev vrže pripomočke za matematiko na klop. Jana vrže matematični učbenik nekoliko preveč odločno, tako da se zaustavi na robu.

Pogledam po učilnici.

Vsi pogledi (petindvajsetih učencev) so uprti vame. Sprašujejo, kaj bom storila.

Molk se pretrga.

Razložim (kot zmeraj, kadar se je zgodilo, da nisem na mestu ob pravem času), v tem tiči vzrok vsega tega.

»Ne odžiram vam telovadbe. To veste. Ne raztegujemo drugih predmetov v uro za telovadbo. Tudi to veste. Tudi jaz imam telovadbo rada. To tudi veste. Poskušam prisluhniti vašim željam, poslušam vaše predloge in jih skušam upoštevati. Kaj pa vi?

Ste vedeli, da me boste prizadeli?

Ste to hoteli?«

Tišina.

Ura matematike poteka normalno, le malo zadržano z obeh strani.

Učenci zavzeto sodelujejo.

Po pouku.

Ena od učenk mi pomaga odnesti zvezke v kabinet.

Vprašam: »Kaj vam je bilo tretjo uro?«

»Tovarišica, mi smo mislili, da se vam ne ljubi k telovadbi!«

UČENCI RAZMIŠLJAJO

Kontrolkanje

Zmrazi me, ko tovarišica reče: »Naslednjo uro bomo pisali kontrolko.«

Ne bi bilo manj grozeče: »Malo bomo pogledali, koliko znate. Naredili bomo nekaj nalog.«

Točke!? Groza in strah!

Kontrolkanje! Ne grem se več.

Moram? Ne morem več. (Barbara)

Oh, preverjanje, pisanje, ocenjevanje, sestavljanje, reševanje, kontrolkanje.

Mrzim vse to!

Kako pa ugotavljati, koliko kdo zna? O tem razmišljam že nekaj časa. (Lidija)

Ni mi všeč način iskanja žrtve pri matematiki.

To je kockanje! (Andreja)

Mama bi mi rekla, naj bom tiho in naj ne omenjam živcev. Tovarišica me bo poslušala, saj me je vprašala.

Ne morem molčati.

Pred spraševanjem mi živci skačejo, poskakujejo, plešejo, norijo. (Marjetka)

Ocenjevanje. Nesmisel!

Kako je odvisno od sreče.

Dobila sem lahko matematično nalogo.

Brez težav sem jo rešila in dobila odlično.

Sošolka zna več matematike kot jaz, a sreča ji ni naklonila lahke naloge in dobila je slabšo oceno.

Sreča je res opoteča. (Andreja)

Je kje še kdo, ki srečen je tako...?

Četrtkovo dopoldne. Matematika. Začetek ure. Učenci pripravljeni, tihi, gledajo vame, ušesa »nastavljajo« na zunanjo stran učilnice. Popolna tišina v učilnici. Čakam. Nobeden se ne gane.

Meditiramo?

Pogled usmerim v okno. Za menoj vsi učenci. Še zmeraj tiho.

Učencu pri oknu namignim. Odpre okno. Tiho.

Kot zastavo prepeva ptiček na bližnji smreki. Učenci se spogledajo. Med njimi završi. Kateri ptič je to?

Vstanem, napišem na tablo: Kateri ptič je to?

Nadaljujte!

Že slišim:

KATERI PTIČ JE TO,
KI POD ŠOLSKIM OKNOM
DROBI PRELEPO PESMICO?

KATERI PTIČ JE TO,
KI MI OB POGLEDU NA SMREČICO
PONUDI ŽIVAHNO PESMICO?

KATERI PTIČ JE TO,
KI Z DROBNO PESMICO
RAZBLINJA JUTRANJO MEGLO?

JE KJE ŠE KDO,
KI SREČEN JE TAKO,
DA PTIČEK MU POD ŠOLSKIM OKNOM
PONUJA PESMICO?

Zapisali smo kar v matematični zvezek (da ne bi pozabili) in začeli deliti z enomestnim deliteljem.

STANKA PUCKO

Iz starih listov

Snaga

»Ja, kedo se bode vedno umival! Moji otroci morajo delati, ne pa, da bi se z vodo igrali. In če pride moj otrok vmazan v šolo, nima učitelj pravice siliti ga k umivanju, ali ga radi vmazanosti celo kaznovati!« In glasen, samozavesten pa ironičen smeh razgledal se je po teh besedah po sobi sicer pridnega, dobrega kmeta.

Ni bilo to v okoliši mojega delovanja, bilo je to v mojej rodnej vasi. V živem pogovoru bil sem z »Zidarjevim strijcem«, in ker ta strijc prav mnogo in rad bere, ve tudi marsikatero prav pametno reči, posebno ima pol rokav vprašanj, ki kažejo njegovo vedoželjnost, glede snage pa ima svoje trdne konservativne misli.

Takih besedij pa slišiš lahko, češče kakor bi mislil v premnogih vaseh. Ni obilo mater, katerim bi bila prva skrb pri mladem njenem naraščaji snaga in zopet snaga, ampak jih je temveč, ki skrbe le, da imajo njih ljubčeki polne želodčeke. Kaj pa naj bi rekli o očetih? No, ti pa res največkrat nimajo časa, da bi mogli dosledno zahtevati od otrok svojih, da naj se umivajo, in le, ko pride »zamazanček« ves prašen in blaten očetu pred oči, tedaj ta nejevoljno zakliče: »Ej, kakšen pa si? Se mi ne greš precej umit?«

Tako pa je učilnica čestokrat jedino torišče, kjer naj se mladina marljivo in dosledno navaja k snažnosti, učitelj je mnogokrat jedini, ki – svest si svoje naloge – zahteva, da prihajajo učenci umiti in osnaženi v šoli, kakor se spodobi človeku.

Da je snažnost prevažna v vsakem oziru, bodisi glede zdravja ali nravnosti, o tem prepričan je vsakdo. Ko bi nas pa tudi ta dva načelna faktorja ne silila, da zahtevamo snažnosti pri vsakem učenci, siliti nas mora k temu že naše nam prirojeno samoljubje. Kakoršno snažnost ugledaš na učencih svoje šole, prav tako bodeš uzrl na njihovih knjigah, pisankah, spisovnicah itd. To je lice tvoje šole, to je ob jednem odsev tvojega delovanja, ta odsev pa te v očeh sveta povišuje ali ponižuje.

Učitelj tovariš 1895, str. 290–291

Priporočljivo učilo

Zemljepisni in prirodopisni nauk v prosti naravi se vobče priporoča. Ako peljemo otroka na kak grič, kjer je kaj razgleda, opazujejo z največjim veseljem bližnjo in daljno okolico. Še večje veselje jim napravimo, če jim damo daljnogled v roke. Najbolj pripravno za opazovanje v daljavo je pa poljsko kukalo, seveaa boljše vrste, kakršnega rabijo zemljemerci in častniki. Kaj takega naj bi ne pogrešala nobena večja šola. V višjih razredih in na meščanskih šolah rabimo lahko to učilo tudi pri fizikalnem pouku. Na takih šolah rabijo tudi »camero obscuro«, ki pa naj bode nekoliko popolnejša, da lahko tudi služi kot fotografski aparat. Učitelj ne more kmalu napraviti koncem leta učencem večjega veselja, kakor če jim podari sliko celega razreda. Učenci dobe najlepši spomin na svoja šolska leta. Slike izdelane s fotografskim aparatom imajo tudi za risanje posebno vrednost, ker so to najnatančnejše perspektivne podobe.

Popotnik 1909, str. 256

Po 4. členu Zakona o nagradah in priznanjih Staneta Žagarja (Uradni list SRS, št. 8/78)

razpisuje

Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj

Žagarjeve nagrade in priznanja 1990

I. V letu 1990 bo podeljenih 7 Žagarjevih nagrad in 3 Žagarjeva priznanja.

II. Žagarjeve nagrade in priznanja bodo podeljena za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju.

Za nagrade so lahko predlagani posamezni zaslužni delavci ali skupine delavcev, ki so dosegli izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja, pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja ter druge izredne rezultate pri delu v vzgojno-izobraževalnih in vzgojno varstvenih organizacijah združenega dela kakor tudi z vzgojno-izobraževalnim delom na drugih področjih ali z organiziranjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti, strokovnimi in raziskovalnimi deli ter pri oblikovanju učnih sredstev.

Za priznanja so lahko predlagane organizacije združenega dela, delovne skupnosti, družbene organizacije in društva, ki so na področju vzgoje in izobraževanja dosegli izredne uspehe.

III. Kandidate za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj lahko predlagajo:

- krajevne skupnosti
- organizacije združenega dela
- samoupravne interesne skupnosti
- družbeno-politične skupnosti in organizacije
- društva in družbene organizacije
- Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo
- Zavod RS Slovenije za šolstvo

Predlogu za podelitev **nagrade** je treba priložiti:

1. Podrobno utemeljitev predloga;
2. Življenjepis s podatki iz življenja in dela kandidata;
3. Mnenje sveta ali drugega ustreznega organa upravljanja organizacije, v kateri je kandidat zaposlen;
4. Mnenje Zavoda SRS za šolstvo oziroma njegove organizacijske enote (razen za področje visokega šolstva)
5. Mnenje KO za kadrovska vprašanja pri OK SZDL

Predlogu so lahko priložena tudi dodatna mnenja oziroma priporočila drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

Predlogu za podelitev **priznanja** je treba priložiti:

1. Podrobno utemeljitev predloga;
2. Mnenje predsedstva OK SZDL;
3. Mnenje Zavoda SRS za šolstvo oziroma njegove organizacijske enote.

Predlogu so lahko priložena tudi dodatna mnenja oziroma priporočila drugih organizacij, društev in priznanih strokovnjakov.

IV. Odbor bo upošteval le tiste predloge, ki bodo poslani do vključno 31. 12. 1989 v zaprti kuverti na naslov: Izobraževalna skupnost Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva 9 – z oznako »Razpis Žagarjevih nagrad in priznanj«.

V. Slovesna podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj bo v petek 16. marca 1990.

ODBOR ZA PODELJEVANJE ŽAGARJEVIH NAGRAD IN PRIZNANJ

Razstava Francoska revolucija v srednješolskih učbenikih

V Slovenskem šolskem muzeju je od 20. novembra do 5. decembra odprta razstava ob 200-letnici francoske revolucije. Prikazani so učbeniki za zgodovino v srednjih šolah, ki so jih uporabljali na našem ozemlju in imajo sestavek o francoski revoluciji. Ti so v nemškem in slovenskem jeziku. Najstarejši učbenik, ki omenja francosko revolucijo, je Grundriss der Geographie und Geschichte iz leta 1851. Napisal ga je znani avstrijski zgodovinar Wilhelm Pütz. Prvi slovenski učbenik, ki omenja francosko revolucijo, je Občna zgodovina za nižje razrede srednjih šol iz leta 1871, ki jo je napisal Janez Jesenko.

Skupaj je na razstavi predstavljeno 41 učbenikov iz knjižnice Slovenskega šolskega muzeja. Zbrala jih je višja knjižničarka Marjeta Demšar.

Na razstavi so prikazani tudi učni načrti za srednje šole, ki omenjajo francosko revolucijo. Omenjena je šele v učnih načrtih po osvoboditvi leta 1945.

Razstavo dopolnjujejo sposojene barvne ilustracije s francoske razstave o revoluciji, ki je bila letos pripravljena v Parizu.

Tatjana Hojan

GLASBENA ŠOLA MURSKA SOBOTA

razpisuje prosta dela in naloge

– **DVEH UČITELJEV HARMONIKE**
– **UČITELJA FLAVTE**

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o glasbenih šolah.
Prijave sprejemamo 8 dni po objavi razpisa.

Štefka Košič

V zadnjem tednu oktobra je oslabljeno srce strlo življenje Štefki Košičevi, upokojeni predmetni učiteljici tehničnega pouka v Ljubljani.

Rodila se je leta 1921 v železničarski družini v Rimskih Toplicah. Po osnovni in tedanji meščanski šoli je dokončala še dveletno trgovsko šolo v Celju. Z veliko lahkoto in uspehom se je učila tujih jezikov. Ker je pokazala velik smisel za risanje in oblikovanje, so jo učitelji usmerili v tovrstno šolanje, vendar ji je to preprečila vojna.

Med vojno se je vključila v NOB in delovala v sklopu IV. operativne cone v Zasavju, risala in kopirala je prometnice: mostove, železnice, ceste; to je bilo izredno pomembno za vojaške operacije.

Takoj po osvoboditvi se je odločila za učiteljski poklic. Že 1. julija 1945 je bila ena od tečajnikov v Trbovljah. Tečaj je nadaljevala v Gradacu in Ljubljani, tam je opravila učiteljski diplomski izpit in pozneje še strokovnega. Z navdušenjem se je lotila pedagoškega dela na osnovni šoli v Podkumu, v občini Zagorje.

Njene želje po spopolnjevanju so jo vodile na tedanjo Višjo pedagoško šolo k študiju predmetne skupine likovni in tehnični pouk. Dokončala ga je v rednem roku in se zaposlila na osnovni šoli v Sevnici, nato pa odšla v Ljubljano in delala na osnovni šoli Tone Čufar polnih 20 let.

Razvila se je v uspešno pedagoško delavko pri tehnični vzgoji mladih. Samoiniciativna, zmeraj z novimi zamislimi in znanjem je zbujala in širila zanimanje učencev za tehniko, izzivala je njihovo ustvarjalnost in jih vzgajala k disciplinirano sti in vztrajnosti pri delu. Tako je vodila učence v rednem učnem procesu, največje uspehe pa je dosegala v krožkih mladih tehnikov.

Učila in navajala jih je raziskovalno misliti in inovacijsko ustvarjati. Na šoli Tone Čufar je več let vodila posebno sekcijo mladih izumiteljev. Z njihovimi izvirnimi izdelki je uspešno nastopala na državnih in mednarodnih razstavah.

Skupaj z učenci sekcije je leta 1986/87 pripravila gradivo za svetovno razstavo inovacij mladih na Japonskem in vse besedilo tudi sama prevedla v nemščino. Gradivo je bilo pozneje razstavljeno tudi v Cankarjevem domu.

Deset patentiranih izumov učencev dokazuje veliko tehnično znanje in pedagoške sposobnosti mentorice Štefke Košičeve, ki je vodila učence z ljubeznijo in za to žrtvovala ves svoj prosti čas. Za te izume je prejela skupaj z učenci nešteto priznanj ter bronastih in srebrnih medalj. Za osebne dosežke in zasluge pri vzgajanju mladih tehnikov in za inovacije ji je mesto Bruselj podelilo zlato medaljo.

Nikoli ji ni bilo škoda časa in truda za razvijanje mladih talentov. K njej so prihajali po spodbude, navdihe in zamisli, nasvete in pomoč pri delu še dolgo potem, ko so odšli v srednje in višje šole. Sprejemala jih je, kakor da so še zmeraj njeni, čeprav je bila že upokojena. Vzgojila je veliko danes uspešnih tehnikov in inženirjev.

Druga njena dejavnost je bila mentorska. Pri njej so opravljali učno prakso učiteljski kandidati, učitelji so nastopali pri strokovnih izpitih, vodila je številne tečaje iz tehničnih dejavnosti za učitelje po Sloveniji, sodelovala je pri priročnikih in v drugem strokovnem tisku. Dejavna je bila v društvih ljudske tehnike, v svètu za prometno vzgojo, varstvo narave in okolja, v društvu izumiteljev Slovenije in v družbenopolitičnih organizacijah.

Na predlog Mestne zveze organizacij za tehnično kulturo Ljubljane je prejela decembra 1980 zlato plaketo Borisa Kidriča kot najvišje priznanje Ljudske tehnike Jugoslavije.

Osebno je bila skromna, delavna in požrtvovalna. Nikdar ni odrekla pomoči pri delu v šoli in v organizacijah in za to ni pričakovala kake denarne ali druge nagrade. Pravzaprav ni imela pravega osebnega življenja, ker se je povsem žrtvovala mladim in družbi.

Odšla je tiho, neopaženo, kakor je živela. Smrt je pretrgala njeno inovatorsko snovanje. Bogastvo zamisli in osnutkov za različne izdelke je ostalo neizrabljeno. Morda pa je v njeni zapuščini še veliko gradiva, ki bi ga bilo mogoče zbrati in obdelati, saj bi to pripomoglo k bogatitvi tehnične kulture mladih in starejših.

Kolektiv Osnovne šole Tone Čufar
Mestna zveza organizacij za tehnično kulturo Ljubljane

VABILO

Danes ste zdravi. Darujte kri in pomagajte rešiti življenje ter povrniti zdravje bolnim in ponesrečenim; ne pozabite, morda boste jutri že vi med njimi.

Prijave sprejema občinska organizacija Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK odgovoren za krvodajalstvo.

NOVEMBER 1989

Kozje	**22.**
Titovo Velenje	**22., 23., 24.**
Gradišče v Slov. goricah	**23.**
Lenart v Slov. goricah	**24.**
Vrhnika	**27., 28.**

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

TITOVI ZAVODI LITOSTROJ
SREDNJA ŠOLA TEHNIŠKIH STROK FRANCA LESKOŠKA-LUKE, LJUBLJANA, Djakovićeva 53

Svet šole

razpisuje prosta dela in naloge

– **UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA** za določen čas (nadomeščanje delavke med porodniškim dopustom)

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o usmerjenem izobraževanju.
Prijave z ustreznimi dokazili pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov šole.

Marija Završnik

V začetku šolskega leta smo jo že hudo bolno želeli videti, govoriti z njo, toda bolezen je bila močnejša. Napisali smo ji le pozdravno pismo, s katerim smo ji hoteli vliti poguma in moči, da bi se spopadla z boleznijo in jo premagala. Mnogokrat je zmagala, tokrat pa nas je tiho zapustila; premagala jo je kruta in neozdravljiva bolezen. Za Marijo ostaja žalost njenih najdražjih in nas – njenih sodelavk in sodelavcev Osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja Bled. Dolžni smo ji zahvalo za plemenito delo, ki m je podrejala tudi družinsko živ ljenje in ga uredila tako, da se j povsem posvečala svojemu po klicu, ki ga je nadvse cenila i z veseljem opravljala.

Hvaležno se je bodo spomi njali učenci, ki jim je pri pouk geografije odkrivala svet, hva ležni so ji rodovi, ki jim je bil več kot učiteljica. Bila jim j nadvse skrbna in odlična razred ničarka. Radi smo jo imeli in z vse: Hvala.

Rože na Marijinem prezgodnjem grobu še niso ovenele, ko je n naši šoli drugič zaplapolala žalna zastava. Za Marijo je odšel nje življenjski tovariš Albin Završnik.

Albin Završnik

je bil na naši šoli učitelj telesne vzgoje. Svoje delo je opravljal z velikim zanosom in z veliko strokovnosti. V kraju se je čutilo njegovo delo tudi v društvu Partizan, kjer je dosegal največjo kakovost na področju množičnosti telesne kulture. Ob svojem rednem delu je bil tudi pedagoški svetovalec. Poznal je vse šole na Gorenjskem. Mladim kolegom je svetoval dobronamerno, tako da bi se mladi rod zdravo razvijal. Pri praktičnem delu smo velikokrat segali po njegovi literaturi, v kateri je zbral igre in vaje za telesno vzgojo.

Nepozabni so športni dnevi, tekmovanja v smučanju in plavanju. Odlično je pripravljal dneve mladosti ali telovadne nastope, kjer je z njegovo izredno organizacijo sodelovala množica učencev naše šole. To je bila vzgoja v pravem pomenu besede. Za svoje uspešno delo je prejel Ž garjevo nagrado.

Z upokojitvijo njegova dejav nost ni prenehala. Nadaljeval j vzgojno delo, le področje je z menjal. Zbiral je mladino in z njo pripravljal pevske programe Bil je izredno dober pevovodja Svoje delo je zmeraj predstav tudi javnosti.

Njegovo delo z mladino je bil zelo ustvarjalno. Razdajal se ji j z glasbenim in kulturnim delova njem, poslušalci pa so uživali p poslušanju ubranega petja.

To je bilo petje z zanosom s čisto intonacijo, z veliko disc pline in spoštovanja ter ljubezn do petega besedila. To so bil njegovi posebni darovi mladin rodovom. Za vse, kar je storil smo mu hvaležni vsi; mladina starši in kolegi.

KATARINA KNAFLIČ
Osnovna šola Bled

OBVESTILO

Zveza pedagoških društev Jugoslavije organizira
VII. KONGRES PEDAGOGOV JUGOSLAVIJE
– NOVI SAD, maj 1990

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKE RAZVOJU JUGOSLAVIJE

Problemska področja (koreferati in drugi prispevki)

I. ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI RAZVOJ IN SPREMEMBE V TE ORETIČNO-METODOLOŠKIH PRIJEMIH PRI PREUČEVANJ VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
- Kritično preučevanje teorije o vzgoji in izobraževanju v luči znanstven tehnološkega razvoja in vprašanja nadaljnjega razvoja pedagoške znanos pri nas
- Posebnosti znanstveno-raziskovalnega dela v intenzivnem znanstveno-te nološkem razvoju

II. VZGAJANJE IN IZOBRAŽEVANJE ZA 21. STOLETJE
- Cilji in naloge vzgoje v pričakovanju znanstveno-tehnoloških in družben sprememb v Jugoslaviji
- Razvoj ustvarjalnosti, delo z nadarjenimi in usposabljanje za samoizobraž vanje
- Vrednostna orientacija in problemi mladih
- Poklicno usmerjanje v spremenjenih razmerah

III. ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI RAZVOJ IN SPREMEMB V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM SISTEMU V JUGOSLAVIJI
- Novi metodološki prijemi pri preučevanju in modeliranju sistema vzgajan in izobraževanja
- Spremembe v strukturi sistema; spremembe pri načrtovanju vzgojno-iz braževalnega dela

IV. SPREMEMBE V VSEBINI IN ORGANIZACIJI VZGAJANJA I IZOBRAŽEVANJA
- Znanstveno-tehnološki razvoj in spreminjanje vsebin vzgojno-izobražev nega dela
- Spremembe v metodah, sredstvih in organizacijskih oblikah pouka vzgojno-izobraževalnega procesa na splošno
- Izobraževanje in usposabljanje učiteljev
- Spremembe na relaciji šola–okolje

V. UPRAVLJANJE IN VREDNOTENJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVA NEGA DELA IN PROCESA TER TEHNOLOŠKE INOVACIJE
- Teoretični vidiki
- Možnosti vključevanja tehnoloških inovacij v spremljanje in vrednoten vzgojno-izobraževalnega dela

Vabimo pedagoge ter druge znanstvene in strokovne delavce, naj udeležijo kongresa. Svoje prispevke naj napišejo na 5 do 6 tipkanih stran (30 vrstic na stran) in jih do 1. 2. 1990 pošljejo na Zvezo društev pedagoš delavcev Slovenije, Gosposka 3/I, 61000 Ljubljana, ali pa najkasneje do 15. 1990 neposredno na naslov: Savez pedagoških društava Jugoslavije, Mo Pijade 12/5, 11000 Beograd.

prosvetni delavec

Ustanovitelja: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Vladimir Tkalec, Tea Dominko, Marjana Kunej, Jože Miklavc, Vida Nered, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Stanko Šimenc, Slava Šarc.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Akontacija naročnine za leto 1989 znaša 200.000 din za posameznike in 360.000 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 100.000 din na leto.
Posamezna številka stane 20.000 din.
Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, Y ISSN 0033-1643.
Po mnenju Republiškega kom teja za vzgojo in izobraževan je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometneg davka od prometa proizvodo (glej 7. točko 1. odstavka 3 člena zakona o obdavčevan proizvodov in storitev v pr metu).